

Fundusze
Europejskie
Pomoc Techniczna

Pomorze
Zachodnie

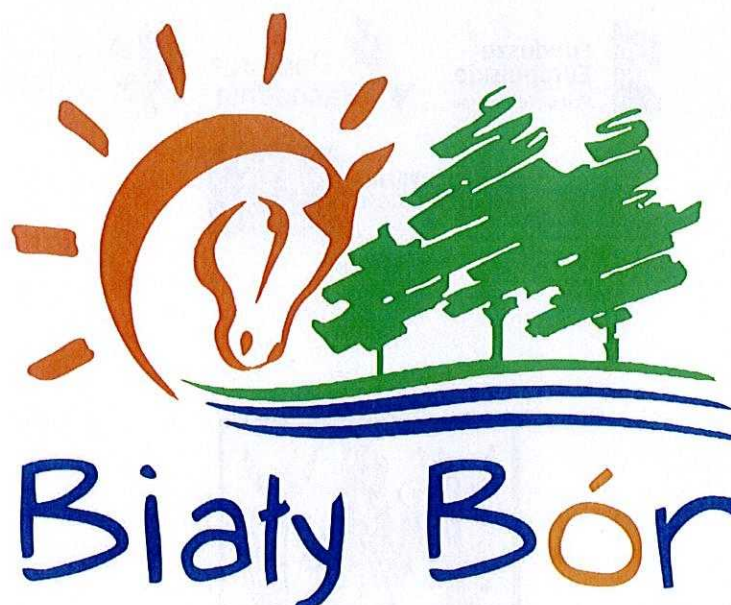

MINISTERSTWO
ROZWOJU

UNIA EUROPEJSKA
FUNDUSZ SPÓJNOŚCI

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY BIAŁY BÓR

Opracowanie:

Grupa CDE

Grupa CDE Sp. z o.o.

Biuro:

ul. Krakowska 11

43-190 Mikołów

Tel/fax: 32 326 78 16

e-mail: biuro@ekocde.pl

Zespół autorów:

Michał Mroskowiak

Tomasz Pilch

Anna Piotrowska

Wojciech Plachetka

Aleksandra Szlachta

Kierownik projektu:

Agnieszka Kopańska

Spis treści

1. WSTĘP	5
1.1 Słownik pojęć	5
1.2 Podstawa opracowania	7
1.3 Metodologia	8
2. POWIĄZANIA PROGRAMU Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI I PLANISTYCZNYMI	17
3. DIAGNOZA SYTUACJI W GMINIE	24
3.1 Położenie	24
SFERA SPOŁECZNA	28
3.2 Demografia	28
3.3 Pomoc społeczna	31
3.4 Aktywność społeczna	38
3.5 Bezpieczeństwo	40
3.6 Edukacja	40
3.7 Kultura	43
SFERA GOSPODARCZA	45
3.8 Bezrobocie i rynek pracy	45
3.9 Działalność gospodarcza	48
SFERA TECHNICZNA	52
3.10 Stan dziedzictwa kulturowego i turystyka	52
3.11 Wyroby azbestowe	56
SFERA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA	58
3.12 Sport i ochrona zdrowia	58
3.13 Infrastruktura techniczna	60
SFERA ŚRODOWISKOWA	64
3.14 Środowisko naturalne	64
4. ANALIZA SYTUACJI ŚRODOWISK POPEGEEROWSKICH	68

5.	ANALIZA SWOT	72
6.	ANALIZA STATYSTYCZNA I WYZNACZENIE OBSZARU ZDEGRADOWANEGO	75
6.1	Koncentracja zjawisk negatywnych w sferach.....	75
6.2	Wyznaczenie obszaru zdegradowanego	80
7.	DELIMITACJA OBSZARU REWITALIZACJI	83
7.1	Wyznaczenie obszaru rewitalizacji	83
7.2	Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji	88
7.3	Lokalny potencjał obszaru rewitalizacji	93
8.	WIZJA, CELE, DZIAŁANIA	96
8.1	Wizja	96
8.2	Cele	98
8.3	Działania.....	100
8.4	Kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych obszaru rewitalizacji.....	113
9.	MECHANIZMY INTEGROWANIA DZIAŁAŃ REWITALIZACYJNYCH.....	115
9.1	Komplementarność przestrzenna	115
9.2	Komplementarność problemowa	117
9.3	Komplementarność proceduralno-instytucjonalna	120
9.4	Komplementarność międzyokresowa.....	121
9.5	Komplementarność źródeł finansowania	122
10.	INDYKATYWNE RAMY FINANSOWE	124
10.1	Instrumenty finansowania	124
10.2	Szacunkowe ramy finansowe.....	125
11.	MECHANIZMY WŁĄCZANIA INTERESARIUSZY W PROCES REWITALIZACJI.....	126
12.	SYSTEM REALIZACJI PROGRAMU	130
13.	SYSTEM MONITORINGU PROGRAMU.....	134

1. WSTĘP

1.1 Słownik pojęć

Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 definiują następujące zagadnienia:

Rewitalizacja – to kompleksowy proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez działania całościowe (powiązane wzajemnie przedsięwzięcia obejmujące kwestie społeczne oraz gospodarcze lub przestrzenno-funkcjonalne lub techniczne lub środowiskowe), integrujące interwencję na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki, skoncentrowane terytorialnie i prowadzone w sposób zaplanowany oraz zintegrowany poprzez programy rewitalizacji. Rewitalizacja zakłada optymalne wykorzystanie specyficznych uwarunkowań danego obszaru oraz wzmacnianie jego lokalnych potencjałów (w tym także kulturowych) i jest procesem wieloletnim, prowadzonym przez interesariuszy (m.in. przedsiębiorców, organizacje pozarządowe, właścicieli nieruchomości, organy władzy publicznej, etc.) tego procesu, w tym przede wszystkim we współpracy z lokalną społecznością. Działania służące wspieraniu procesów rewitalizacji prowadzone są w sposób spójny: wewnętrznie (poszczególne działania pomiędzy sobą) oraz zewnętrznie (z lokalnymi politykami sektorowymi, np. transportową, energetyczną, celami i kierunkami wynikającymi z dokumentów strategicznych i planistycznych). Dla prowadzenia rewitalizacji wymagane są:

- a) uwzględnienie rewitalizacji jako istotnego elementu całościowej wizji rozwoju gminy;
- b) pełna diagnoza służąca wyznaczeniu obszaru rewitalizacji oraz analizie dotyczących go problemów; diagnoza obejmuje kwestie społeczne oraz gospodarcze lub przestrzenno-funkcjonalne lub techniczne lub środowiskowe;
- c) ustalenie hierarchii potrzeb w zakresie działań rewitalizacyjnych;
- d) właściwy dobór narzędzi i interwencji do potrzeb i uwarunkowań danego obszaru;
- e) zsynchronizowanie działań w sferze społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej, środowiskowej;
- f) koordynacja prowadzonych działań oraz monitorowanie i ewaluacja skuteczności rewitalizacji;
- g) realizacja wynikającej z art. 5 ust. 1 rozporządzenia ogólnego zasady partnerstwa polegającej na włączeniu partnerów w procesy programowania i realizacji projektów rewitalizacyjnych w ramach programów operacyjnych oraz konsekwentnego, otwartego i trwałego dialogu z tymi podmiotami i grupami, których rezultaty rewitalizacji mają dotyczyć.

Stan kryzysowy – stan spowodowany koncentracją negatywnych zjawisk społecznych (w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym), współwystępujących z negatywnymi zjawiskami w co najmniej jednej z następujących sfer:

- a) gospodarczej (w szczególności w zakresie niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw),
- b) środowiskowej (w szczególności w zakresie przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia, ludzi bądź stanu środowiska),
- c) przestrzenno-funkcjonalnej (w szczególności w zakresie niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, deficytu lub niskiej jakości terenów publicznych),
- d) technicznej (w szczególności w zakresie degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz braku funkcjonowania rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska).

Skalę negatywnych zjawisk odzwierciedlają mierniki rozwoju opisujące powyższe sfery, które wskazują na niski poziom rozwoju lub dokumentują silną dynamikę spadku poziomu rozwoju, w odniesieniu do wartości dla całej gminy.

Obszar zdegradowany – obszar, na którym zidentyfikowano stan kryzysowy. Dotyczy to najczęściej obszarów miejskich, ale także wiejskich. Obszar zdegradowany może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic pod warunkiem stwierdzenia sytuacji kryzysowej na każdym z podobszarów.

Obszar rewitalizacji – obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechującego się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, na którym, z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego, zamierza się prowadzić rewitalizację. Obszar rewitalizacji może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic, lecz nie może obejmować terenów większych niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkałych przez więcej niż 30% mieszkańców gminy. W skład obszaru rewitalizacji mogą wejść obszary występowania problemów przestrzennych, takich jak tereny przemysłowe (w tym portowe i wydobywcze), powojenne lub pokolejowe,

wyłącznie w przypadku, gdy przewidziane dla nich działania są ściśle powiązane z celami rewitalizacji dla danego obszaru rewitalizacji.

Program rewitalizacji:

- a) inicjowany, opracowany i uchwalony przez radę gminy, na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, wieloletni program działań w sferze społecznej oraz gospodarczej lub przestrzenno-funkcjonalnej lub technicznej lub środowiskowej, zmierzający do wyprowadzenia obszarów rewitalizacji ze stanu kryzysowego oraz stworzenia warunków do ich zrównoważonego rozwoju, stanowiący narzędzie planowania, koordynowania i integrowania różnorodnych aktywności w ramach rewitalizacji (np. lokalne programy rewitalizacji, miejskie programy rewitalizacji),
- b) gminny program rewitalizacji, o którym mowa w art. 14 ust. 1 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji.

Projekt rewitalizacyjny – projekt w rozumieniu art. 2 pkt 18 ustawy, wynikający z programu rewitalizacji, tj. zaplanowany w programie rewitalizacji i ukierunkowany na osiągnięcie jego celów albo logicznie powiązany z treścią i celami programu rewitalizacji, zgłoszony do objęcia albo objęty współfinansowaniem UE z jednego z funduszy strukturalnych albo Funduszu Spójności w ramach programu operacyjnego. Wynikanie projektu rewitalizacyjnego z programu rewitalizacji oznacza zatem albo wskazanie (wymienienie) go wprost w programie rewitalizacji albo określenie go w ogólnym (zbiorczym) opisie innych, uzupełniających rodzajów działań rewitalizacyjnych.

1.2 Podstawa opracowania

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Biały Bór stanowi istotny instrument wspierający zarządzanie rozwojem gminy w zakresie wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez powiązane ze sobą działania społeczne, gospodarcze, środowiskowe, przestrzenno-funkcjonalne i techniczne. Pozwala on na prowadzenie wieloletniego procesu rewitalizacji w sposób skoordynowany, zintegrowany, zgodny z potrzebami i oczekiwaniami interesariuszy.

Program został opracowany zgodnie z Ustawą o samorządzie gminnym. Przy tworzeniu dokumentu opierano się również na Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020. Tym samym zarówno jego struktura, jak i zawartość merytoryczna koresponduje wprost z zaleceniami dla tego typu opracowań.

Dokument uwzględnia zasadę partnerstwa i partycypacji na każdym etapie jego wdrażania oraz zapewnienia komplementarności pomiędzy poszczególnymi przedsięwzięciami. Kompleksowość i

spójność zaproponowanych kierunków działań koresponduje ze zdiagnozowanymi potrzebami rewitalizacyjnymi, umożliwiając optymalne wykorzystanie potencjału endogenicznego gminy na rzecz podniesienia jakości życia i aktywności społecznej mieszkańców, poprawę ładu przestrzennego przestrzeni publicznych i stanu środowiska naturalnego oraz poprawę dostępności komunikacyjnej i wzrostu atrakcyjności inwestycyjnej. Programowanie działań rewitalizacyjnych uwzględniło również konieczność zapewnienia kompleksowości interwencji infrastrukturalnej (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego) ze wsparciem realizowanym w ramach funduszy ukierunkowanych na rozwój kapitału społecznego (Europejski Fundusz Społeczny).

1.3 Metodologia

Biorąc pod uwagę, że rewitalizacja ma w pierwszej kolejności służyć poprawie jakości życia mieszkańców uznano, że kwestie społeczne mają kluczowe i nadrzędne znaczenie dla wyznaczania obszarów zdegradowanych. W celu dokonania rzetelnej oraz miarodajnej oceny zjawisk społecznych oraz gospodarczych, technicznych, przestrzenno-funkcjonalnych i środowiskowych na terenie gminy Biały Bór, Lokalny Program Rewitalizacji został opracowany z wykorzystaniem modelu ekspercko-partycypacyjnego, polegającego na możliwie szerokim udziale interesariuszy w pracach nad Programem, przy jednoczesnym zaangażowaniu zewnętrznych ekspertów, odpowiadających między innymi za przeprowadzenie procesu konsultacji społecznych oraz opracowanie przedmiotowego dokumentu wraz z diagnozą sytuacji gminy.

Prace nad opracowaniem LPR obejmowały poniżej opisane etapy.

ETAP 1. Przygotowanie diagnozy sytuacji w gminie Biały Bór, określenie problemów społecznych, gospodarczych, technicznych, przestrzenno-funkcjonalnych i środowiskowych, a także wskazanie obszarów, na których problemy te się kumulują, w podziale na 19 jednostek pomocniczych (JP).

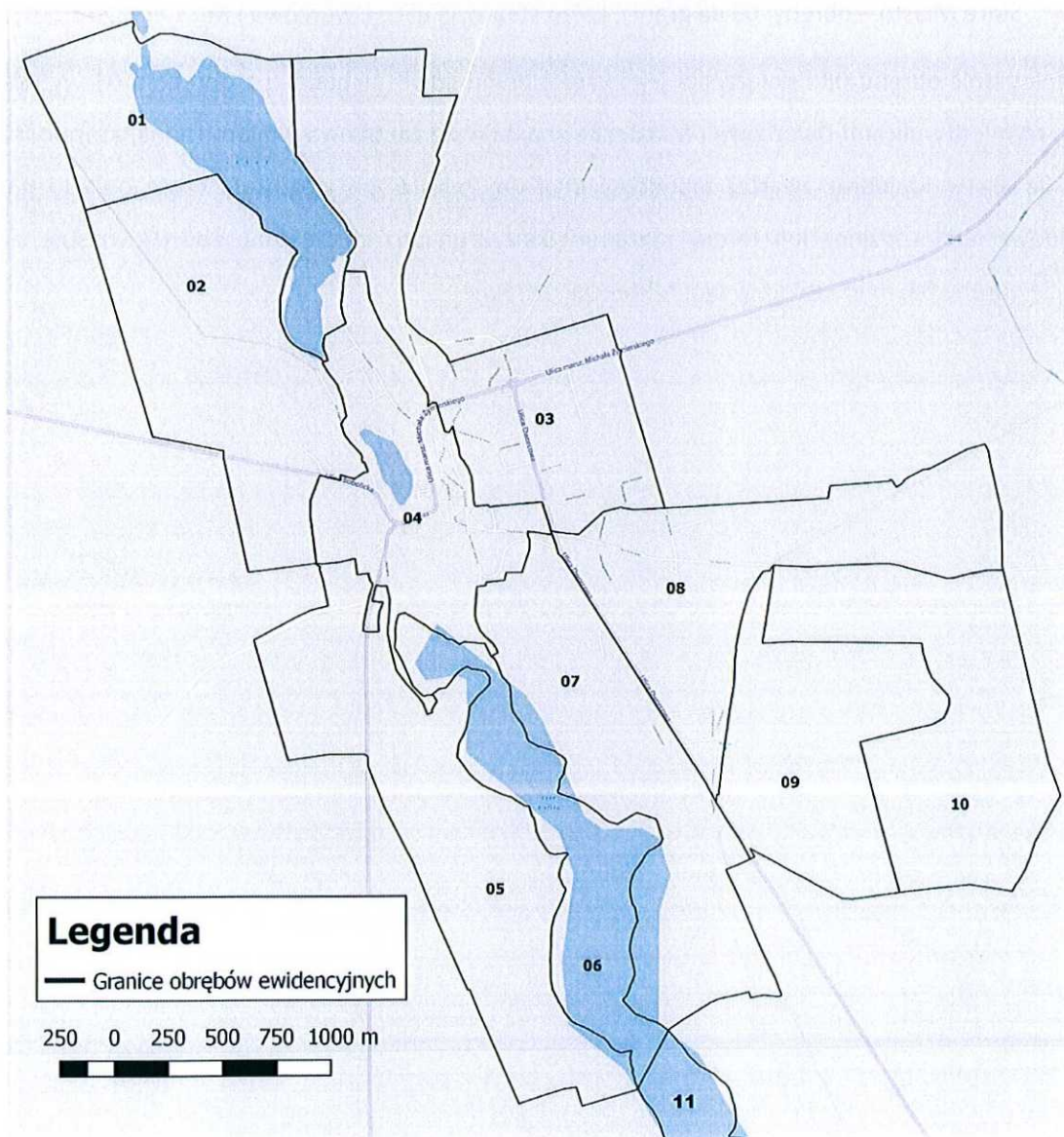
Na jednostki pomocnicze składa się 17 sołectw wchodzących w skład gminy (każde sołectwo w swoich granicach jest pojedynczą jednostką pomocniczą):

➤ Biała	➤ Drzonowo	➤ Kołtki	➤ Świerszczewo
➤ Biały Dwór	➤ Dyminek	➤ Przybrda	➤ Trzebiele
➤ Bielica	➤ Grabowo	➤ Sępolno Wielkie	
➤ Biskupice	➤ Kaliska	➤ Sępolno Małe	
➤ Brzeźnica	➤ Kazimierz	➤ Stepień	

oraz miasto, które na potrzeby delimitacji przestrzennej obszarów zdegradowanych zostało podzielone na dwie jednostki pomocnicze:

- **Biały Bór**
- **Stare Miasto**

Miasto składa się z 11 obrębów ewidencyjnych i to w głównej mierze na ich granicach kierowano się przy podziale miasta na dwie części.

Rysunek 1. Podział miasta Białego Bóru na obszary ewidencyjne.

Źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o.

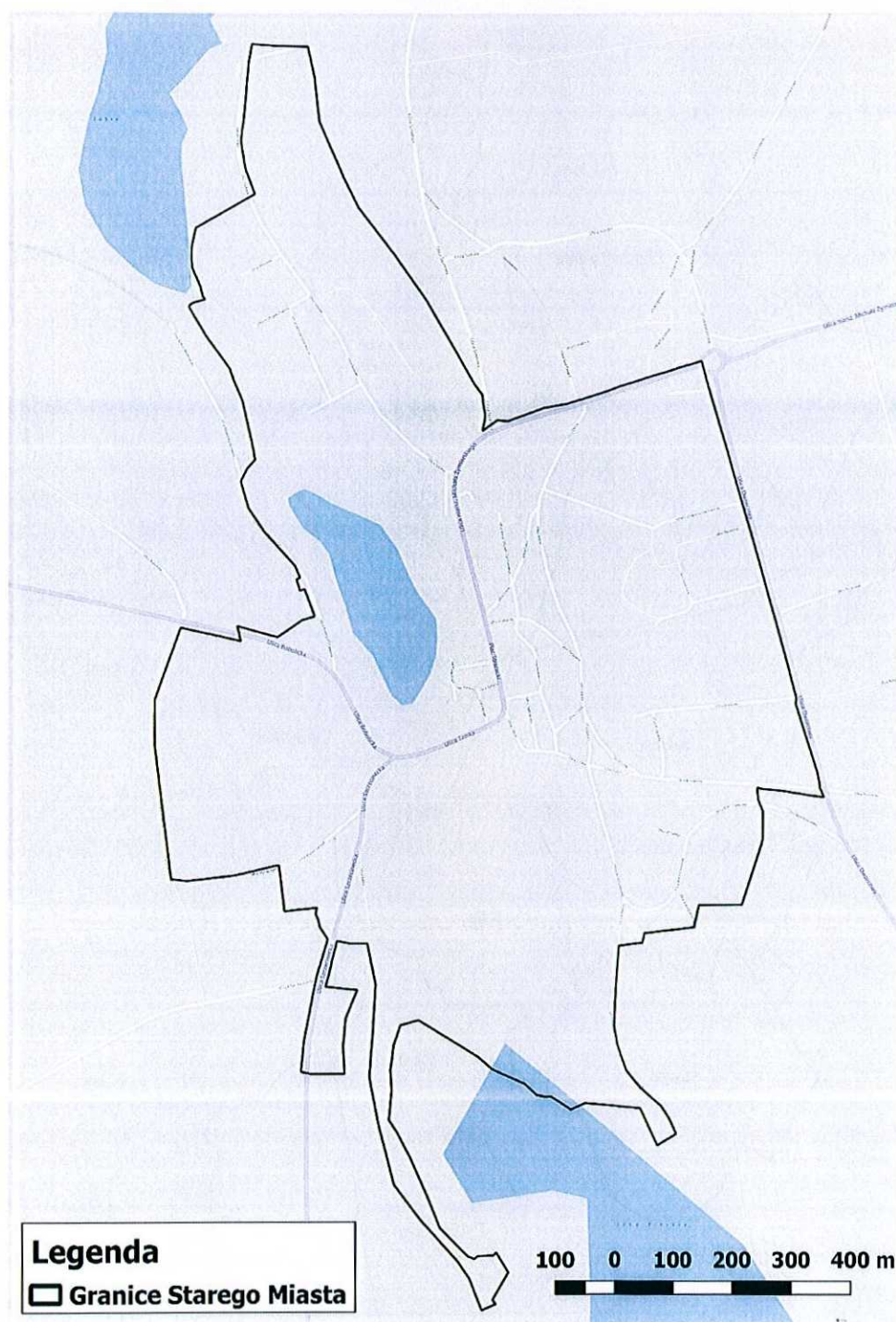
Obszary ewidencyjne **01, 02, 05, 06, 07, 09, 10, 11** są w głównej mierze terenami niezamieszkałymi lub wolnymi terenami do zainwestowania lub zawierają rzadko występującą zabudowę jednorodzinną. Obszary **08** składa się z zabudowy jednorodzinnej oraz zakładów produkcyjnych. Obszary

03 składa się z zabudowy jednorodzinnej oraz budownictwa wielomieszkaniowego. Natomiast obręb **04** stanowi najstarszą część miasta, składa się z gęstej zabudowy mieszkalnej oraz spełnia funkcje usług lokalnych i ponadlokalnych (administracja, oświata, kultura, handel, rekreacja, zdrowie i opieka społeczna).

Na podstawie obrębów ewidencyjnych miasto podzielono następująco:

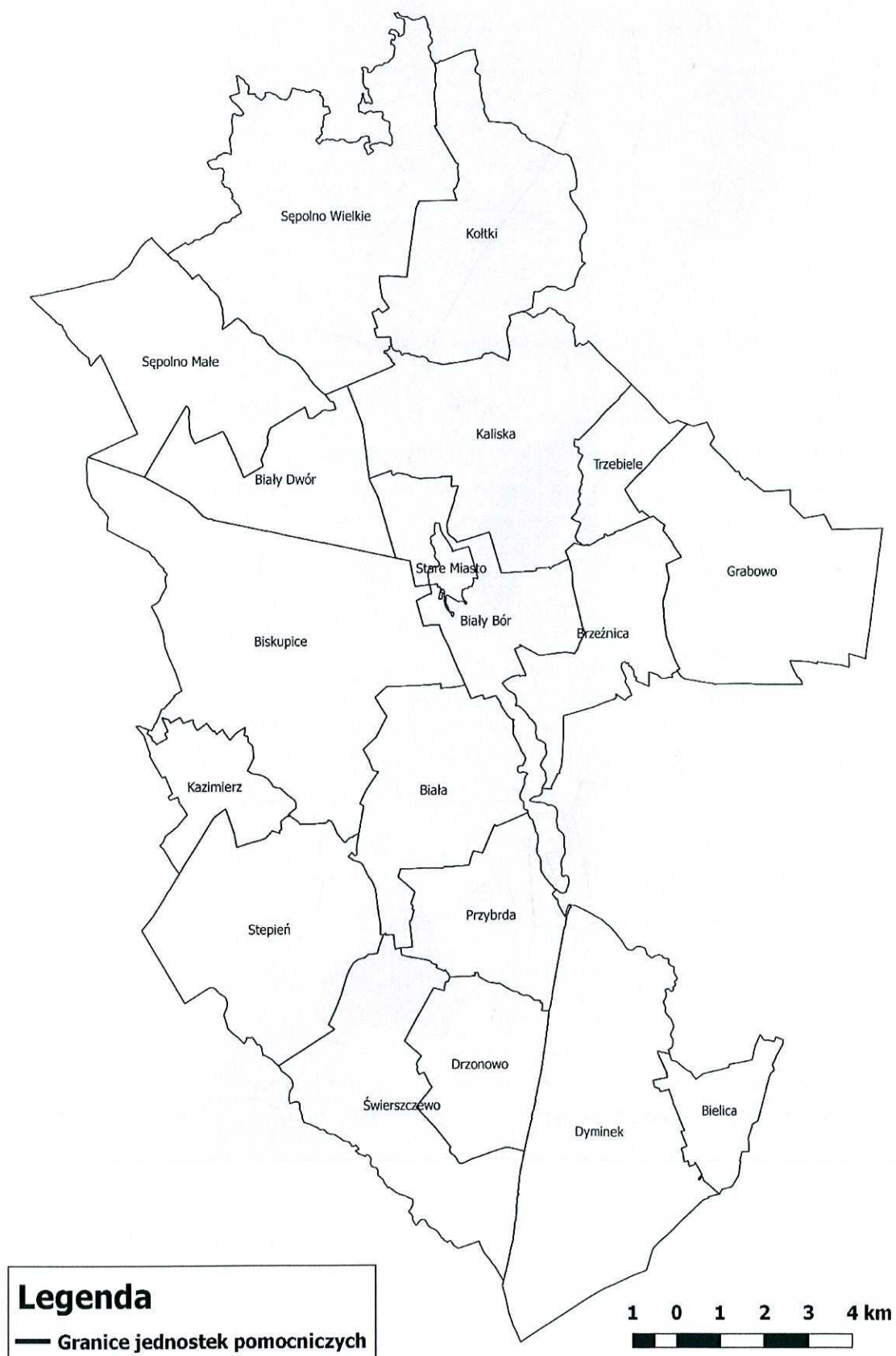
- Biały Bór – obręby: 01, 02, 03 (poza częścią południowo-zachodnią), 05, 06, 07, 08, 09, 10, 11;
- Stare Miasto – obręby: 03 do granic, które stanowią ulice Dworcowa i Miastecka, obr. 04.

Zmiana granic obrębu 03 i połączenie jego części południowo-zachodniej z obrębem 04 wynikała z tego, że między ulicami Dworcową i Miastecką znajduje się zabudowa wielorodzinna, która bardziej wpisuje się w krajobraz zwartej zabudowy centrum miasta, niż pozostała część obrębu 03, tj. zabudowa jednorodzinna lub tereny niezamieszkałe. Ponadto ta część obrębu 03 wpisuje się w funkcje obrębu 04, m.in. usługi, w tym rekreacja i zdrowie.

Rysunek 2. Jednostka pomocnicza Stare Miasto wyodrębniona w granicach miasta Biały Bór.

Źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o.

Rysunek 3. Podział gminy Biały Bór na jednostki pomocnicze.

Źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o.

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY BIAŁY BÓR

Tabela 1. Udział ludności i powierzchni jednostek pomocniczych w gminie Biały Bór.

L.p.	Jednostka pomocnicza	Liczba mieszkańców	% mieszkańców gminy	Powierzchnia [ha]	% powierzchni gminy
0	Stare Miasto	1236	23,55%	105	0,39%
1	Biały Bór	852	16,23%	1177	4,36%
2	Biała	175	3,33%	1325	4,91%
3	Biały Dwór	222	4,23%	1066	3,95%
4	Bielica	109	2,08%	472	1,75%
5	Biskupice	79	1,51%	3123	11,58%
6	Brzeźnica	139	2,65%	844	3,13%
7	Drzonowo	199	3,79%	927	3,44%
8	Dyminek	74	1,41%	2554	9,47%
9	Grabowo	336	6,40%	1984	7,36%
10	Kaliska	170	3,24%	1983	7,35%
11	Kazimierz	51	0,97%	563	2,09%
12	Kołtki	151	2,88%	1725	6,40%
13	Przybrda	351	6,69%	937	3,47%
14	Sępólno Wielkie	385	7,34%	2620	9,71%
15	Sępólno Małe	74	1,41%	1567	5,81%
16	Stepień	329	6,27%	1839	6,82%
17	Świerszczewo	149	2,84%	1573	5,83%
18	Trzebiele	167	3,18%	586	2,17%
SUMA		5248	100,00%	26970	100,00%

Źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o.

ETAP 2. Określenie obszarów problemowych na podstawie diagnozy i zapisów zawartych w innych dokumentach strategicznych gminy, a także analizy zebranych danych statystycznych potwierdzonych konsultacjami społecznymi. Część pozyskanych danych została wykorzystana do opracowania wskaźników, a część posłużyła do dokonania waloryzacji istniejącego stanu gminy. Dodatkowym narzędziem służącym pozyskaniu informacji na potrzeby diagnozy była ankieta, dzięki której zbadano opinie mieszkańców w zakresie występowania obszarów problemowych w gminie.

W procesie diagnozy i określenia obszarów problemowych wykorzystano różnorodne źródła informacji, dzięki czemu zastosowane podejście ma charakter holistyczny i łączy metody ilościowe z jakościowymi. Dla jednostek pomocniczych gminy pozyskano materiał statystyczny dostępny w zasobach Urzędu Miejskiego oraz wygenerowany przez instytucje zewnętrzne, m.in. Powiatowy Urząd Pracy, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Komendę Powiatową Policji. Opierano się także na ogólnodostępnych danych Banku Danych Lokalnych (GUS) oraz Państwowej Komisji Wyborczej. Dane te w większości dotyczą stanu na lata 2013-2015 r.

ETAP 3. Delimitacja przestrzenna obszarów zdegradowanych wymagających interwencji w ramach LPR, została dokonana na podstawie wieloczynnikowej analizy ilościowej i jakościowej zdiagnozowanych problemów. Następnie wyznaczony został obszar rewitalizacji, zgodnie z definicją, że może on stanowić całość lub część obszaru zdegradowanego, ale nie może obejmować terenów obejmujących więcej niż 20% ogólnej powierzchni gminy i nie może go zamieszkiwać więcej niż 30% mieszkańców gminy.

ETAP 4. Podsumowaniem części diagnostycznej na tym etapie tworzenia dokumentu jest przeprowadzona analiza statystyczna oparta o budowę wskaźnika syntetycznego ($S_{ij} = \sum_{k=1}^K z_{kij}$), podsumowującego wyniki analizy wybranych wskaźników. Metoda sum standaryzowanych umożliwia zbudowanie wskaźnika syntetycznego odzwierciedlającego natężenie zjawisk problemowych w poszczególnych jednostkach pomocniczych gminy. Wskaźniki cząstkowe będące częścią wstępnej analizy, prowadzące do zbudowania wskaźnika syntetycznego, określają w sposób skondensowany poziom degradacji danego obszaru. Pierwszym etapem budowy wskaźnika syntetycznego jest normalizacja zmiennych – w jej trakcie dokonuje się przekształcenia ilorazowego (unitaryzacyjnego) destymulant w stymulanty:

$$\text{dla Stymulant (S)} \quad z_{ij} = \frac{x_{ij} - \min_i \{x_{ij}\}}{\max_i \{x_{ij}\} - \min_i \{x_{ij}\}}$$

$$\text{dla Destymulant (D)} \quad z_{ij} = \frac{\max_i \{x_{ij}\} - x_{ij}}{\max_i \{x_{ij}\} - \min_i \{x_{ij}\}}$$

Jednostka pomocnicza, która osiągnie wartość swojego wskaźnika syntetycznego wyższą niż średnia ze wszystkich wskaźników syntetycznych w danej sferze, zostanie uznana za obszar kryzysowy (posiadający nagromadzenie problemów w danej sferze), czyli charakteryzujący się najwyższym stopniem jego degradacji w skali gminy.

Zestawienie jednostek pomocniczych ukazujące ich wyniki w poszczególnych sferach, z wyraźnym zaakcentowaniem przekroczeń wartości wskaźników syntetycznych, zostanie przedstawione w formie tabelarycznej w rozdziale dotyczącym analizy statystycznej. Wyniki osiągnięte w analizie będą stanowić podstawę dla ostatecznego wyboru obszaru zdegradowanego, którego część, będzie stanowił obszar wskazany do rewitalizacji

W ramach przeprowadzonej na potrzeby delimitacji obszarów zdegradowanych analizy wskaźnikowej, przyjęto 27 wskaźników diagnostycznych, w tym:

- 16 wskaźników w sferze społecznej,
- 5 wskaźników w sferze gospodarczej,
- 2 wskaźniki w sferze technicznej,
- 3 wskaźniki w sferze przestrzenno-funkcjonalnej,
- 1 wskaźnik w sferze środowiskowej.

Wszystkie wskaźniki zostały opracowane na podstawie danych pozyskanych za rok 2015.

Tabela 2. Wykaz wskaźników wykorzystanych do wyznaczenia obszaru zdegradowanego.

Sfera	Nr	Wskaźnik	Rodzaj zmiennej
SPOŁECZNA	1.1	Zmiana liczby ludności na 100 osób	Destymulanta
	1.2	Ludność w wieku przedprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	Destymulanta
	1.3	Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	Stymulanta
	1.4	Liczba zasiłków z powodu bezdomności na 100 osób	Stymulanta
	1.5	Liczba zasiłków z powodu bezrobocia na 100 osób	Stymulanta
	1.6	Liczba zasiłków z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby na 100 osób	Stymulanta
	1.7	Liczba zasiłków z powodu bezradności w opiece na 100 osób	Stymulanta
	1.8	Liczba zasiłków z powodu alkoholizmu na 100 osób	Stymulanta
	1.9	Liczba zasiłków z powodu ubóstwa na 100 osób	Stymulanta
	1.10	Liczba zasiłków z powodu niepełnosprawności na 100 osób	Stymulanta
	1.11	Liczba zasiłków dla ofiar przemocy w rodzinie na 100 osób	Stymulanta
	1.12	Liczba zasiłków stałych na 100 osób	Stymulanta
	1.13	Liczba zasiłków okresowych na 100 osób	Stymulanta
	1.14	Liczba usług opiekuńczych na 100 osób	Stymulanta
	1.15	Liczba dopłat do kosztów pobytu w Domu Pomocy Społecznej na 100 osób	Stymulanta
	1.16	Liczba mieszkańców lokali socjalnych na 100 osób	Stymulanta

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY BIAŁY BÓR

GOSPODARCZA	2.1	Liczba osób bezrobotnych ogółem na 100 osób w wieku produkcyjnym	Stymulanta
	2.2	Liczba osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia na 100 osób bezrobotnych	Stymulanta
	2.3	Liczba osób długotrwale pozostających bez pracy na 100 osób bezrobotnych	Stymulanta
	2.4	Liczba podmiotów gospodarczych na 100 osób	Destymulanta
	2.5	Liczba wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych na 100 osób	Stymulanta
TECHNICZNA	3.1	Liczba budynków zawierających azbest na 100 budynków	Stymulanta
	3.2	Masa azbestu [Mg] na 100 osób	Stymulanta
PPRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA	4.1	Liczba obiektów sportowo-rekreacyjnych na 100 osób	Destymulanta
	4.2	Liczba budynków podłączonych do sieci wodociągowej na 100 budynków	Destymulanta
	4.3	Liczba budynków podłączonych do sieci kanalizacyjnej na 100 budynków	Destymulanta
ŚRODOWISKOWA	5.1	Udział powierzchni obszarów chronionych w ogólnej powierzchni [%]	Destymulanta

Źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o.

2. POWIĄZANIA PROGRAMU Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI I PLANISTYCZNYMI

Gmina dla swoich potrzeb posiada opracowane dokumenty strategiczne określające cele rozwojowe, a następnie zadania jakie powinno się zrealizować w ciągu najbliższych lat, aby poprawić sytuację społeczno-gospodarczą. Zapisy zawarte w Lokalnym Programie Rewitalizacji spełniają warunek zgodności z zapisami zawartymi w dokumentach dotyczących rozwoju gminy, powiatu i województwa. Cele i zadania określone w Programie są wewnętrznie zgodne, a ich osiągnięcie i realizacja nie powoduje negatywnych skutków dla osiągnięcia celów i realizacji zadań strategii wyższego rzędu.

Poniżej opisano najważniejsze dokumenty gminy wraz z zaznaczeniem **kolorem zielonym** celów, priorytetów, kierunków lub kwestii owych dokumentów, w które najlepiej wpisują się cele (oznaczone odpowiadającym im **numerem**) Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Biały Bór. Odwołano się również do zapisów tych dokumentów (lub wprost je zacytowano), które wskazują potrzebę i znaczenie działań rewitalizacyjnych. Należy stwierdzić jednak, iż diagnoza tych dokumentów nosi znamiona dużej ogólności i odnosi się do całego obszaru gminy, bez rozróżnienia występowania negatywnych zjawisk w poszczególnych, skonkretyzowanych przestrzeniach w gminie – nie jest więc możliwe jednoznaczne stwierdzenie, że potrzeba występuje na wskazanym obszarze rewitalizacji. Należy jednak dodać, iż wszelkie analizy przeprowadzane w ramach opracowania tych dokumentów bazowały zazwyczaj na danych za lata dużo wcześniejsze niż wskaźniki przyjęte do diagnozy, a więc nieadekwatnych do tych, które wyznaczają ramy obszarów rewitalizacji w LPR. Sama charakterystyka problemów społecznych cechuje dużą dynamikę – i dopiero szczegółowa analiza wewnątrzgminna stworzona na potrzeby Lokalnego Programu Rewitalizacji jest w stanie wskazać dokładne miejsca występowania stanu kryzysowego w poszczególnych częściach gminy.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Biały Bór

Celem opracowania jest prawidłowe określenie polityki przestrzennej dla miasta i gminy oraz stworzenie podstaw do realizacji głównych zadań z zakresu ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego, poprawy warunków życia mieszkańców oraz wypracowanie odpowiednich standardów dla życia społecznego i gospodarczego.

Dokument określa ogólne kierunki i zasady zagospodarowania przestrzennego gminy. Studium ma za zadanie także sformułowanie lokalnych uwarunkowań, celów i programów rozwoju, dzięki czemu staje się dokumentem wytyczającym ogólną politykę przestrzenną gminy, a jednocześnie posiada charakter wytycznych do sporządzenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Dokument przedstawia w sposób bardzo rozbudowany kierunki rozwoju gminy, które będą realizowane przez multi-działania w zakresie polityki przestrzennej.

Cele i projekty realizowane w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji, **nie będą kolidowały z zapisami** Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Biały Bór.

Potrzeba rewitalizacji wynikająca z dokumentu:

- Zapis z rozdziału 1.14. *Problemy do rozwiązania - diagnoza*

„Dużym problemem dla gminy jest znaczne bezrobocie utrzymujące się od kilku lat. Pod tym względem gmina zaliczana jest do grupy o najwyższym bezrobociu (20-25%). Wprawdzie wskaźnik rejestrowanego bezrobocia systematycznie zmniejsza się, ale w zbyt małym stopniu. Wśród bezrobotnych liczniejszą grupę stanowią kobiety (63%) oraz osoby w wieku mobilnym (90%).”

Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Gminy Biały Bór

Strategia jest najważniejszym dokumentem programowym, w oparciu o który samorząd realizuje obowiązek prowadzenia polityki rozwoju lokalnego. Strategia została opracowana w oparciu o perspektywę wizji gminy, podkreślając jej specyfikę i wskazując na indywidualne rozwiązania, odpowiednie dla jej charakterystyki, wyzwań i potrzeb. Dokument przedstawi następującą misję/wizję:

GMINA BIAŁY BÓR TO OBSZAR ZINTEGROWANEJ SPOŁECZNOŚCI WIELOKULTUROWEJ, SPRZYJAJĄCY ROZWOJOWI MAŁEJ I ŚREDNIEJ PRZEDSIĘBIORCZOŚCI ORAZ TURYSTYCE KWALIFIKOWANEJ W OPARCIU O NATURALNE WALORY KRAJOBRAZOWE, ZASOBY NATURALNE I TRADYCJE KULTURALNE. BEZPIECZNA GMINA Z DOBRZE ZORGANIZOWANĄ INFRASTRUKTURĄ OŚWIATOWĄ I PEŁNĄ OFERTĄ MOŻLIWOŚCI INWESTYCYJNYCH, ZAPEWNIĄCYCH SUKCESYWNY WZROST POZIOMU ŻYCIA MIESZKAŃCÓW.

W poszczególnych obszarach życia społeczno-gospodarczego (gospodarka, przestrzeń, ekologia, infrastruktura, społeczność) wskazano cele, które są podstawą prawidłowego rozwoju Gminy Biały Bór. Cele te wypełniają realizację przyjętej misji.

Dwa najważniejsze z tych czternastu celów określono mianem celów strategicznych dla rozwoju społeczno-gospodarczego gminy. Celom tym przypisano 50% środków potencjału inwestycyjnego Gminy Biały Bór. Kolejne cztery cele określono mianem priorytetów, dla których realizacji przeznaczają się 35% tegoż potencjału. Dla wskazanych niżej ośmiu celów niezbędnych przeznaczono 15% tzw. potencjału inwestycyjnego.

- Cel Strategiczny I A Podjąć działania w kierunku rozbudowy i modernizacji dróg przebiegających w granicach administracyjnych gminy wraz z infrastrukturą okołodrogową.

- Cel Strategiczny I B Podjąć działania w kierunku rozbudowy sieci wodno-kanalizacyjnej.
- Priorytet II A Działać na rzecz tworzenia i aktualizowania dokumentów planistycznych dających na bieżąco podstawy do realizacji nowych inwestycji.
- **Priorytet II B Podjąć działania w kierunku skuteczniejszego wykorzystania funduszy strukturalnych dla rozwoju gminy. (Cel I, II, III)**
- **Priorytet II C Wykorzystać położenie gminy do pozyskania inwestorów i unowocześnienia gospodarki. (Cel II, III)**
- Priorytet II D Podjąć działania w kierunku poprawy stanu środowiska naturalnego.
- Cel niezbędny III A Podjąć działania w kierunku dalszej rozbudowy i poprawy infrastruktury publicznej i technicznej.
- **Cel niezbędny III B Podjąć działania w kierunku rozwoju infrastruktury turystycznej. (Cel III)**
- Cel niezbędny III C Podjąć działania w kierunku budowy i rozbudowy infrastruktury oświatowej i społecznej.
- Cel niezbędny III D Stworzyć warunki mające na celu poprawę życia mieszkańców na terenach wiejskich.
- **Cel niezbędny III E Podjąć działania w kierunku zmniejszenia bezrobocia w szczególności na obszarach wiejskich. (Cel II)**
- Cel niezbędny III F Stworzyć warunki dla wszechstronnego rozwoju edukacyjnego młodzieży i społeczeństwa gminy.
- **Cel niezbędny III G Przeciwdziałać patologiom społecznym. (Cel I)**
- Cel niezbędny III H Podjąć działania w kierunku odnowy obszarów gminy i rewitalizacji dóbr kultury oraz dziedzictwa kulturowego.

Potrzeba rewitalizacji wynikająca z dokumentu:

- Zapis z rozdziału 5. *Analiza SWOT*

„słaba estetyka zagospodarowania terenów zielonych; słabe zaplecze gospodarczo-usługowe; bezrobocie; ubóstwo.”

- Zapis z rozdziału 6. *Diagnoza stanu*

„niska liczba podmiotów gospodarczych; niski poziom samozatrudnienia; obszary ubóstwa i apatii; wysoki odsetek bezrobocia; obszar patologii społecznej.”

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie Biały Bór na lata 2014-2020

Jest to dokument planowania strategicznego w sferze polityki społecznej, zorientowany wyłącznie na rozwiązywanie kwestii i problemów społecznych. Strategia wskazuje na kluczowe trudności społeczne z jakimi borykają się mieszkańcy oraz na ich potrzeby. Wytacza kierunki działań na rzecz niwelowania zjawisk społecznie niepożądanych oraz buduje partycypacyjny model diagnozowania potrzeb, określania celów i zadań społecznych oraz ich realizacji.

Misją dokumentu jest: *Zabezpieczenie mieszkańcom Gminy Biały Bór dobrostanu zapewniającego sukcesywny wzrost poziomu życia oraz przeciwdziałanie marginalizacji i wykluczeniu społecznemu.*

Strategia wyznacza następujące cele strategiczne:

- **Cel 1. Umacnianie rodzin z terenu Gminy Biały Bór w ich prawidłowym funkcjonowaniu. (Cel I)**
- **Cel 2. Łagodzenie skutków bezrobocia na terenie Gminy Biały Bór. (Cel II)**
- **Cel 3. Zapobieganie wykluczeniu społecznemu rodzin z terenu Gminy Biały Bór dotkniętych ubóstwem. (Cel I)**
- **Cel 4. Poprawa warunków społecznego funkcjonowania osób niepełnosprawnych w społeczności lokalnej.**
- **Cel 5. Przeciwdziałanie zjawisku przemocy w rodzinie i łagodzenie jego skutków. (Cel I)**
- **Cel 6. Zahamowanie zjawiska uzależnienia od alkoholu i narkotyków oraz łagodzenie jego skutków.**
- **Cel 7. Zapewnienie wsparcia dla osób starszych i ich aktywizacja. (Cel I)**
- **Cel 8. Przyjazna polityka mieszkaniowa i przeciwdziałanie bezdomności.**

Potrzeba rewitalizacji wynikająca z dokumentu:

- Zapis z rozdziału 3. *Diagnoza problemów społecznych w Gminie Biały Bór wraz z prognozą zmian*

Z zapisów wynika, że najpoważniejszymi diagnozowanymi problemami w sferze społecznej są:

Ubóstwo – wsparcie z tego powodu przyznano 316 rodzinom z 488 pobierających świadczenia pomocy społecznej („obszar współwystępowania ubóstwa i wykluczenia społecznego jest znaczący”);

Bezrobocie – wsparcie z tego powodu przyznano 333 rodzinom; 456 osobom na 579 zarejestrowanych bezrobotnych nie przysługuje już prawo do zasiłku (osoby długotrwale bezrobotne);

Starość – „problemem społecznym jest funkcjonowanie seniorów, którzy z powodu wieku doświadczają ograniczeń w codziennym funkcjonowaniu; osoby starsze bardzo często dotyka problem osamotnienia, stąd ważna jest również ich aktywizacja społeczna”.

Przemoc w rodzinie – „Ilość prowadzonych niebieskich kart nie oddaje w pełni skali tego problemu. Wiele osób wciąż obawia się konsekwencji poinformowania służb. Świadomość konsekwencji (zeznania czy konieczności stawienia się w sądzie) niejednokrotnie wygrywa z chęcią pomocy ofiarom przemocy).

Program na rzecz aktywizacji mieszkańców w gminie Biały Bór na lata 2014-2020

Program jest instrumentem służącym realizacji polityki rozwoju społeczno-gospodarczego oraz polityki programowania rozwoju lokalnego Gminy. Założeniem opracowania jest pokazanie najważniejszych problemów społecznych istniejących w Gminie i przedstawienie sposobów ich rozwiązywania. Dokument ma służyć jako podstawa do planowania konkretnych przedsięwzięć, a jego głównym celem jest zwiększenie efektywności rozwiązywania problemów społecznych w gminie Biały Bór.

Program wyznacza siedem sfer tematycznych w ramach, których będą realizowane działania odpowiadające poniższym celom:

SFERA SPOŁECZNA

- **Cel 1: Aktywizacja osób izolujących się społecznie. (Cel I)**
- Cel 2: Utworzenie dodatkowych placówek wspierających rodzinę w wychowaniu i opiece nad dzieckiem - podniesienie poziomu świadomości w sferze opiekuńczo-wychowawczej.
- **Cel 3: Prowadzenie rozmów i zajęć z rodzicami dzieci, z rodzin niewydolnych wychowawczo, z problemem uzależnień i przemocy. (Cel I)**
- Cel 4: Wdrożenie wczesnej diagnozy problemów.
- **Cel 5: Organizacja i tworzenie programów pomocy i zagospodarowania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży. (Cel I)**
- Cel 6: Tworzenie, prowadzenie i wspieranie działalności Punktu Konsultacyjnego ds. Uzależnień dla osób uzależnionych od alkoholu i narkotyków, współuzależnionych oraz ofiar przemocy domowej.
- **Cel 7: Aktywizacja ludzi starszych, a także „wykorzystanie potencjału osób starszych na rynku pracy - wiedzy, umiejętności i doświadczenia życiowego, dla rozwoju gospodarczego i społeczności lokalnej.” (Cel I, II)**
- Cel 8: Integracja i wsparcie działań o charakterze aktywizującym, zmierzające do wyprowadzenia z bezdomności i pozwalające powrócić osobom bezdomnym do ponownego pełnienia ról społecznych i rodzinnych.

- Cel 9: Wsparcie działań o charakterze osłonowym (szczególnie w okresie jesienno-zimowym), zapobiegających degradacji społecznej osób bezdomnych i skrajnie ubogich, w szczególności poprzez zapewnienie wyżywienia, środków higieny i niezbędnej odzieży.
- Cel 10: Wspieranie działań mających na celu realizację programów profilaktycznych, szkoleń realizowanych we współpracy z ośrodkiem pomocy społecznej i innymi organami administracji oraz służbami.
- Cel 11: Utworzenie pakietu instrumentów w pracy socjalnej.
- Cel 12: Zmniejszenie skali uzależnień wśród osób bezdomnych.
- Cel 13: Prewencja (profilaktyka) bezdomności poprzez pracę socjalną.

SFERA RYNKU PRACY

- **Cel 1: Wykorzystywanie i doskonalenie aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu i łagodzenia jego skutków oraz zapobieganie wykluczeniu społecznemu. (Cel II)**
- Cel 2: Zwiększenie możliwości komunikacyjnych na terenie gminy w celu podjęcia zatrudnienia na terenie gminy lub jej bezpośrednim otoczeniu.
- Cel 3: Integracja zawodowa oraz społeczna kobiet poprzez edukację i aktywizację mającą na celu ułatwienie im dostępu do rynku pracy, promocja równości szans kobiet i mężczyzn w życiu zawodowym, społecznym i publicznym.
- **Cel 4: Upowszechnienie informacji o możliwościach zmiany sytuacji zawodowej osób zagrożonych izolacją, marginalizacją czy wykluczeniem społecznym. (Cel II)**
- **Cel 5: Wskazanie możliwości aktywizacji zawodowej i uniknięcia izolacji, marginalizacji czy wykluczenia społecznego. (Cel II)**
- **Cel 6: Promowanie aktywności i mobilności zawodowej. (Cel II)**

SFERA ZDROWIA

- Cel 1: Podniesienie poziomu zdrowotnego mieszkańców gminy Biały Bór.
- Cel 2: Promocja zdrowia psychicznego i zapobieganie zaburzeniom psychicznym.
- Cel 3: Pomoc osobom narażonym na pogorszenie zdrowia psychicznego m.in. dzieciom, młodzieży, osobom starszym, w celu poprawy ich funkcjonowania w środowisku rodzinnym i lokalnym oraz wzmocnienia odporności psychicznej. Stwarzanie warunków do prawidłowego funkcjonowania dzieci i młodzieży.
- Cel 4: Poszerzenie i zróżnicowanie form opieki zdrowotnej, pomocy i wsparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi i ich rodzin.
- **Cel 5: Rozwój Rehabilitacji w gminie Biały Bór - stworzenie warunków do rozwoju infrastruktury usług, przy wykorzystaniu potencjału, którym dysponuje gmina Biały Bór. (Cel III)**

SFERA EDUKACJI

- Cel 1: Podniesienie poziomu wykształcenia społeczeństwa gminy.
- Cel 2: Podjęcie działań w kierunku modernizacji infrastruktury oświatowej pod kątem szerszego ich wykorzystania.
- Cel 3. Podniesienie umiejętności mieszkańców gminy Biały Bór w zakresie obsługi komputera oraz zapewnienie dostępu do Internetu dla całego obszaru gminy.

- Cel 4. Stworzenie szansy wszystkim mieszkańcom gminy na przełamanie barier dostępu do wiedzy, edukacji, pracy, informacji, a także zwiększenie szans na nawiązanie kontaktów z innymi użytkownikami Internetu.
- Cel 5. Umożliwienie, za pośrednictwem ePUAPu kontaktowania się z jednostkami administracji publicznej i korzystania z usług cyfrowych udostępnionych przez te jednostki.

SFERA KULTURY

- Cel 1: Zwiększenie uczestnictwa w kulturze.
- Cel 2: Promocja i wspieranie działań w zachowaniu harmonii i tradycji regionalnych wsi w poszczególnych sołectwach na terenie gminy Biały Bór.
- Cel 3: Produkcja i sprzedaż lokalnych ekologicznych wyrobów na rynku lokalnym, powiatowym, krajowym i międzynarodowym.
- Cel 4: Rozbudowa reprezentatywnych terenów wsi w poszczególnych sołectwach oraz dbałość o ich wygląd, infrastrukturę, czystość, porządek na wsi, jako wizytówki lokalnej społeczności.
- Cel 5: Wspieranie i promowanie organizacji lokalnych działających na terenie wsi.

SFERA AKTYWNOŚCI OBYWATELSKIEJ

- Cel 1: Kreowanie liderów lokalnych w poszczególnych miejscowościach dla tworzenia nowych inicjatyw.
- Cel 2: Stworzenie „inkubatora” dla organizacji pozarządowych.
- Cel 3: Wytyczenie kierunków rozwoju dla poszczególnych sołectw.

SFERA AKTYWNOŚCI NA RZECZ OCHRONY ŚRODOWISKA

- Cel 1: Wytyczanie kierunków rozwoju w celu właściwego wykorzystania oraz odnawiania zasobów i składników środowiska naturalnego.

Potrzeba rewitalizacji wynikająca z dokumentu:

- Zapis z rozdziału 3. *Analiza SWOT*

„społeczna niezaradność części mieszkańców; małe zaplecze gospodarczo-usługowe; bezrobocie; ubóstwo; niski standard bazy turystycznej.”

Roczny Program Współpracy Gminy Biały Bór z organizacjami pozarządowymi na rok 2017

Jest to dokument przedstawiający politykę władz gminy wobec organizacji pozarządowych w zakresie realizowania zadań własnych przy wykorzystaniu potencjału społeczności lokalnej.

Celem głównym Programu jest zaspokojenie potrzeb społecznych mieszkańców gminy Biały Bór oraz wzmacnianie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego poprzez budowanie i umacnianie partnerstwa pomiędzy gminą, a organizacjami społecznymi.

Celami szczegółowymi Programu są:

- 1) poprawa jakości życia poprzez pełniejsze zaspokajanie potrzeb mieszkańców gminy; (Cel I, II, III)
- 2) racjonalne wykorzystanie środków budżetowych gminy;
- 3) otwarcie na innowacyjność i konkurencyjność w wykonywaniu zadań publicznych,
- 4) integracja organizacji lokalnych obejmujących zakresem działania sferę zadań publicznych,
- 5) wzmocnienie potencjału organizacji oraz rozwój wolontariatu,
- 6) promowanie i wzmacnianie postaw obywatelskich.

Potrzeba rewitalizacji wynikająca z dokumentu:

- Zapis z rozdziału 3. *Analiza SWOT*

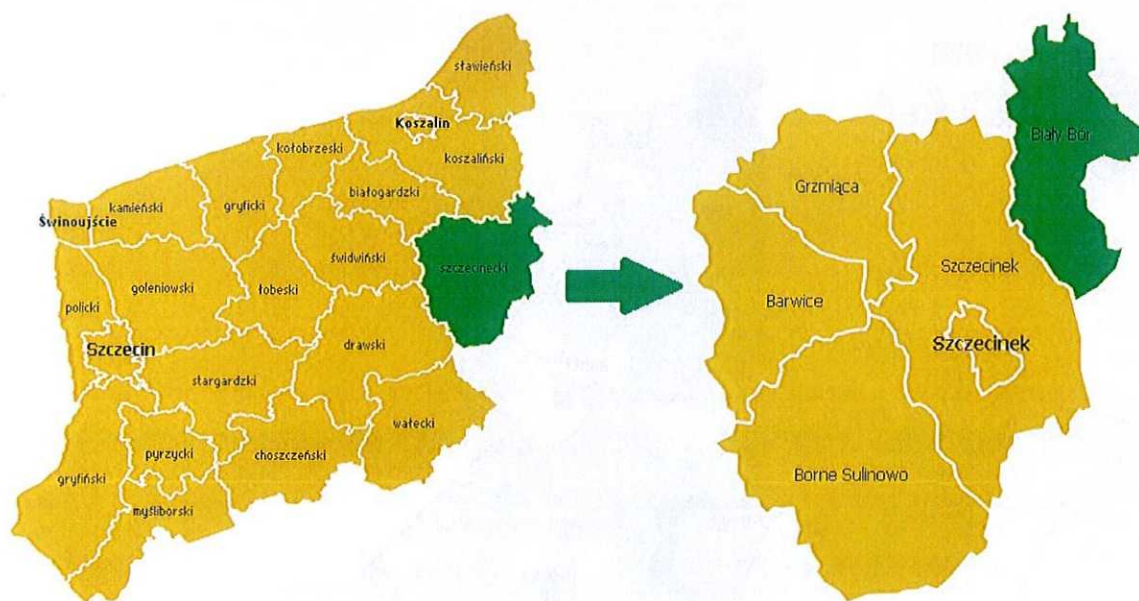
„...współpraca samorządu z podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego ma fundamentalne znaczenie, ponieważ organizacje te, działając na rzecz małych społeczności, są bardzo cennym wyrazicielem opinii publicznej i oczekiwać określonych grup społecznych.”

3. DIAGNOZA SYTUACJI W GMINIE

3.1 Położenie

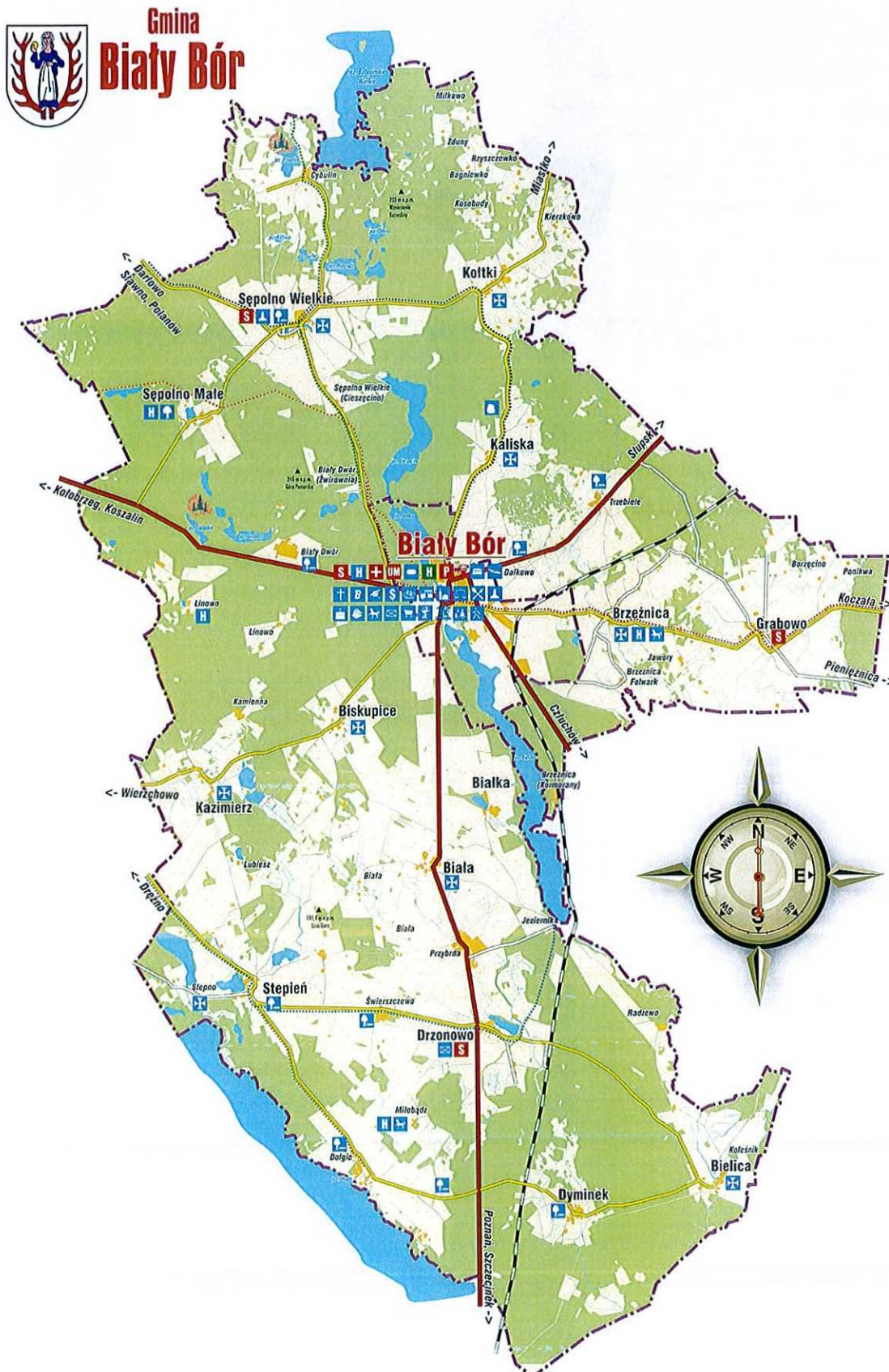
Biały Bór to gmina miejsko-wiejska znajdująca się w województwie zachodniopomorskim w powiecie szczecineckim. Gmina leży na Pojezierzu Bytowskim oraz Równinie Charzykowskiej. Jest to najdalej na wschód położona gmina w województwie. Zajmuje powierzchnię 270 km² co stanowi 15,3% powierzchni powiatu. Sąsiednią gminą powiatu szczecineckiego jest Szczecinek, a pozostałe gminy innych powiatów to Grzmiąca, Barwice oraz Borne Sulinowo. Siedzibą gminy jest miasto Biały Bór.

W skład gminy wchodzi miasto Biały Bór oraz 17 sołectw. Na potrzeby diagnozy w obrębie miasta wydzielono dodatkową jednostkę pomocniczą – Stare Miasto.

Rysunek 4. Położenie gminy Biały Bór w województwie zachodniopomorskim i powiecie szczecińskim.

Źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o.

Rysunek 5. Poglądowa mapa gminy.

Źródło: www.bialybor.com.pl

Rys historyczny

Nadanie praw miejskich chełmińskich dla Białego Boru nastąpiło w 1382 r. zaś potwierdzenie w 1395 r. Dokument lokacyjny Biały Bór otrzymał od Wielkiego Mistrza Zakonu Konrada Zöllnera von Rotensteina. Miasto miało układ typowy dla miast lokowanych na prawie chełmińskim: prostokątny rynek i regularny układ ulic. Do rozwoju gospodarczego Białego Boru przyczyniło się przerwanie przez Polskę dawnego połączenia Zakonu z Nową Marchią. Nowy szlak handlowy przebiegał już przez Biały Bór. W 1408 r. rozwój gospodarczy i urbanistyczny zahamował wielki pożar miasta. W kolejnym stuleciu miasto było jeszcze 3 razy niszczone przez pożary, spłonęły m.in. doszczętnie 74 domy, kościół ewangelicki, ratusz, młyny oraz 20 stodół.

Do rozbiorów Biały Bór był w województwie pomorskim. W 1772 r. znalazł się pod zaborem pruskim, niemiecka nazwa brzmiała Baldenburg. W czasie pierwszej wojny światowej ziemia człuchowska nie zetknęła się bezpośrednio z działaniami wojennymi; ludność jej poniosła jednak znaczne ofiary na cele działalności wojennej. Po klęsce Niemiec, Wielkopolska i większość Pomorza Zachodniego weszła w skład państwa polskiego. Ze skrawków tych prowincji, które pozostały w Niemczech utworzono nową prowincję o antypolskiej nazwie Marchia Graniczna Poznań - Prusy Zachodnie. W jej skład wszedł m.in. powiat człuchowski z Białym Borem.

W czasie II wojny światowej Biały Bór był ważnym punktem niemieckiego oporu. Obronie miasta sprzyjało jego położenie między jeziorami, w dolinie otoczonej wąwozami oraz zbudowany system fortyfikacji w ramach Wału Pomorskiego. Na ulicach znajdowały się bunkry i rowy przeciwpancerne. 26 lutego 1945 r. zniszczony w 80% Biały Bór powrócił do Polski. Zniszczeniu uległy: kościół, dwa tartaki, cegielnia, hotel, poczta. Po zniszczeniach wojennych ocalało niewiele starych domów, zabudowa wokół rynku została całkowicie zniszczona.

W latach powojennych przestrzenny rozwój Białego Boru znacznie się rozwinął, powstały nowe osiedla mieszkaniowe, zakłady pracy, szkoły, kościoły, wybudowano stadninę koni, obiekty kulturalne i sportowe, Gminną Przychodnię Zdrowia, itp.

SFERA SPOŁECZNA

3.2 Demografia

Liczba mieszkańców

Populacja gminy (stan na 2015 r., źródło: Urząd Miejski, GUS) liczy 5248 mieszkańców, czyli zamieszkuje ją 6,8% ludności powiatu (2088 osób – miasto, 3160 osób – obszar wiejski), a gęstość zaludnienia to 20 osób na 1 km² (172 os./km² – miasto, 12 os./km² – obszar wiejski). Gmina Biały Bór ma dodatni przyrost naturalny wynoszący 2, odpowiada to przyrostowi naturalnemu 0,4 na 1000 mieszkańców gminy (samo miasto Biały Bór ma ujemny przyrost naturalny wynoszący -6, odpowiada to przyrostowi naturalnemu -2,7 na 1000 mieszkańców miasta). Współczynnik dynamiki demograficznej, czyli stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów w gminie wynosi 0,83 i jest równy powiatowi oraz nieznacznie mniejszy od średniej dla województwa (0,87).

Tabela 3. Zmiany liczby ludności w jednostkach pomocniczych gminy Biały Bór w latach 2013-2015 r.

L.p.	Jednostka pomocnicza	Liczba mieszkańców			Zmiana liczby ludności 2014/2015 r.
		2013 r.	2014 r.	2015 r.	
0	Stare Miasto	1265	1256	1236	-20
1	Biały Bór	844	859	852	-7
2	Biała	180	175	175	0
3	Biały Dwór	220	217	222	5
4	Bielica	113	110	109	-1
5	Biskupice	77	77	79	2
6	Brzeźnica	138	137	139	2
7	Drzonowo	199	200	199	-1
8	Dyminek	75	72	74	2
9	Grabowo	337	339	336	-3
10	Kaliska	171	170	170	0
11	Kazimierz	48	48	51	3
12	Kołtki	158	160	151	-9
13	Przybrda	363	352	351	-1
14	Sępolno Wielkie	394	390	385	-5
15	Sępolno Małe	73	72	74	2
16	Stepień	315	321	329	8
17	Świerszczewo	151	151	149	-2
18	Trzebiele	165	162	167	5
SUMA		5286	5268	5248	-20

Źródło: Urząd Miejski

Jak prezentują powyższe dane liczba ludności na terenie gminy nieznacznie, lecz stale maleje (średnio o 20 osób rocznie). W większości jednostek pomocniczych zauważalna jest fluktuacja liczby mieszkańców, charakteryzująca się nieznacznym wzrostem a potem spadkiem (lub odwrotnie) liczby osób z roku na rok.

Tabela 4. Wskaźniki delimitacji w sferze społecznej – 1.1.

L.p.	Jednostka pomocnicza	1.1 Zmiana liczby ludności na 100 osób
0	Stare Miasto	-1,62
1	Biały Bór	-0,82
2	Biała	0,00
3	Biały Dwór	2,25
4	Bielica	-0,92
5	Biskupice	2,53
6	Brzeźnica	1,44
7	Drzonowo	-0,50
8	Dyminek	2,70
9	Grabowo	-0,89
10	Kaliska	0,00
11	Kazimierz	5,88
12	Kołtki	-5,96
13	Przybrda	-0,28
14	Sępolno Wielkie	-1,30
15	Sępolno Małe	2,70
16	Stepień	2,43
17	Świerszczewo	-1,34
18	Trzebiele	2,99
ŚREDNIA		0,49

Źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o.

Średni przyrost populacji w gminie na 100 osób wyniósł 0,49. W analizie przyjęto, że im wskaźnik jest niższy tym gorzej, ponieważ świadczy to o depopulacji obszaru, której powodem może być emigracja ekonomiczna mieszkańców (brak pracy) lub starzenie się społeczeństwa (zwiększona umieralność). JP, w których wskaźnik jest najwyższy mogą posiadać wysoki przyrost naturalny lub warunki sprzyjające imigracji ludności. Największy przyrost populacji nastąpił w JP **Kazimierz** (5,88). Największa skala depopulacji objęła JP **Kołtki** (-5,96).

Struktura wiekowa mieszkańców

Średni wiek mieszkańców wynosi 39,8 lat (dla miasta 40,5 lat) i jest niższy od średniego wieku mieszkańców powiatu (40,8 lat) i województwa (41,2 lat). Struktura płci społeczeństwa gminy prezentuje się następująco – 49,7% stanowią kobiety, a 50,3% mężczyźni.

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY BIAŁY BÓR

Wskaźnik obciążenia demograficznego w gminie (ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym) wynoszący 56,6, jest niższy od powiatu (58,4) i województwa (60,1). Sytuacja ta jest gorsza w samym mieście Biały Bór, dla którego wskaźnik ten wynosi 58,7.

Tabela 5. Liczba mieszkańców z podziałem na grupy wiekowe w jednostkach pomocniczych gminy Biały Bór w 2015 r.

L.p.	Jednostka pomocnicza	0-18 lat	19-67 lat	68-100 lat	Razem
0	Stare Miasto	201	882	153	1236
1	Biały Bór	155	608	89	852
2	Biała	30	126	19	175
3	Biały Dwór	51	154	17	222
4	Bielica	12	83	14	109
5	Biskupice	17	57	5	79
6	Brzeźnica	32	95	12	139
7	Drzonowo	38	136	25	199
8	Dyminek	16	48	10	74
9	Grabowo	90	224	22	336
10	Kaliska	32	118	20	170
11	Kazimierz	13	30	8	51
12	Kołtki	29	111	11	151
13	Przybrda	77	236	38	351
14	Sępolno Wielkie	39	307	39	385
15	Sępolno Małe	18	53	3	74
16	Stepień	51	239	39	329
17	Świerszczewo	33	97	19	149
18	Trzebiele	25	128	14	167
SUMA		959	3732	557	5248

Źródło: Urząd Miejski

Tabela 6. Wskaźniki delimitacji w sferze społecznej – 1.2-1.3.

L.p.	Jednostka pomocnicza	1.2 Ludność w wieku przedprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	1.3 Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym
0	Stare Miasto	22,79	17,35
1	Biały Bór	25,49	14,64
2	Biała	23,81	15,08
3	Biały Dwór	33,12	11,04
4	Bielica	14,46	16,87
5	Biskupice	29,82	8,77
6	Brzeźnica	33,68	12,63
7	Drzonowo	27,94	18,38
8	Dyminek	33,33	20,83
9	Grabowo	40,18	9,82
10	Kaliska	27,12	16,95
11	Kazimierz	43,33	26,67
12	Kołtki	26,13	9,91
13	Przybrda	32,63	16,10
14	Sępolno Wielkie	12,70	12,70
15	Sępolno Małe	33,96	5,66

16	Stopień	21,34	16,32
17	Świerszczewo	34,02	19,59
18	Trzebiele	19,53	10,94
ŚREDNIA		28,18	14,75

Źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o.

W gminie średnio na 100 osób w wieku produkcyjnym przypada 28,18 osób w wieku przedprodukcyjnym. W analizie przyjęto, iż większa wartość tego wskaźnika jest lepsza dla rozwoju populacji, ponieważ świadczy o populacji rozwijającej się i generującej zasoby ludzkie, które będą mogły utrzymywać populację, po wkroczeniu w wiek produkcyjny. W najlepszej sytuacji w tym zakresie znajduje się JP **Kazimierz** (43,33), w najgorszej JP **Sępólno Wielkie** (12,70).

W gminie średnio na 100 osób w wieku produkcyjnym przypada 14,75 osób w wieku poprodukcyjnym. Wyższa wartość wskaźnika świadczy o starzeniu się społeczeństwa i konieczności utrzymywania większej części populacji, która jest niezdolna do pracy. W najlepszej sytuacji w tym zakresie znajduje się JP **Sępólno Małe** (5,66), w najgorszej JP **Kazimierz** (26,67).

Analiza uwidoczniła niepokojący stosunek osób w wieku nieprodukcyjnym do osób w wieku produkcyjnym w JP **Kazimierz**, w której 30% populacji (zdolnej do pracy) musi utrzymać 70% populacji (niezdolnej do pracy). Przy takim stosunku JP może borykać się z problemem ubóstwa, lecz nie potwierdzają tego inne wskaźniki.

3.3 Pomoc społeczna

System pomocy społecznej jako jeden z elementów zabezpieczenia społecznego polityki społecznej państwa, ma za zadanie wspieranie osób i rodzin, które z przyczyn obiektywnych nie są w stanie zaspokoić swoich elementarnych potrzeb życiowych. Za realizację zadań z zakresu pomocy społecznej na terenie gminy odpowiedzialny jest Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Białym Borze. Do jego obowiązków należy:

- prowadzenie diagnostyki jednostkowej i środowiskowej;
- bezpośrednie i pośrednie udzielanie świadczeń;
- współpraca z organizacjami i instytucjami, a zwłaszcza z samorządem lokalnym;
- aktywizowanie środowiska lokalnego.

MGOPS prowadzi działalność nieprzerwanie od 1990 r. Pomaga osobom, które z różnych przyczyn znalazły się w trudnej sytuacji życiowej. Opieką otaczane są osoby, które egzystują nie mając zapewnionych podstawowych warunków bytowych. Działalność Ośrodka skupia się na bezpośredniej

pomocy, która przyjmuje postać zasiłków. Ośrodek udziela również pomocy długofalowej, między innymi poprzez organizację różnorodnych form aktywizacji:

- zawodowej,
- edukacyjnej,
- społecznej,
- zdrowotnej.

MGOPS w Białym Borze zatrudnia zespół doświadczonych i wysoko wykwalifikowanych specjalistów, którzy pracują w środowisku rodzinnym, prowadząc treningi kompetencji oraz umiejętności społecznych. Osobom niepełnosprawnym proponuje uczestnictwo w zajęciach WTZ, a także inne formy aktywizacji zawodowej, w tym spotkania z trenerem pracy bądź doradcą zawodowym.

Na terenie gminy w podziale na formy pomocy społecznej, najwięcej osób korzystało z zasiłków okresowych oraz opłacania posiłku. Natomiast w podziale na powody pomocy społecznej, najwięcej zasiłków przyznano z powodu bezrobocia i ubóstwa. Rozpatrując pomoc społeczną dla całego obszaru gminy w latach 2013-2015 można zauważyć wyraźny spadek osób pobierających zasiłki z powodu bezrobocia. Pozostałe wskaźniki pozostają na podobnym poziomie w analizowanym okresie.

Tabela 7. Liczba przyznanych zasiłków z pomocy społecznej z podziałem na powody pomocy na terenie gminy Biały Bór w latach 2013-2015 r.

Rok	Bezdomność	Bezrobocie	Długotrwała lub ciężka choroba	Bezradność w opiece	Alkoholizm	Ubóstwo	Niepełnosprawność	Ofiary przemocy w rodzinie Procedura "Niebieska karta"
2013	6	289	13	22	62	92	60	18
2014	4	291	15	23	61	90	37	25
2015	4	252	11	24	61	88	43	21

Źródło: Urząd Miejski, MGOPS

Poniżej w tabelach przedstawiono liczbę świadczeń pomocy społecznej z Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Białym Borze w 2015 roku w poszczególnych jednostkach pomocniczych.

W analizach przyjęto, że im wskaźniki przyznanych zasiłków są większe tym gorzej, ponieważ świadczy to o występowaniu w populacji nasilonego problemu chociażby bezdomności, bezrobocia, alkoholizmu czy ubóstwa. Im więcej zasiłków jest przyznawanych tym bardziej może prowadzić to do uzależnienia się społeczeństwa od transferów pomocy społecznej. Zjawisko to jest wysoce niepożądane, ponieważ może generować bezrobocie wśród osób zdolnych do pracy, a rezygnujących z szansy zatrudnienia na rzecz łatwych przychodów z pomocy społecznej.

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY BIAŁY BÓR

Tabela 8. Liczba przyznanych zasiłków z pomocy społecznej z podziałem na powody pomocy na terenie gminy Biały Bór w 2015 r.

L.p.	Jednostka pomocnicza	Bezdomność	Bezrobocie	Długotrwała lub ciężka choroba	Bezradność w opiece	Alkoholizm	Ubóstwo	Niepełnosprawność	Ofiary przemocy w rodzinie Procedura "Niebieska karta"
0	Stare Miasto	4	40	2	4	13	15	9	5
1	Biały Bór	0	14	1	2	5	5	3	2
2	Biała	0	7	0	0	4	3	2	2
3	Biały Dwór	0	17	0	5	4	5	2	0
4	Bielica	0	0	0	0	0	0	3	0
5	Biskupice	0	4	0	0	0	1	1	0
6	Brzeźnica	0	6	0	0	0	2	0	0
7	Drzonowo	0	13	2	2	5	4	2	0
8	Dyminek	0	3	0	0	0	1	0	1
9	Grabowo	0	20	0	5	4	8	4	8
10	Kaliska	0	11	0	2	5	4	0	0
11	Kazimierz	0	2	0	0	0	0	1	0
12	Kołtki	0	5	0	0	3	2	3	0
13	Przybrda	0	25	2	2	4	9	3	0
14	Sępólno Wielkie	0	37	2	0	5	13	3	0
15	Sępólno Małe	0	7	0	0	0	2	1	0
16	Stepień	0	20	1	1	2	7	4	3
17	Świerszczewo	0	7	1	1	1	2	1	0
18	Trzebiele	0	14	0	0	6	5	1	0
SUMA		4	252	11	24	61	88	43	21

Źródło: Urząd Miejski, MGOPS

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY BIAŁY BÓR

Tabela 9. Wskaźniki delimitacji w sferze społecznej – 1.4-1.11.

L.p.	Jednostka pomocnicza	1.4 Liczba zasiłków z powodu bezdomności na 100 osób	1.5 Liczba zasiłków z powodu bezrobocia na 100 osób	1.6 Liczba zasiłków z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby na 100 osób	1.7 Liczba zasiłków z powodu bezradności w opiece na 100 osób	1.8 Liczba zasiłków z powodu alkoholizmu na 100 osób	1.9 Liczba zasiłków z powodu ubóstwa na 100 osób	1.10 Liczba zasiłków z powodu niepełnosprawności na 100 osób	1.11 Liczba zasiłków dla ofiar przemocy w rodzinie na 100 osób
0	Stare Miasto	0,32	3,24	0,16	0,32	1,05	1,21	0,73	0,40
1	Biały Bór	0,00	1,64	0,12	0,23	0,59	0,59	0,35	0,23
2	Biała	0,00	4,00	0,00	0,00	2,29	1,71	1,14	1,14
3	Biały Dwór	0,00	7,66	0,00	2,25	1,80	2,25	0,90	0,00
4	Bielica	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	2,75	0,00
5	Biskupice	0,00	5,06	0,00	0,00	0,00	1,27	1,27	0,00
6	Brzeźnica	0,00	4,32	0,00	0,00	0,00	1,44	0,00	0,00
7	Drzonowo	0,00	6,53	1,01	1,01	2,51	2,01	1,01	0,00
8	Dyminek	0,00	4,05	0,00	0,00	0,00	1,35	0,00	1,35
9	Grabowo	0,00	5,95	0,00	1,49	1,19	2,38	1,19	2,38
10	Kaliska	0,00	6,47	0,00	1,18	2,94	2,35	0,00	0,00
11	Kazimierz	0,00	3,92	0,00	0,00	0,00	0,00	1,96	0,00
12	Kołtki	0,00	3,31	0,00	0,00	1,99	1,32	1,99	0,00
13	Przybrda	0,00	7,12	0,57	0,57	1,14	2,56	0,85	0,00
14	Sępolno Wielkie	0,00	9,61	0,52	0,00	1,30	3,38	0,78	0,00
15	Sępolno Małe	0,00	9,46	0,00	0,00	0,00	2,70	1,35	0,00
16	Stepień	0,00	6,08	0,30	0,30	0,61	2,13	1,22	0,91
17	Świerszczewo	0,00	4,70	0,67	0,67	0,67	1,34	0,67	0,00
18	Trzebiele	0,00	8,38	0,00	0,00	3,59	2,99	0,60	0,00
	ŚREDNIA	0,02	5,34	0,18	0,42	1,14	1,74	0,99	0,34

Źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o.

W gminie na 100 osób z różnych powodów pomocy społecznej przyznano średnio 10,16 zasiłków (suma wszystkich średnich). Najmniej zasiłków przypadło na JP **Bielica** (2,75). Najwięcej zasiłków przyznano w JP **Sępolno Wielkie** (15,58), w tym najwięcej z powodu bezrobocia i ubóstwa.

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY BIAŁY BÓR

Tabela 10. Liczba przyznanych zasiłków z pomocy społecznej z podziałem na formy pomocy na terenie gminy Biały Bór w 2015 r.

L.p.	Jednostka pomocnicza	Zasiłki stałe	Zasiłki okresowe	Zasiłki jednorazowe	Usługi opiekuńcze	Opłacenie posiłku dla dzieci przedszkolnych, uczniów i osób dorosłych	Dopłata do kosztów pobytu w Domu Pomocy Społecznej
0	Stare Miasto	13	51	2	8	54	3
1	Biały Bór	5	17	1	3	18	1
2	Biała	3	9	0	0	8	1
3	Biały Dwór	3	20	2	0	37	1
4	Bielica	2	1	0	0	0	1
5	Biskupice	0	5	1	0	4	0
6	Brzeźnica	0	6	0	0	8	0
7	Drzonowo	5	16	3	3	13	1
8	Dyminek	1	5	0	0	7	1
9	Grabowo	5	21	0	3	41	0
10	Kaliska	2	13	0	1	7	0
11	Kazimierz	0	4	0	0	7	1
12	Kołtki	3	9	2	3	18	0
13	Przybrda	5	31	0	4	36	0
14	Sępólno Wielkie	6	42	0	1	58	1
15	Sępólno Małe	2	8	0	2	15	0
16	Stepień	7	26	1	3	21	0
17	Świerszczewo	4	8	0	2	10	1
18	Trzebiele	0	17	0	0	9	0

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY BIAŁY BÓR

SUMA	66	309	12	33	371	12
------	----	-----	----	----	-----	----

Źródło: Urząd Miejski, MGOPS

Tabela 11. Wskaźniki delimitacji w sferze społecznej – 1.12-1.15.

L.p.	Jednostka pomocnicza	1.12 Liczba zasiłków stałych na 100 osób	1.13 Liczba zasiłków okresowych na 100 osób	1.14 Liczba usług opiekuńczych na 100 osób	1.15 Liczba dopłat do kosztów pobytu w Domu Pomocy Społecznej na 100 osób
0	Stare Miasto	1,05	4,13	0,65	0,24
1	Biały Bór	0,59	2,00	0,35	0,12
2	Biała	1,71	5,14	0,00	0,57
3	Biały Dwór	1,35	9,01	0,00	0,45
4	Bielica	1,83	0,92	0,00	0,92
5	Biskupice	0,00	6,33	0,00	0,00
6	Brzeźnica	0,00	4,32	0,00	0,00
7	Drzonowo	2,51	8,04	1,51	0,50
8	Dyminek	1,35	6,76	0,00	1,35
9	Grabowo	1,49	6,25	0,89	0,00
10	Kaliska	1,18	7,65	0,59	0,00
11	Kazimierz	0,00	7,84	0,00	1,96
12	Kołtki	1,99	5,96	1,99	0,00
13	Przybrda	1,42	8,83	1,14	0,00
14	Sępólno Wielkie	1,56	10,91	0,26	0,26
15	Sępólno Małe	2,70	10,81	2,70	0,00
16	Stepień	2,13	7,90	0,91	0,00
17	Świerszczewo	2,68	5,37	1,34	0,67
18	Trzebiele	0,00	10,18	0,00	0,00
ŚREDNIA		1,34	6,75	0,65	0,37

Źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o.

W gminie na 100 osób przyznano średnio 9,12 różnych rodzajów świadczeń pomocy społecznej (suma wszystkich średnich). Najmniej świadczeń przypadło na JP **Biały Bór** (3,05). Najwięcej świadczeń przyznano w JP **Sępólno Małe** (16,22), w tym najwięcej zasiłków stałych i usług opiekuńczych.

Gmina Biały Bór w 2015 r. udostępniała także 18 lokali socjalnych, z których korzystało łącznie 66 osób w następujących jednostkach pomocniczych:

- Biały Bór – 8 lokali, z których korzystało 27 osób,
- Biały Dwór – 7 lokali, z których korzystało 27 osób,
- Brzeźnica – 2 lokale, z których korzystało 7 osób,
- Świerszczewo – 1 lokal, z którego korzystało 5 osób.

Tabela 12. Wskaźniki delimitacji w sferze społecznej – 1.16.

L.p.	Jednostka pomocnicza	1.16 Liczba mieszkańców lokali socjalnych na 100 osób
0	Stare Miasto	2,18
1	Biały Bór	0,00
2	Biała	0,00
3	Biały Dwór	12,16
4	Bielica	0,00
5	Biskupice	0,00
6	Brzeźnica	5,04
7	Drzonowo	0,00
8	Dyminek	0,00
9	Grabowo	0,00
10	Kaliska	0,00
11	Kazimierz	0,00
12	Kołtki	0,00
13	Przybrda	0,00
14	Sępólno Wielkie	0,00
15	Sępólno Małe	0,00
16	Stepień	0,00
17	Świerszczewo	3,36
18	Trzebiele	0,00
ŚREDNIA		1,20

Źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o.

W gminie na 100 osób przypada średnio 1,20 mieszkańców lokali socjalnych. W analizie przyjęto, iż większa wartość tego wskaźnika wpływa bardziej negatywnie na społeczeństwo. Lokatorzy mieszkań socjalnych często spotykają się z niechęcią a nawet wrogością wśród reszty społeczeństwa, co powoduje ich brak aktywności społecznej i integracji ze społeczeństwem. Samo otrzymanie mieszkania socjalnego często wynika już z problemów dotyczących takie osoby (bezrobocie, ubóstwo). Liczba mieszkańców lokali socjalnych i ich marginalizacja społeczna jest najbardziej zauważalna w JP **Biały Dwór** (12,16).

3.4 Aktywność społeczna

Frekwencja wyborcza

Aktywność społeczności lokalnej może mieć istotny wpływ na zmiany jakie zachodzą w ich otoczeniu. Jedną z podstawowych form uczestnictwa obywateli w życiu publicznym jest głosowanie w wyborach (dostępne dla każdego uprawnionego). Analiza rozkładu przestrzennego frekwencji w wyborach parlamentarnych, które miały miejsce w Polsce, w październiku 2015 roku pozwoliła wskazać okręgi wyborcze w gminie z najmniejszą aktywnością mieszkańców w tym zakresie. Analizy dokonano w oparciu o dane Państwowej Komisji Wyborczej. Na terenie gminy Biały Bór w 5 OKW uprawnionych do głosowania było 4245 osób, a frekwencja wyborcza wyniosła 35,38% i była niższa od frekwencji dla powiatu (42,12%) i województwa (45,88%).

Tabela 13. Uczestnictwo mieszkańców w wyborach parlamentarnych na terenie gminy Biały Bór w 2015 r.

Nr OKW	Siedziba OKW	Jednostki pomocnicze przypisane do OKW	Liczba uprawnionych	Liczba wydanych kart	Frekwencja
1	Zespół Szkół nr 1 im. Henryka Sienkiewicza Biały Bór, ul. Dworcowa 19	Biały Bór	921	383	41,59%
2	Białoborskie Centrum Kultury i Rekreacji Biały Bór, ul. Tamka 3	Stare Miasto, Kaliska	943	389	41,25%
3	Szkoła Podstawowa nr 2 Biały Bór, ul. Słupska 27	Biały Dwór, Biskupice, Brzeźnica, Grabowo, Kazimierz, Trzebiele	785	189	24,08%
4	Szkoła Podstawowa w Sępolnie Wielkim Sępolno Wielkie 13	Kołtki, Sępolno Małe, Sępolno Wielkie	484	153	31,61%
5	Szkoła Podstawowa im. Juliana Tuwima w Drzonowie Drzonowo 48A	Biała, Bielica, Dyminek, Drzonowo, Przybrda, Stepień, Świerszczewo	1112	388	34,89%

Źródło: Państwowa Komisja Wyborcza

Brak podziału frekwencji wyborczej na konkretne jednostki pomocnicze nie pozwala stwierdzić, które z nich cechuje najmniejsza aktywność społeczna, lecz zauważalne jest, że mieszkańcy miasta biorą większy udział w życiu publicznym niż mieszkańcy sołectw.

Organizacje społeczne

Jednym z przejawów aktywności społecznej jest również liczba działających organizacji pozarządowych. Na terenie gminy Biały Bór działają 22 stowarzyszenia, fundacje i kluby o różnorodnym zakresie działalności społecznej oraz sportowej, zajmujące się m.in.:

- pomocą osobom wymagającym wsparcia oraz działaniami na rzecz osób niepełnosprawnych,
- działalnością kulturalno-oświatową i organizowaniem czasu wolnego dla dzieci i młodzieży,
- działalnością sportową, upowszechnianiem kultury fizycznej i rekreacji,
- przeciwdziałaniem uzależnieniom i ochroną zdrowia,
- ubogacaniem wiary i szerzeniem wiedzy religijnej,
- pielęgnowaniem i upowszechnianiem historii i tradycji lokalnych,
- organizacją i współpracą międzynarodową.

Tabela 14. Wykaz organizacji społecznych działających na terenie gminy Biały Bór w 2015 r.

L.p.	Nazwa organizacji	L.p.	Nazwa organizacji
1	Białoborskie Stowarzyszenie Softysów	12	Parafia Rzymskokatolicka p.w. NMP KP w Białym Borze
2	Fundacja „Promyk”	13	Polskie Stowarzyszenie Diabetyków / Koło w Białym Borze
3	Jeździecki Klub Sportowy „Karolewko”	14	Stowarzyszenie „Otwarte Drzwi”
4	Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży (KSM) / Oddział Biały Bór	15	Fundacja Zielona Nadzieja
5	Ludowy Klub Kajakowy „Hubertus” w Białym Borze	16	Stowarzyszenie Przyjaciół Szkoły „Oskar”
6	Ludowy Zespół Sportowy „Lider”	17	Stowarzyszenie Sportowe „Samuraj”
7	Ludowy Uczniowski Klub Sportowy „Koszałek”	18	Szkolny Związek Sportowy
8	Międzynarodowe Stowarzyszenie Przyjaciół Białego Boru	19	Uczniowski Klub Sportowy „Koliber”
9	Niezależne Towarzystwo Wędkarskie w Białym Borze	20	Ukraińskie Towarzystwo Nauczycielskie w Polsce
10	Stowarzyszenie Kultury Fizycznej Klub Piłkarski „Hubertus”	21	Związek Ukraińców w Polsce Zarząd Koła w Białym Borze
11	Parafia Greckokatolicka p.w. NPB w Białym Borze	22	Związek Ukraińców w Polsce Zarząd Koła w Bielicy

Źródło: www.bialybor.com.pl

Samorząd lokalny co roku uchwała program współpracy z organizacjami pozarządowymi, w którym zawiera szczegółowy katalog zadań publicznych oraz warunki współpracy finansowej.

3.5 Bezpieczeństwo

Poczucie bezpieczeństwa jest jednym z podstawowych kryteriów oceny obszaru, w którym się żyje, pracuje i spędza czas. Główny wpływ na poziom bezpieczeństwa na danym terenie ma zjawisko przestępczości. Za źródła przestępczości wymienia się nędzę, niesprawiedliwość i konflikty społeczne, nierówny podział bogactw, niski stan zdrowotny społeczeństw, dominację jednej grupy społecznej nad innymi – opierającą się jedynie na bogactwie lub posiadaniu siły czy władzy, frustracje wywołaną niespełnieniem podstawowych potrzeb związanych z egzystencją ludzką, masowy wyzysk, nierówne możliwości życiowe i nieszczęścia powodowane przez człowieka, rygorystyczność kodeksów i przepisów prawnych pozostającymi w niezgodzie z poglądami społeczeństwa, przestarzałe lub nieprzychylnie ludziom ustawodawstwa stosowane w sposób sztywny wobec wielu warstw społecznych.

W poniższej tabeli zostały przedstawione dane pozyskane z Komendy Powiatowej Policji (KPP nie prowadzi wykazu z podziałem na jednostki pomocnicze, więc poniżej dane nie zostały wykorzystane w procesie delimitacji i służą jedynie celom informacyjnym). Można z nich wywnioskować, że z roku na rok na terenie gminy zwiększa się liczba interwencji policji.

Tabela 15. Wydarzenia zanotowane przez policję na terenie gminy Biały Bór w latach 2013-2015 r.

Gmina	Rok	Interwencje	Wszczęte postępowania	Nietrzeźwi kierujący	Zdarzenia drogowe (wypadki, kolizje)
Biały Bór	2013	191	56	43	43
	2014	293	42	9*	33
	2015	471	42	12	57

Źródło: Komenda Powiatowa Policji w Szczecinku, Posterunek Policji w Białym Borze

* Nagły spadek liczby spowodowany jest zmianą kwalifikacji czynu dla nietrzeźwych kierujących rowerami z przestępstwa na wykroczenie

3.6 Edukacja

Do sieci publicznych szkół podstawowych prowadzonych przez gminę Biały Bór należą:

- Zespół Szkół Nr 1 im. H. Sienkiewicza w Białym Borze,
- Szkoła Podstawowa im. Juliana Tuwima w Drzonowie z oddziałem przedszkolnym, Filia Zespołu Szkół nr 1,
- Szkoła Podstawowa w Sępólnie Wielkim z oddziałem przedszkolnym, Filia Zespołu Szkół nr 1

Do sieci publicznych szkół prowadzonych przez osobę prawną niebędącą jednostką samorządu terytorialnego należą:

- Szkoła Podstawowa nr 2 im. Tarasa Szewczenki w Białym Borze z oddziałem przedszkolnym,
- Gimnazjum nr 2 im. Tarasa Szewczenki w Białym Borze prowadzone w Szkole Podstawowej Nr 2.

1366 mieszkańców gminy Biały Bór jest w wieku potencjalnej nauki (3-24 lata) (w tym 658 kobiet oraz 708 mężczyzn). Według Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 roku 13,2% ludności posiada wykształcenie wyższe, 2,6% wykształcenie policealne, 12,8% średnie ogólnokształcące, a 18,5% średnie zawodowe. Wykształceniem zasadniczym zawodowym legitymuje się 21,9% mieszkańców gminy Biały Bór, gimnazjalnym 6,4%, natomiast 22,1% podstawowym ukończonym. 2,4% mieszkańców zakończyło edukację przed ukończeniem szkoły podstawowej.

W porównaniu do całego województwa zachodniopomorskiego mieszkańcy gminy Biały Bór mają nieznacznie niższy poziom wykształcenia. Wśród kobiet mieszkających w gminie Biały Bór największy odsetek ma wykształcenie podstawowe ukończone (24,7%) oraz średnie zawodowe (17,8%). Mężczyźni najczęściej mają wykształcenie zasadnicze zawodowe (29,4%) oraz średnie zawodowe (19,3%).

14,9% mieszkańców gminy Biały Bór w wieku potencjalnej nauki (3-24 lata) zalicza się do przedziału 3-6 lat - wychowanie przedszkolne (15,3% wśród dziewczynek i 14,4% wśród chłopców). Na tysiąc dzieci w wieku przedszkolnym 604 uczęszcza do placówek wychowania przedszkolnego. Na jedno miejsce w placówce wychowania przedszkolnego przypada 1,60 dzieci w wieku przedszkolnym.

W grupie wiekowej 3-24 lata na poziomie podstawowym (7-12 lat) kształci się 23,7% ludności (25,4% wśród dziewczynek i 22,2% wśród chłopców). Na 1 oddział w szkołach podstawowych przypada 11 uczniów. Współczynnik skolaryzacji brutto (stosunek wszystkich osób uczących się w szkołach podstawowych do osób w wieku 7-12 lat) w gminie wynosi 79,63 i jest niższy w porównaniu do powiatu (83,89) oraz województwa (88,23).

Wśród mieszkańców w wieku potencjalnej nauki 11,2% zalicza się do przedziału 13-15 lat - kształcenie na poziomie gimnazjalnym (10,9% wśród dziewczyn i 11,4% wśród chłopaków). Na 1 oddział w szkołach gimnazjalnych przypada 18 uczniów. Współczynnik skolaryzacji brutto (stosunek wszystkich osób uczących się w szkołach gimnazjalnych do osób w wieku 13-15 lat) w gminie wynosi 107,19 i jest wyższy w porównaniu do powiatu (97,04) oraz województwa (97,11).

W grupie wiekowej 3-24 lata na poziomie ponadgimnazjalnym (16-18 lat) kształcą się 27,2% mieszkańców (26,7% wśród dziewczyn i 27,5% wśród chłopaków). Na 1 oddział w szkołach ogólnokształcących przypada 9 uczniów.

W przedziale wiekowym odpowiadającym edukacji w szkołach wyższych (19-24 lat) znajduje się 23,1% mieszkańców gminy Biały Bór w wieku potencjalnej nauki (21,6% kobiet i 24,4% mężczyzn).

Edukacja ekologiczna

Za edukację ekologiczną społeczeństwa na terenie gminy odpowiada Centrum Edukacji Ekologicznej w Białym Borze. Centrum powstało w 2010 r. i od razu zostało uznane w Konkursie Marszałka Województwa Zachodniopomorskiego za „Najlepszą Przestrzeń Publiczną Województwa Zachodniopomorskiego”. W skład centrum wchodzi wiatra dydaktyczna wyposażona w stoły i ławki oraz ścieżka edukacyjno-ekologiczna z tablicami edukacyjnymi, nasadzeniami różnych gatunków krzewów i drzew, tabliczkami informacyjnymi, lampami solarnymi oraz pojemnikami na segregację odpadów.

Celem realizacji przedsięwzięcia pn. "Budowa Centrum Edukacji Ekologicznej w Białym Borze" było tworzenie nowych wzorców zachowań, kształtowanie postaw, wartości i przekonań jednostek, grup i społeczności, uwzględniających troskę o jakość środowiska oraz kształtowanie człowieka świadomego swej jedności ze środowiskiem przyrodniczym i społeczno-kulturowym, poprzez kreowanie pozytywnego klimatu społecznego wokół zagadnień związanych z ochroną środowiska.

Powierzchnia Centrum Edukacji Ekologicznej zajmuje ok. 1,020 ha. Centrum znajduje się przy Zespole Szkół Nr 1 im. Henryka Sienkiewicza w Białym Borze. W skład kompleksu stanowiącego zagospodarowanie terenu wokół Zespołu Szkół nr 1 w Białym Borze wchodzi kompleks ogólnodostępnych boisk sportowych "Moje boisko - Orlik 2012".

Centrum spełnia funkcje edukacyjno-rekreacyjną. Na ścieżce i w wiacie odbywają się zajęcia ekologiczne dla dzieci i młodzieży z terenu województwa zachodniopomorskiego i pomorskiego. Oferta edukacji środowiskowej dostosowana jest do konkretnych odbiorców. Przybiera różne formy - od zabaw, ćwiczeń i spacerów, po wykłady, prelekcje i warsztaty. W zależności od wieku i zainteresowań uczestników, prowadzone są również zajęcia tematyczne z zakresu szeroko pojętej ekologii.

Centrum Edukacji Ekologicznej daje możliwość bezpośredniego kontaktu z naturą. Centrum nie tylko kształtuje szacunek dla przyrody, ale także rozbudza ciekawość otaczającego świata. Pobudza mieszkańców gminy Biały Bór oraz odwiedzających region turystów do aktywnego uczestniczenia w działaniach zmierzających do aktywnego poznawania i skutecznej ochrony przyrody.

Tablice ekologiczne umieszczone na ścieżce edukacyjnej informują o sensie i celu tworzenia systemu obszarów chronionych oraz obszaru sieci Natura 2000, promują działania ochronne na terenie obszarów Natura 2000 oraz alternatywne źródła energii - lampy solarne.

Centrum Edukacji Ekologicznej wychodzi naprzeciw potrzebie kształtowania świadomości ekologicznej. Jego oferta edukacyjna przybiera ciekawe formy i jest skierowana do różnych grup wiekowych. W polityce ekologicznej państwa edukacja ekologiczna społeczeństwa to jedno z najistotniejszych narzędzi realizacji strategii zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego. Coraz bardziej znaczące staje się wyrobienie, stworzenie świadomości, iż istnieje ścisła zależność między człowiekiem, a przyrodą i człowiek musi brać odpowiedzialność za zmiany dokonywane w naturalnym środowisku.

Centrum Edukacji Ekologicznej w Białym Borze dzięki prowadzeniu "zielonych lekcji" stanowi wsparcie dla tradycyjnego systemu kształcenia, skupiającego się przede wszystkim na przekazywaniu wiedzy teoretycznej.

3.7 Kultura

Placówki społeczno-kulturalne działające na terenie gminy Biały Bór to:

- Białoborskie Centrum Kultury i Rekreacji,
- Biblioteka Publiczna,
- 16 świetlic wiejskich.

Z dniem 10 kwietnia 2012 roku przekształcono Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury w Białym Borze na Białoborskie Centrum Kultury i Rekreacji oraz nadano nowy statut (zgodnie z uchwałą Nr XVI/135/2012 podjętą przez Radę Miejską w Białym Borze w dniu 24 lutego 2012 r.). Do podstawowych zadań BCKiR należy m.in.: prowadzenie działalności kulturalnej polegającej na tworzeniu, upowszechnianiu i ochronie kultury oraz zapewnianiu odpowiednich warunków materialno-technicznych dla działalności turystycznej, rekreacyjnej i wypoczynkowej na terenie gminy Biały Bór. BCKiR organizuje w ciągu całego roku wiele imprez kulturalno-rozrywkowych na terenie gminy. W BCKiR przeprowadzane są również między innymi zajęcia muzyczne oraz próby chóru.

W budynku BCKiR znajduje się także Informacja Turystyczna, która udostępnia odpłatnie i nieodpłatnie materiały promocyjne dot. miasta i gminy Biały Bór oraz materiały z zaprzyjaźnionych gmin z kraju i zagranicy. Zakres udzielanych informacji w IT:

- atrakcje turystyczne Białego Boru i okolic,
- możliwości spędzania wolnego czasu,

- program imprez kulturalnych i sportowych,
- obiekty noclegowe,
- baza gastronomiczna.

Dodatkowo BCKiR prowadzi również drobne usługi poligraficzne m. in. wydruki, ksero i faks.

Białoborskie Centrum Kultury i Rekreacji jest zobligowane, swoim statutem, do prowadzenia działań będących odzwierciedleniem zapotrzebowania społecznego w konkretnych sektorach kulturalnych. Duża rozpiętość zapotrzebowania na działania o podłożu kulturalnym niejednokrotnie uniemożliwia przygotowanie szerszej oferty programowej. Jednocześnie brak informacji od grup „samoorganizujących się” oraz innych podmiotów skupiających członków białoborskiej społeczności utrudnia przygotowanie najbardziej dopasowanego programu zajęć.

Gmina Biały Bór posiada również bogaty, amatorski ruch artystyczny, w tym:

- Zespół Ukraińskiego Tańca Ludowego „WITROHON” (działający przy I LO im. T.Szewczenki w Białym Borze),
- Chór „DZEREŁO” (Zespół Szkół nr 2),
- Koło Żywego Słowa „KALINOWY MOST” (Zespół Szkół nr 2),
- Chóry parafii Rzymskokatolickiej (w Białym Borze, Kołtkach, Sępolnie Wielkim),
- Chór parafii Greckokatolickiej,
- Koło recytatorsko-muzyczne przy Zespole Szkół nr 1 w Białym Borze,
- Koło recytatorsko-muzyczne przy Zespole Szkół nr 1 w Białym Borze filia Szkoły Podstawowej w Drzonowie,
- Koło recytatorsko muzyczne przy Zespole Szkół nr 1 w Białym Borze filia Szkoły Podstawowej w Sępolnie Wielkim.

SFERA GOSPODARCZA

3.8 Bezrobocie i rynek pracy

Bezrobocie jest zjawiskiem społecznym polegającym na tym, że część ludzi zdolnych do pracy i deklarujących chęć jej podjęcia nie znajduje faktycznego zatrudnienia z różnych powodów. Bezrobocie jest przyczyną degradacji ekonomicznej osób nim dotkniętych oraz ich rodzin. Gwałtowny spadek dochodów spowodowany utratą pracy doprowadza do wymuszonego ograniczania lub rezygnacji z zaspokajania niektórych potrzeb, a także zmusza do korzystania z finansowej i rzeczowej pomocy z zewnątrz, co często doprowadza do narastania spirali zadłużenia. Najdotkliwiej skutki bezrobocia w płaszczyźnie ekonomicznej odczuwają rodziny wielodzietne oraz niepełne. Utrata jedyne go żywiciela rodziny oznacza natychmiastowe pogorszenie warunków życia. Skutki bezrobocia rodziców nie tylko zmieniają sytuację dzieci, ale często mogą negatywnie wpłynąć na ich przyszłe losy w związku z ograniczonymi możliwościami realizacji planów edukacyjnych. Grupą szczególnie zagrożoną skutkami bezrobocia jest młodzież, a w szczególności absolwenci. Bezrobocie zniekształca proces aktywizacji zawodowej młodych ludzi. Bezrobocie ma w tej grupie osób skutki nie tylko ekonomiczne, ale może mieć również skutki w postaci zakłóceń w sferze psychospołecznej. Bezczyńność i nieuregulowany tryb życia wyzwalają w młodzieży zachowania dewiacyjne i patologiczne, które prowadzą do narastania kolejnych problemów społecznych, takich jak alkoholizm, przemoc w rodzinie, czy wzrost przestępczości.

Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Szczecinku wskazują, że z roku na rok liczba zarejestrowanych bezrobotnych na terenie gminy spada. W samym roku 2015 liczba zarejestrowanych bezrobotnych na terenie gminy wynosiła 455 osób, z czego 253 osoby były długotrwale bezrobotne, natomiast 129 osób było powyżej 50 roku życia.

Bezrobocie rejestrowane w gminie Biały Bór wynosiło w 2016 roku 13,9%. Wskaźnik ten wypada lepiej w porównaniu do powiatu (19,3%), lecz nieco gorzej w porównaniu do województwa (13,1%).

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gminie Biały Bór wynosi 3574,91 PLN, co odpowiada 86,10% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w Polsce. Wśród aktywnych zawodowo mieszkańców gminy Biały Bór 253 osób wyjeżdża do pracy do innych gmin, a 89 pracujących przyjeżdża do pracy spoza gminy – tak więc saldo przyjazdów i wyjazdów do pracy wynosi -164.

17,5% aktywnych zawodowo mieszkańców gminy Biały Bór pracuje w sektorze rolniczym (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo), 30,7% w przemyśle i budownictwie, a 13,3% w sektorze usługowym (handel, naprawa pojazdów, transport, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja) oraz 13,3% pracuje w sektorze finansowym (działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości).

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY BIAŁY BÓR

Tabela 16. Zmiany liczby zarejestrowanych osób bezrobotnych na terenie gminy Biały Bór w latach 2013-2015 r.

L.p.	Jednostka pomocnicza	2013 r.			2014 r.			2015 r.		
		Liczba osób bezrobotnych ogółem	Liczba osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia	Liczba osób długotrwale pozostających bez pracy	Liczba osób bezrobotnych ogółem	Liczba osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia	Liczba osób długotrwale pozostających bez pracy	Liczba osób bezrobotnych ogółem	Liczba osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia	Liczba osób długotrwale pozostających bez pracy
0	Stare Miasto	127	50	65	126	48	64	104	34	50
1	Biały Bór	42	16	22	43	16	22	35	11	16
2	Biała	14	2	9	13	4	7	12	3	6
3	Biały Dwór	40	14	18	33	13	24	38	8	19
4	Bielica	5	4	3	2	2	2	0	0	0
5	Biskupice	4	1	3	10	2	5	7	1	5
6	Brzeźnica	16	3	8	13	2	6	11	2	7
7	Drzonowo	12	5	6	12	3	5	12	7	4
8	Dyminek	7	1	3	7	1	5	3	0	3
9	Grabowo	38	7	22	37	9	26	36	6	22
10	Kaliska	15	5	10	18	3	12	8	1	7
11	Kazimierz	2	0	1	0	0	0	0	0	0
12	Kołtki	11	2	7	12	4	6	16	3	5
13	Przybrda	55	11	28	44	13	24	28	8	21
14	Sępolno W.	52	7	31	57	8	32	65	15	35
15	Sępolno M.	12	2	10	11	2	7	13	2	8
16	Stepień	46	16	31	44	13	29	36	17	21
17	Świerszczewo	17	6	11	17	9	10	12	5	10
18	Trzebiele	17	5	9	21	6	13	19	6	14
SUMA		532	157	297	520	158	299	455	129	253

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Szczecinku

Tabela 17. Wskaźniki delimitacji w sferze gospodarczej – 2.1-2.3.

L.p.	Jednostka pomocnicza	2.1 Liczba osób bezrobotnych ogółem na 100 osób w wieku produkcyjnym	2.2 Liczba osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia na 100 osób bezrobotnych	2.3 Liczba osób długotrwale pozostających bez pracy na 100 osób bezrobotnych
0	Stare Miasto	11,79	32,69	48,08
1	Biały Bór	5,76	31,43	45,71
2	Biała	9,52	25,00	50,00
3	Biały Dwór	24,68	21,05	50,00
4	Bielica	0,00	0,00	0,00
5	Biskupice	12,28	14,29	71,43
6	Brzeźnica	11,58	18,18	63,64
7	Drzonowo	8,82	58,33	33,33
8	Dyminek	6,25	0,00	100,00
9	Grabowo	16,07	16,67	61,11
10	Kaliska	6,78	12,50	87,50
11	Kazimierz	0,00	0,00	0,00
12	Kołtki	14,41	18,75	31,25
13	Przybrda	11,86	28,57	75,00
14	Sępólno Wielkie	21,17	23,08	53,85
15	Sępólno Małe	24,53	15,38	61,54
16	Stepień	15,06	47,22	58,33
17	Świerszczewo	12,37	41,67	83,33
18	Trzebiele	14,84	31,58	73,68
	ŚREDNIA	11,99	22,97	55,15

Źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o.

W gminie średnio na 100 osób w wieku produkcyjnym przypada 11,99 osób bezrobotnych. Oczywiście im wskaźnik jest wyższy tym gorzej, bowiem niski poziom zatrudnienia generuje liczne problemy natury gospodarczej i społecznej (zmniejsza się siła nabywcza mieszkańców, słabnie popyt konsumpcyjny, wzrasta uzależnienie od transferów pomocy społecznej). W JP **Kazimierz** i JP **Bielica** (0,00) nie ma zarejestrowanych osób bezrobotnych. Najmniej obecnych bezrobotnych w stosunku do reszty populacji zdolnej do pracy znajduje się w JP **Biały Bór** (5,76). Największe bezrobocie zauważalne jest w JP **Biały Dwór** (24,68).

W gminie średnio na 100 osób bezrobotnych przypada 22,97 osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia. Im wskaźnik jest wyższy tym gorzej, ponieważ świadczy o braku perspektyw dla osób starszych nadal zdolnych do pracy, braku możliwości zmiany kwalifikacji zawodowych lub niechęci pracodawców do zatrudniania osób po tej granicy wieku. W JP **Dyminek** (0,00) nie ma osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia wśród zarejestrowanych osób bezrobotnych. Najmniej bezrobotnych powyżej określonej granicy wieku w stosunku do reszty osób bezrobotnych znajduje się w JP **Kaliska** (12,50), najwięcej w JP **Drzonowo** (58,33).

W gminie średnio na 100 osób bezrobotnych przypada 55,15 osób długotrwale pozostających bez pracy. Im wskaźnik jest wyższy tym gorzej – powodem tutaj może być trwała rezygnacja jednostek z

pracy zarobkowej lub ciągły brak odpowiednich i dostosowanych do kwalifikacji ofert pracy. Najmniej osób długotrwale bezrobotnych w stosunku do reszty osób bezrobotnych znajduje się w JP **Kołtki** (12,50). W JP **Dyminek** (100,00) wszystkie osoby bezrobotne są długotrwale pozostające bez pracy.

3.9 Działalność gospodarcza

Aktywność gospodarcza mieszkańców bezpośrednio wpływa na rozwój gminy, toteż analiza przestrzennego układu działalności gospodarczej stanowi element diagnozy sytuacji w gminie. W gminie Biały Bór w roku 2015 funkcjonowały 404 podmioty gospodarcze w sektorze prywatnym (z czego 213 w mieście) oraz 21 w sektorze publicznym (wszystkie 21 w mieście). W strukturze branżowej zarejestrowanych w gminie firm, blisko 1/3 wszystkich podmiotów gospodarczych stanowią łącznie podmioty z sekcji F i G.

Tabela 18. Podmioty gospodarcze wg sekcji PKD na terenie gminy Biały Bór w 2015 r.

Sekcja PKD	Liczba podmiotów gospodarczych
A – Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	39
B – Górnictwo i wydobywanie	1
C – Przetwórstwo przemysłowe	31
D – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	0
E – Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	2
F – Budownictwo	59
G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych	73
H – Transport i gospodarka magazynowa	35
I – Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	22
J – Informacja i komunikacja	2
K – Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	7
L – Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	18
M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	23
N – Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	11
O – Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	6
P – Edukacja	23
Q – Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	21
R – Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	23
S – Pozostała działalność usługowa i T – Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	30
U – Organizacje i zespoły eksterytorialne	0

Źródło: GUS/BDL

Na terenie gminy działają w większości bardzo małe firmy - są to przede wszystkim firmy rodzinne. Według danych powyższego zestawienia wynika, że na terenie gminy podział podmiotów gospodarczych ze względu na rodzaj prowadzonej działalności jest rozłożony prawie równomiernie i oscyluje w większości przypadków wokół mediany równej 22. Oznacza to, że gmina Biały Bór posiada warunki sprzyjające do założenia większości rodzajów działalności gospodarczej, nie faworyzując znacząco żadnych sekcji PKD (poza F i G).

W gminie Biały Bór w przeliczeniu na 1000 mieszkańców zarejestrowanych jest 80 podmiotów gospodarczych (106 – miasto, 61 – obszary wiejskie). Jest to wartość mniejsza niż dla powiatu (101) i województwa (129).

Tabela 19. Liczba podmiotów gospodarczych na terenie gminy Biały Bór w 2015 r.

L.p.	Jednostka pomocnicza	Liczba podmiotów gospodarczych
0	Stare Miasto	140
1	Biały Bór	94
2	Biała	36
3	Biały Dwór	0
4	Bielica	5
5	Biskupice	6
6	Brzeźnica	15
7	Drzonowo	24
8	Dyminek	5
9	Grabowo	14
10	Kaliska	21
11	Kazimierz	3
12	Kołtki	8
13	Przybrda	0
14	Sępolno Wielkie	24
15	Sępolno Małe	16
16	Stepień	14
17	Świerszczewo	0
18	Trzebiele	0
	SUMA	425

Źródło: Urząd Miejski

Z poniższych danych można wywnioskować natomiast, że corocznie na terenie gminy stosunek liczby podmiotów gospodarczych zarejestrowanych do wyrejestrowanych jest zbliżony do 0, co potwierdza stabilność warunków gospodarczych na terenie gminy Biały Bór. Wyjątkiem jest rok 2014, w którym liczba zarejestrowanych podmiotów odbiega od pozostałych okresów, co może świadczyć o chwilowym polepszeniu warunków gospodarczych na terenie gminy (niestety z braku dodatkowych danych nie wiadomo czym była spowodowana ta zależność). Stan ten potwierdza również ogólna liczba podmiotów gospodarczych na terenie gminy (2013 r. – 411, 2014 r. – 434, 2015 r. – 425).

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY BIAŁY BÓR

Tabela 20. Zmiany w rejestracji podmiotów gospodarczych na terenie gminy Biały Bór w latach 2013-2015 r.

L.p.	Jednostka pomocnicza	2013		2014		2015	
		Liczba podmiotów gospodarczych		Liczba podmiotów gospodarczych		Liczba podmiotów gospodarczych	
		Zarejestrowanych	Wyrejestrowanych	Zarejestrowanych	Wyrejestrowanych	Zarejestrowanych	Wyrejestrowanych
0	Stare Miasto	11	14	15	13	12	10
1	Biały Bór	7	9	7	9	5	4
2	Biała	1	0	1	1	1	1
3	Biały Dwór	1	0	4	1	3	1
4	Bielica	1	0	1	0	1	1
5	Biskupice	1	0	0	0	0	0
6	Brzeźnica	2	0	0	1	1	0
7	Drzonowo	1	1	0	2	1	1
8	Dyminek	0	0	2	0	0	0
9	Grabowo	1	2	4	2	1	2
10	Kaliska	0	0	3	2	2	0
11	Kazimierz	0	0	0	0	0	0
12	Kołtki	2	2	1	0	1	1
13	Przybrda	3	3	1	1	0	1
14	Sępolno Wielkie	2	1	4	2	2	4
15	Sępolno Małe	1	0	1	1	1	0
16	Stepień	0	2	3	3	0	0
17	Świerszczewo	0	0	1	0	2	3
18	Trzebiele	0	0	5	1	0	2
SUMA		34	34	53	39	33	31

Źródło: Urząd Miejski

Tabela 21. Wskaźniki delimitacji w sferze gospodarczej – 2.4-2.5.

L.p.	Jednostka pomocnicza	2.4 Liczba podmiotów gospodarczych na 100 osób	2.5 Liczba wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych na 100 osób
0	Stare Miasto	11,33	0,81
1	Biały Bór	11,03	0,47
2	Biała	20,57	0,57
3	Biały Dwór	0,00	0,00
4	Bielica	4,59	0,92
5	Biskupice	7,59	0,00
6	Brzeźnica	10,79	0,00
7	Drzonowo	12,06	0,50
8	Dyminek	6,76	0,00
9	Grabowo	4,17	0,60
10	Kaliska	12,35	0,00
11	Kazimierz	5,88	0,00
12	Kołtki	5,30	0,66
13	Przybrda	0,00	0,00
14	Sępólno Wielkie	6,23	1,04
15	Sępólno Małe	21,62	0,00
16	Stepień	4,26	0,00
17	Świerszczewo	0,00	0,00
18	Trzebiele	0,00	0,00
	ŚREDNIA	7,61	0,29

Źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o.

W gminie na 100 osób przypada średnio 7,61 podmiotów gospodarczych. Im wskaźnik jest wyższy tym lepiej, co świadczy o dobrych warunkach gospodarczych na terenie danej jednostki (łatwość założenia działalności, duży popyt na oferowane dobra i usługi). W JP **Biały Dwór, Przybrda, Świerszczewo, Trzebiele** (0,00) nie ma zarejestrowanych podmiotów gospodarczych. Stosunkowo najmniej z obecnych podmiotów gospodarczych przypada na JP **Stepień** (4,26), najwięcej na JP **Sępólno Małe** (21,62).

W gminie na 100 osób przypada średnio 0,29 wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych. Im wskaźnik jest wyższy tym gorzej, co może wskazywać na dużą niestabilność warunków gospodarczych lub malejącą konsumpcję społeczeństwa. W 2015 r. z obecnych podmiotów gospodarczych w JP **Biskupice, Brzeźnica, Dyminek, Kaliska, Kazimierz, Sępólno Małe, Stepień** (0,00) nie wyrejestrowano żadnych podmiotów gospodarczych. Najwięcej podmiotów gospodarczych zakończyło działalność w JP **Sępólno Wielkie** (1,04).

SFERA TECHNICZNA**3.10 Stan dziedzictwa kulturowego i turystyka****Dziedzictwo kulturowe**

Na terenie gminy Biały Bór zostało zachowanych wiele historycznych pamiątek, głównie o charakterze sakralnym i dworskim wraz z zielenią dworską, parki i cmentarze. Poniżej przedstawiono najważniejsze zabytki na terenie gminy wpisane do rejestru zabytków nieruchomych województwa. Stan techniczny zabytków z terenu gminy opisano za pomocą 3-stopniowej skali, na którą składały się poniższe kryteria, którymi kierowano się przy ocenie stopnia degradacji technicznej obiektów.

Tabela 22. Kryterium oceny stopnia degradacji technicznej obiektów zabytkowych z terenu gminy Biały Bór.

Kryterium	1 – stan zadowalający	2 – stan niezadowalający	3 – stan awaryjny
Bezpieczeństwo użytkowania	Obiekt/obszar nie stwarza zagrożenia	Obiekt/obszar nie powinien stwarzać zagrożenia	Obiekt/obszar stwarza niebezpieczeństwo
Uszkodzenia	Brak większych uszkodzeń	Uszkodzenia elewacji	Poważne uszkodzenia zarówno elewacji jak i innych elementów
Ocena wizualna	Obiekt/obszar zadbane i atrakcyjny	Obiekt/obszar średnio zadbane i atrakcyjny	Obiekt/obszar nieatrakcyjny, niezadbane

Źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o.

Tabela 23. Ewidencja zabytków wpisanych do rejestru zabytków na terenie gminy Biały Bór.

Nr rejestru zabytków	Data wpisu do rejestru zabytków	Nr decyzji	Miejscowość	Obiekt	Wiek	Ocena stanu
339	09.05.1961	339	Stepień	Kościół filialny z całkowitym wystrojem wnętrza oraz otoczenie (drzewostan na cmentarzu kościelnym)	XVII/XVIII	1
262	23.03.1960	262	Kazimierz	Kościół Filialny w Kazimierzu z całkowitym wystrojem wnętrza (ołtarz, lichtarz, żyrandol, rzeźby drewniane) wraz z całkowitym otoczeniem przy kościele	XVII	1
264	23.03.1960	264	Sępolno Wielkie	Kościół Filialny w Sępolnie Wielkim z całkowitym wystrojem wnętrza (ołtarz, lichtarz, żyrandol, rzeźby drewniane) wraz z całkowitym otoczeniem przy kościele	XVII	1

265	23.03.1960	265	Sępolno Małe	Kościół Filialny w Sępolnie Małym z całkowitym wystrojem wnętrza (ołtarz, lichtarz, żyrandol, rzeźby drewniane) wraz z całkowitym otoczeniem przy kościele	XVII/XVIII	2
1100	06.06.1980	1100	Dołgie	Park	XIX	2
1101	06.06.1980	1101	Świerszczewo	Park z aleją świerkową	II poł. XIX	1
1124	11.10.1980	1124	Kazimierz	Park	k. XIX	1
1125	11.10.1980	1125	Trzebiele	Park	II poł. XIX	2
PSOZ-53/10/98	07.08.1998	1259	Drzonowo	Budynek gospodarczy nr 19	k. XIX	3
B-74	07.08.2008	B-74	Biały Bór	Elementy zabytkowego wyposażenia kościoła pw. Św. Michała Archanioła w Białym Borze	XIX	1

Źródło: www.bip.bialybor.com.pl

Jak widać większość obiektów posiada zdiagnozowany stan zadowalający. Tylko jeden obiekt wymaga interwencji w celu zachowania jego wartości kulturowych. Gmina w miarę możliwości stara się dbać o obiekty zabytkowe znajdujące się na jej terenie. W diagnozie pominięto zabytki znajdujące się w gminnej ewidencji zabytków, ponieważ z powodu braku posiadania przez gminę programu opieki nad zabytkami, ocena ich stanu była niemożliwa do ustalenia. Jednak dwa obiekty z gminnej ewidencji zabytków – stary młyn i były sąd grodzki, są proponowane w projektach rewitalizacyjnych, jako obiekty do poddania modernizacji i przekształcenia ich na obiekty spełniające funkcje społeczne lub turystyczne.

Turystyka

Tereny gminy są doskonałe do uprawiania turystyki pieszej, rowerowej, konnej i wodnej. Sprzyjającym dla rozwoju turystyki jest fakt, że obszar gminy jest czysty ekologicznie, co związane jest z brakiem szczególnie uciążliwego przemysłu, a okolice cechujące się zróżnicowanym krajobrazem są bardzo atrakcyjne. Przyjazna atmosfera panująca wśród mieszkańców dodatkowo podnosi satysfakcję z wypoczynku. Znaczącą rolę pełnią zabytki budownictwa świeckiego, jak i sakralnego. Podstawą promocji mogą być przede wszystkim różnego rodzaju imprezy o charakterze regionalnym, podczas których prezentowane są walory gminy Biały Bór. Istnieją również sprzyjające warunki do rozwoju agroturystyki, która obecnie cieszy się szczególnym zainteresowaniem wśród turystów. Obsługę ruchu turystycznego zapewniają obiekty gastronomiczne i noclegowe, ośrodki wczasowe i punkty małej gastronomii oraz liczne kwatery prywatne.

Na terenie gminy znajdują się następujące szlaki turystyczne:

- Szlaki rowerowe: „Bobięcińskie Góry”, „Ukryte Jezioro”,
- Szlak konny: wiedzie przez tereny Pojezierza Drawskiego,
- Szlaki piesze: „Szlak Wzniesień Moreny Czołowej”, „Wał Pomorski”,
- Szlak kajakowy: przebiega przez Jezioro Bielsko,
- Trasa pielgrzymkowa: „Koszalińsko-Kołobrzeska Grupa Miastecka”.

Ponadto występują miejsca stanowiące ciekawostkę na terenie gminy Biały Bór:

- kamień pamiątkowy poświęcony ofiarom I wojny światowej (plac przy kościele MBKP, ul. Słupska, Biały Bór),
- pomniki ofiar pierwszej wojny światowej (Biskupice, Kaliska, Sępólno Wielkie),
- tablica poświęcona porucznikowi Humelowi z IX pułku Huzarii, który zginął podczas lotu balonem nad Morzem Północnym – cmentarz w Sępólnie Wielkim, miejscowości, z której pochodził (tu znajdowała się siedziba rodu Humelów),
- pomnik Tarasa Szewczenki,
- grodzisko nizinne tzw. „majdan wkłęsy” VIII-IX w. 300 m na zachód od wsi Kazimierz,
- tor crossowy na terenie Stada Ogierów, najlepszy w Europie, wykorzystywany podczas zawodów we Wszechstronnym Konkursie Konia Wierzchowego,
- ścieżka przyrodniczo-leśna wokół Jeziora Łobez dł. 3,4 km z tablicami dydaktycznymi na temat problematyki gospodarki leśnej i ochrony przyrody, leżącej na terenie Nadleśnictwa Miastko.

Jak wynika z opisu i jak widać na poniższej mapie, cała gmina jest poprzecinana szlakami turystycznymi, co w znacznym stopniu pozwala na uprawianie aktywnej turystyki. Szlaki turystyczne są dobrze oznaczone, a różnorodność oferty turystycznej pozwala na łatwe odnalezienie oferty dostosowanej do własnych potrzeb.

W związku z powyższym w zakresie turystyki, nie zdiagnozowano problemów na terenie gminy.

Gmina Biały Bór

Rysunek 6. Rozmieszczenie obiektów i szlaków turystycznych na terenie gminy Biały Bór.

Źródło: www.miastoigminabialybor.portal.esp.parseta.pl

3.11 Wyroby azbestowe

Wśród grupy zjawisk negatywnych sfery technicznej wyodrębniono także obecność wyrobów azbestowych, w tym wypadku rozumianą przede wszystkim jako degradację stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkalnym, oraz brak funkcjonowania rozwiązań ekonomiczno-technicznych umożliwiających efektywne i szybkie usunięcie azbestu z obiektów budowlanych. Obecność pokrycia azbestowego budynku często jest skorelowana z jego wiekowością i zaniedbanym stanem technicznym.

W związku z powyższym przeanalizowano istniejące wyroby azbestowe pod względem ich potencjalnego negatywnego wpływu na stan obiektów i środowisko.

Łącznie na terenie gminy Biały Bór znajduje się prawie 40 tys. m² wyrobów azbestowych o masie 453 ton, umiejscowionych na 225 budynkach.

Tabela 24. Wyroby azbestowe na terenie gminy Biały Bór – stan na 2015 r.

L.p.	Jednostka pomocnicza	Liczba budynków ogółem	Liczba budynków zawierających azbest	Powierzchnia azbestu [m ²]	Masa azbestu [Mg]
0	Stare Miasto	280	23	3908	44,67
1	Biały Bór	141	23	2606	29,79
2	Biała	42	10	2027	22,30
3	Biały Dwór	11	5	1485	25,79
4	Bielica	32	4	426	4,69
5	Biskupice	35	4	895	9,85
6	Brzeźnica	34	13	2042	22,46
7	Drzonowo	116	16	4248	47,57
8	Dyminek	21	5	1006	11,07
9	Grabowo	71	22	2513	28,35
10	Kaliska	53	5	360	3,96
11	Kazimierz	17	5	1040	11,44
12	Kołtki	35	12	1866	19,51
13	Przybrda	19	13	3332	36,65
14	Sępólno Wielkie	69	20	3758	41,39
15	Sępólno Małe	25	7	358	3,94
16	Stepień	55	16	5119	56,31
17	Świerszczewo	14	7	1088	11,97
18	Trzebiele	20	15	1872	21,31
SUMA		1090	225	39949	452,98

Źródło: Urząd Miejski

Tabela 25. Wskaźniki delimitacji w sferze technicznej – 3.1-3.2.

L.p.	Jednostka pomocnicza	3.1 Liczba budynków zawierających azbest na 100 budynków	3.2 Masa azbestu przypadająca na 100 osób
0	Stare Miasto	8,21	3,61
1	Biały Bór	16,31	3,50
2	Biała	23,81	12,74
3	Biały Dwór	45,45	11,61
4	Bielica	12,50	4,30
5	Biskupice	11,43	12,46
6	Brzeźnica	38,24	16,16
7	Drzonowo	13,79	23,90
8	Dyminek	23,81	14,95
9	Grabowo	30,99	8,44
10	Kaliska	9,43	2,33
11	Kazimierz	29,41	22,43
12	Kołtki	34,29	12,92
13	Przybrda	68,42	10,44
14	Sępólno Wielkie	28,99	10,75
15	Sępólno Małe	28,00	5,32
16	Stepień	29,09	17,12
17	Świerszczewo	50,00	8,03
18	Trzebiele	75,00	12,76
ŚREDNIA		30,38	11,25

Źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o.

W gminie na 100 budynków przypada średnio 30,38 budynków zawierających wyroby azbestowe. W analizie przyjęto, że im wskaźnik jest wyższy tym wyższa jest degradacja stanu technicznego obiektów budowlanych. W najlepszej sytuacji w tym zakresie znajduje się JP **Stare Miasto** (8,21), w najgorszej JP **Trzebiele** (75,00).

W gminie na 100 osób przypada średnio 11,25 ton azbestu. Im wskaźnik jest wyższy tym gorzej dla ludzi, ponieważ wyroby azbestowe stanowią zagrożenia dla zdrowia. Stosunkowo najmniej wyrobów azbestowych przypada na mieszkańców JP **Kaliska** (2,33), najwięcej na mieszkańców JP **Drzonowo** (23,90).

SFERA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA

3.12 Sport i ochrona zdrowia

Infrastruktura sportowo-rekreacyjna

Gmina Biały Bór posiada bogatą ofertę sportową. Dzięki odpowiedniej bazie organizuje imprezy sportowe i rekreacyjne oraz współpracuje z wieloma klubami i stowarzyszeniami sportowymi. Obiekty sportowe dają członkom klubów i stowarzyszeń możliwość podnoszenia umiejętności sportowych oraz rozgrywania spotkań, a zwykłym mieszkańcom pozwalają na aktywne spędzanie czasu wolnego.

Na bazę sportowo-rekreacyjną w gminie Biały Bór składają się następujące obiekty:

- Stadion Miejski - ul. Sportowa 8, Biały Bór;
- Hala widowiskowo-sportowa oraz siłownia - Zespół Szkół im. H. Sienkiewicza, ul. Dworcowa 19, Biały Bór;
- Sala sportowo-gimnastyczna - Zespół Szkół nr 7, ul. Brzeźnicka 10, Biały Bór;
- Sala sportowo-gimnastyczna - I LO im. T. Szewczenki, ul. Dworcowa 25, Biały Bór;
- Strzelnica i siłownia - Zespół Szkół nr 7, ul. Brzeźnicka 10, Biały Bór;
- Kompleks boisk sportowo-rekreacyjnych „Moje boisko - Orlik 2012” - ul. Dworcowa 19, Biały Bór;
- Kompleks sportowy: skocznia do skoku wzwyż, skoku w dal, bieźnia na 60 m - ul. Dworcowa 19, Biały Bór;
- Zielona sala gimnastyczna - Zespół Szkół im. H. Sienkiewicza, ul. Dworcowa 19, Biały Bór;
- Kryta ujeżdżalnia o wymiarach 30-60 m, Tor crossowy, Stadion ujeżdżeniowy z krytymi trybunami na 5000 osób - Stado Ogierów, ul. Kolejowa 2, Biały Bór;
- Tor kajakowy - ul. Sądowa, Biały Bór;
- Tor łuczniczy - ul. Sądowa 30, Biały Bór;
- Plaża miejska na terenie Ośrodka Wypoczynkowo-Rekreacyjnego "Na Plaży" - ul. Sądowa 31, Biały Bór (kąpielisko miejskie) oraz wypożyczalnia sprzętu wodnego - ul. Sądowa 31, Biały Bór;
- Boiska do piłki nożnej: Biała, Drzonowo, Grabowo, Kaliska, Kołtki, Przybrda, Sępólno Wielkie, Stepień, Bielica, Świerszczewo;
- Boiska do piłki siatkowej: Biały Bór, Przybrda, Stepień.

Tabela 26. Liczba obiektów sportowo-rekreacyjnych na terenie gminy Biały Bór – stan na 2015 r.

L.p.	Jednostka pomocnicza	Liczba obiektów sportowo-rekreacyjnych
0	Stare Miasto	9
1	Biały Bór	13
2	Biała	1
3	Biały Dwór	1
4	Bielica	1
5	Biskupice	0
6	Brzeźnica	1
7	Drzonowo	1
8	Dyminek	1
9	Grabowo	2
10	Kaliska	1
11	Kazimierz	0
12	Kołtki	1
13	Przybrda	2
14	Sępolno Wielkie	1
15	Sępolno Małe	0
16	Stepień	2
17	Świerszczewo	1
18	Trzebiele	2
SUMA		40

Źródło: Urząd Miejski

Tabela 27. Wskaźniki delimitacji w sferze przestrzenno-funkcjonalnej – 4.1.

L.p.	Jednostka pomocnicza	4.1 Liczba obiektów sportowo-rekreacyjnych na 100 osób
0	Stare Miasto	0,73
1	Biały Bór	1,53
2	Biała	0,57
3	Biały Dwór	0,45
4	Bielica	0,92
5	Biskupice	0,00
6	Brzeźnica	0,72
7	Drzonowo	0,50
8	Dyminek	1,35
9	Grabowo	0,60
10	Kaliska	0,59
11	Kazimierz	0,00
12	Kołtki	0,66
13	Przybrda	0,57
14	Sępolno Wielkie	0,26
15	Sępolno Małe	0,00
16	Stepień	0,61
17	Świerszczewo	0,67
18	Trzebiele	1,20
ŚREDNIA		0,63

Źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o.

W gminie średnio na 100 osób przypada 0,63 obiektów sportowo-rekreacyjnych. W analizie przyjęto, że im wskaźnik jest niższy tym gorzej dla społeczeństwa, dla którego brak miejsc do rekreacji, poza brakiem zaspokajania potrzeb, może prowadzić do zmniejszenia integracji społecznej. W JP **Biskupice, Kazimierz, Sępólno Małe** (0,00) nie ma żadnych obiektów sportowo-rekreacyjnych. Najwięcej obiektów sportowo-rekreacyjnych i najłatwiejszy dostęp do nich posiadają mieszkańcy JP **Biały Bór** (1,53).

Dostęp do opieki zdrowotnej

Dostępność obiektów ochrony zdrowia przyczynia się do ogólnego lepszego stanu zdrowia mieszkańców, dzięki możliwości uzyskania porady i pomocy lekarskiej i pielęgniarskiej w stosunkowo niedużej odległości od miejsca zamieszkania.

Podstawową ochronę zdrowia mieszkańcom gminy zapewniają dwa niepubliczne podmioty: Pomorski Ośrodek Diagnostyki Medycznej „**PODIMED**” Szczecinek oraz „**MEDEA**” Sp. z o.o. Biały Bór. „**PODIMED**” na terenie gminy Biały Bór świadczy usługi w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej. Placówka „**MEDEA**” ma poradnię lekarza rodzinnego oraz kontrakt na świadczenia pielęgniarki podstawowej opieki zdrowotnej. Dla kobiet poradnia świadczy opiekę położnej POZ obejmujące zakres edukacji związanej z planowaniem rodziny, opieki w okresie okołociążowym i także opieki nad kobietą w każdym okresie życia. Umowa firmy w zakresie lekarza podstawowej opieki zdrowotnej obejmuje prowadzenie edukacji zdrowotnej pacjenta, identyfikowanie zagrożeń dla pacjenta jak również kierowanie pacjentów do jednostek diagnostycznych. Do kompetencji pielęgniarki w przychodni należy promowanie zdrowia oraz profilaktyki chorób. Obejmuje to całościową opiekę nad pacjentem.

Ponadto mieszkańcy gminy Biały Bór korzystają z usług Szpitala Powiatowego w Szczecinku, tj. Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej.

W gminie Biały Bór istnieje duża potrzeba realizacji zajęć rehabilitacyjnych, zwłaszcza przeznaczonych dla osób starszych, które chcą długo cieszyć się dobrym zdrowiem. W chwili obecnej dostępność do tego typu usług na terenie gminy jest ograniczona.

3.13 Infrastruktura techniczna

Sieć drogową na terenie gminy tworzą ogólnodostępne drogi publiczne, które ze względu na funkcję, jaką pełnią dzieli się na następujące kategorie o długości ogółem:

- drogi krajowe – 34 km,
- drogi powiatowe – 76 km,

- drogi gminne – 310 km.

Drogi gminne w najbliższej przyszłości wymagają modernizacji, poprawy nawierzchni, poszerzenia oraz utwardzenia. Jednocześnie należy uwzględnić budowę chodników, zatok autobusowych na rzecz poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego.

Regularne połączenia autobusowe realizowane są głównie przez PKS oraz przewoźników prywatnych w następujących kierunkach:

- Szczecinek,
- Koszalin,
- Człuchów,
- Miastko.

Regularne połączenia kolejowe realizowane są przez PKP w kierunkach:

- Szczecinek,
- Słupsk.

Liczba połączeń jest wystarczająca na potrzeby gminy. W dziedzinie komunikacji, poza ewentualną poprawą infrastruktury drogowej w zależności od możliwości gminy, działania rewitalizacyjne nie są wymagane.

Dane przedstawiające parametry infrastruktury technicznej znajdującej się na terenie gminy Biały Bór przedstawione zostały poniżej w tabeli zbiorczej.

Tabela 28. Charakterystyka infrastruktury technicznej na terenie gminy Biały Bór – stan na 2015 r.

Rodzaj sieci	Gmina	Miasto	Wieś
Sieć wodociągowa			
Ludność korzystająca z sieci wodociągowej (osób)	5063	2153	2910
Długość czynnej sieci wodociągowej (km)	189,0	32,4	156,6
Korzystający z instalacji wodociągowej (%)	94,5	97,4	92,5
Sieć kanalizacyjna			
Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej (osób)	3493	2155	1338
Długość czynnej sieci kanalizacyjnej (km)	74,3	22,7	51,6
Korzystający z instalacji kanalizacyjnej (%)	65,2	97,5	42,5
Sieć gazowa			
Ludność korzystająca z sieci gazowej (osób)	204	201	3
Długość czynnej sieci gazowej (km)	22,7	13,0	9,7
Korzystający z instalacji gazowej (%)	3,8	9,1	0,1

Źródło: GUS/BDL

Wskaźnik „korzystający z instalacji w % ogółu ludności”, w przypadku każdego rodzaju sieci na terenie gminy jest niższy od wskaźników dla powiatu i województwa. Na obszarze wiejskim w każdym przypadku, sytuacja jest gorsza niż w mieście. Potencjalna rewitalizacja w tym temacie, powinna objąć tereny wiejskie, lecz z powodu braku szczegółowych danych i ograniczonych możliwości, w tym opracowaniu informacje te pełnią tylko rodzaj wstępnego wytyczenia kierunków dla działań w dalszej perspektywie czasowej.

Tabela 29. Liczba budynków podłączonych do sieci wodociągowej i kanalizacyjnej na terenie gminy Biały Bór w 2015 r.

L.p.	Jednostka pomocnicza	Liczba budynków ogółem	Liczba budynków podłączonych do sieci wodociągowej	Liczba budynków podłączonych do sieci kanalizacyjnej
0	Stare Miasto	280	280	280
1	Biały Bór	141	140	135
2	Biała	42	36	27
3	Biały Dwór	11	10	9
4	Bielica	32	30	0
5	Biskupice	35	20	0
6	Brzeźnica	34	34	0
7	Drzonowo	116	109	89
8	Dyminek	21	20	0
9	Grabowo	71	63	0
10	Kaliska	53	46	5
11	Kazimierz	17	16	0
12	Kołtki	35	27	0
13	Przybrda	19	19	19
14	Sępolno Wielkie	69	67	53
15	Sępolno Małe	25	21	0
16	Stepień	55	42	33
17	Świerszczewo	14	14	13
18	Trzebiele	20	17	17
SUMA		1090	1011	680

Źródło: Urząd Miejski

Tabela 30. Wskaźniki delimitacji w sferze przestrzenno-funkcjonalnej – 4.2-4.3.

L.p.	Jednostka pomocnicza	4.2 Liczba budynków podłączonych do sieci wodociągowej na 100 budynków	4.3 Liczba budynków podłączonych do sieci kanalizacyjnej na 100 budynków
0	Stare Miasto	100,00	100,00
1	Biały Bór	99,29	95,74
2	Biała	85,71	64,29
3	Biały Dwór	90,91	81,82
4	Bielica	93,75	0,00
5	Biskupice	57,14	0,00
6	Brzeźnica	100,00	0,00
7	Drzonowo	93,97	76,72
8	Dyminek	95,24	0,00
9	Grabowo	88,73	0,00
10	Kaliska	86,79	9,43
11	Kazimierz	94,12	0,00
12	Kołtki	77,14	0,00
13	Przybrda	100,00	100,00
14	Sępólno Wielkie	97,10	76,81
15	Sępólno Małe	84,00	0,00
16	Stepień	76,36	60,00
17	Świerszczewo	100,00	92,86
18	Trzebiele	85,00	85,00
ŚREDNIA		89,75	44,35

Źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o.

W gminie średnio na 100 budynków przypada 89,75 budynków podłączonych do sieci wodociągowej. W analizie przyjęto, że im wskaźnik jest niższy tym gorzej, ponieważ korzystanie z przydomowych studni może wiązać się z niedoborem wody w trakcie suszy, brakiem aktualnych badań nad czystością wody, lub innymi parametrami wody, które są regulowane przez wodociągi. Najmniejszy wskaźnik zwodociągowania występuje w JP **Biskupice** (57,14). Natomiast wszystkie budynki są podłączone do sieci wodociągowej w JP **Stare Miasto, Brzeźnica, Przybrda, Świerszczewo** (100,00).

W gminie średnio na 100 budynków przypada 44,35 budynków podłączonych do sieci kanalizacyjnej. W analizie przyjęto, że im wskaźnik jest niższy tym gorzej, ponieważ korzystanie z przydomowych szamb może wiązać się z ich wyciekami (zagrożenie dla środowiska), a ponadto konieczne jest ich ręczne opróżnianie. Brakiem kanalizacji charakteryzują się JP **Bielica, Biskupice, Brzeźnica, Dyminek, Grabowo, Kazimierz, Kołtki, Sępólno Małe** (0,00). Natomiast pełnym skanalizowaniem charakteryzują się JP **Stare Miasto, Przybrda** (100,00).

SFERA ŚRODOWISKOWA**3.14 Środowisko naturalne****Formy ochrony przyrody i tereny zielone**

Według Centralnego Rejestru Form Ochrony Przyrody Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska na terenie gminy Biały Bór istnieją następujące formy ochrony przyrody:

Tabela 31. Formy ochrony przyrody występujące na terenie gminy Biały Bór.

Lp.	Forma ochrony	Nazwa / Opis	Data utworzenia
1	rezerwat przyrody	Jezioro Głębokie	01.09.1977
2	rezerwat przyrody	Jezioro Iłowatka	01.09.1977
3	obszar chronionego krajobrazu	Obszar Chronionego Krajobrazu "Las Drzonowski"	01.01.2000
4	obszar chronionego krajobrazu	Obszar Chronionego Krajobrazu "Okolice Żydowo-Biały Bór"	17.11.1975
5	obszar chronionego krajobrazu	Obszar Chronionego Krajobrazu "Jeziora Szczecineckie"	17.11.1975
6	obszar chronionego krajobrazu	Jezioro Bobięcińskie ze Skibską Górą	08.12.1981
7	obszar chronionego krajobrazu	Na Południowy Wschód od Jeziora Bielsko	01.01.1981
8	obszar natura 2000	Bobolickie Jeziora Lobeliowe	05.02.2008
9	obszar natura 2000	Jezioro Bobięcińskie	06.03.2009
10	obszar natura 2000	Ostoja Drawska	13.10.2007
11	pomnik przyrody	skupisko 15 drzew na cmentarzu	27.01.1996
12	pomnik przyrody	Pomorzanin - drzewo	17.11.2005
13	pomnik przyrody	głaz narzutowy	30.06.1971
14	pomnik przyrody	głaz narzutowy	30.06.1971
15	pomnik przyrody	głaz narzutowy	15.05.2009
16	pomnik przyrody	głaz narzutowy	15.05.2009
17	pomnik przyrody	drzewo	28.11.2008
18	pomnik przyrody	drzewo	28.11.2008
19	pomnik przyrody	drzewo	28.11.2008
20	pomnik przyrody	drzewo	28.11.2008
21	użytek ekologiczny	siedlisko przyrodnicze i stanowisko rzadkich lub chronionych gatunków	01.05.1999
22	użytek ekologiczny	tereny podmokłe - występowanie roślinności bagiennej	26.01.2000

Źródło: CRFOP

Zieleń urządzona jest elementem przyrody mającym na celu polepszenie walorów krajobrazowych lub zapobieganie erozji danych terenów, jest również czynnikiem kształtującym stosunki wodne na użytkach rolnych. Do terenów zagospodarowanych w taki sposób zaliczamy parki miejskie, kompleksy

pałacowo-dworskie oraz zieleni śródpolną. Powierzchnie wszystkich terenów zielonych zlokalizowanych na terenie gminy Biały Bór prezentują się następująco:

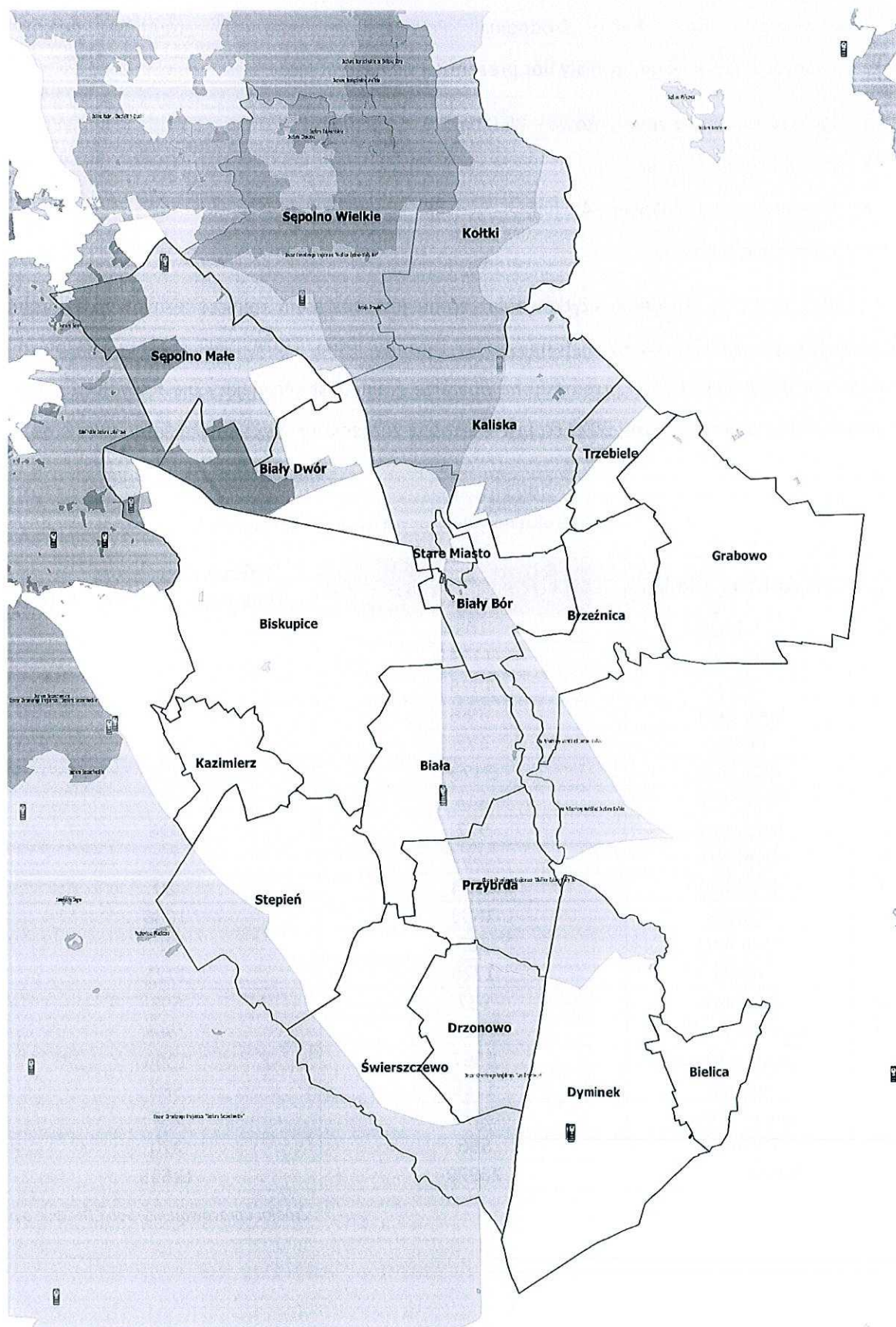
- Parki spacerowo-wypoczynkowe – 85,0 ha,
- Zieleni uliczna – 0,4 ha,
- Tereny zieleni osiedlowej – 4,0 ha,
- Cmentarze – 12,1 ha.

Gmina Biały Bór pod względem użytkowania terenu jest obszarem rolniczo-leśnym, użytki rolne zajmują 40% powierzchni gminy, natomiast lasy i grunty leśne 51,9%. Taki sposób użytkowania gruntów, przy niewielkiej ilości przemysłu na obszarze gminy jest sprzyjający dla rozwoju turystyki. Lesistość gminy wynosi powyżej 50%, co jest wartością znacznie przewyższającą średnią lesistość w Polsce.

Tabela 32. Powierzchnia obszarów chronionych na terenie gminy Biały Bór.

L.p.	Jednostka pomocnicza	Powierzchnia JP ogółem [ha]	Powierzchnia obszarów chronionych na terenie JP [ha]
0	Stare Miasto	105	60
1	Biały Bór	1177	769
2	Biała	1325	557
3	Biały Dwór	1066	501
4	Bielica	472	0
5	Biskupice	3123	125
6	Brzeźnica	844	127
7	Drzonowo	927	426
8	Dyminek	2554	358
9	Grabowo	1984	20
10	Kaliska	1983	1686
11	Kazimierz	563	0
12	Kołtki	1725	1725
13	Przybrda	937	693
14	Sępolno Wielkie	2620	2568
15	Sępolno Małe	1567	1395
16	Stepień	1839	588
17	Świerszczewo	1573	787
18	Trzebiele	586	270
SUMA		26970	12655

Źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o.

Rysunek 7. Położenie obszarów chronionych w obrębie gminy Biały Bór.

Źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o.

Tabela 33. Wskaźniki delimitacji w sferze środowiskowej – 5.1.

L.p.	Jednostka pomocnicza	5.1 Udział powierzchni obszarów chronionych w ogólnej powierzchni (%)
0	Stare Miasto	57,14
1	Biały Bór	65,34
2	Biała	42,04
3	Biały Dwór	47,00
4	Bielica	0,00
5	Biskupice	4,00
6	Brzeźnica	15,05
7	Drzonowo	45,95
8	Dyminek	14,02
9	Grabowo	1,01
10	Kaliska	85,02
11	Kazimierz	0,00
12	Kołtki	100,00
13	Przybrda	73,96
14	Sępolno Wielkie	98,02
15	Sępolno Małe	89,02
16	Stepień	31,97
17	Świerszczewo	50,03
18	Trzebiele	46,08
ŚREDNIA		45,56

Źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o.

Średni udział powierzchni obszarów chronionych w ogólnej powierzchni w gminie wynosi 45,56%. W analizie przyjęto, że im wskaźnik ten jest niższy tym gorzej dla środowiska i jego ochrony, ponieważ formy ochrony przyrody wprowadzają odpowiednie regulacje pomagające chronić przyrodę. Dodatkowo rozległe tereny ochronione są miejscem rekreacji, więc im jest ich więcej tym lepiej rozwija się turystyka. Obszary chronione nie występują na terenie JP **Bielica**, **Kazimierz** (0,00). Natomiast w całości na terenach chronionych leży JP **Kołtki** (100,00).

4. ANALIZA SYTUACJI ŚRODOWISK POPEGEEROWSKICH

Na terenie gminy Biały Bór, PGR-y funkcjonowały w następujących jednostkach pomocniczych:

Biały Dwór – W czasach przed II wojną światową była to wieś typowo rolnicza, leżąca nad jeziorem Grębosz. Wokół akwenu rozmieszczonych było kilka gospodarstw rolnych. W wyniku działań wojennych większość zabudowań legła w gruzach. Ocalały jedynie: budynek dworski, który był siedzibą największego z ówczesnych gospodarzy oraz zabudowania gospodarcze, jak domy dwurodzinne – 4 budynki obsługi gospodarstwa. Po wojnie część użytków rolnych została zalesiona, natomiast pozostałe grunty przekształcono w Państwowe Gospodarstwo Rolne – PGR. W 1972 roku ziemie po byłym PGR przejął zakład mięsny w Koszalinie. Na bazie tej powstał Zakład Tuczcu Przemysłowego Biały Dwór. W latach działalności ZTP wybudowano oprócz obiektów gospodarskich, takich jak chlewnie, również obiekty towarzyszące: dwa bloki mieszkalne 18 rodzinne, budynek biurowy i sklep. W czasach swojej największej świetności ZTP zatrudniał ponad 100 osób. Po upadku zakładu w 2005 r. większość osób zostało bezrobotnych. Wieś pełni funkcję mieszkaniową, w mniejszym stopniu usługowo-produkcyjną oraz marginalnym rolniczą. W przeszłości wieś pełniła funkcję typowo rolniczą, jednak na skutek zlikwidowania Państwowego Gospodarstwa Rolnego nastąpiła zmiana podstawowego charakteru miejscowości. Główne problemy występują w sferze społecznej i gospodarczej.

Grabowo – We wsi istniał dawny zespół dworski. W latach 20-tych i 30-tych XX w. wzniesiono zabudowę przy części drogi wschodniej wiodącej do dworu oraz wzniesiono kilka osad po stronie południowej dawnego zespołu. W południowo-zachodniej części wsi wzniesiono wielokondygnacyjny budynek dla pracowników SKR-u. Po 1945 roku zniekształcenia dokonane przez rozbudowę w czasach PGR-u, (dwór zniszczono i rozebrano lub przebudowano część budynków). Obecnie większość zabudowy dziedzica jest zburzona a zieleń zaniedbana. Grabowo od początku datowania jest miejscowością typowo rolniczą. W ostatnich latach w pięciu gospodarstwach rolnych wprowadzono nowe inwestycje rozbudowując budynki dla działalności produkcyjno-rolnej, wyposażając je w nowoczesne urządzenia usprawniające pracę w wyspecjalizowanych gospodarstwach hodowlano-przetwórczych. Na terenie miejscowości funkcjonuje zabudowa jednorodzinna - zagrodowa. W 80% są to budynki przedwojenne. W okresie ostatnich kilku lat prowadzona jest wzmożona rozbudowa i modernizacja budynków mieszkalnych i gospodarczych. Główne problemy występują w sferze technicznej i przestrzenno-funkcjonalnej.

Kołtki – W latach 1890-93 w Kołtkach były 33 nowe gospodarstwa i resztówka majątku, należąca do gminy. W tym czasie w samej wsi istniało 18 gospodarstw, a w obrębie gruntów należących do Kołtek 32 małych gospodarstw chłopskich. Po 1945 roku majątek upaństwowiono - założono PGR. W części

północno-wschodniej wsi, usytuowano osiedle bliźniaczych domów dla pracowników miejscowego PGR-u. Dawne budynki użyteczności publicznej zostały już przebudowane i otrzymały nowe komercyjne funkcje. Obecnie wieś jest zadbana, o czym mogą świadczyć wielokrotne wygrane w konkursach na „Najładniejszą wieś w gminie” i „Najładniejszą wieś w powiecie szczecineckim”. Główne problemy występują w sferze gospodarczej.

Przybrda – W XIX wieku wzniesiono w miejscowości dwór, który został rozebrany w latach 1987/88. Lokacyjny układ wsi to ulicówka z folwarkiem założonym na planie czworoboku w północno-wschodniej części wsi. Zespół folwarczny uległ rozbudowie o nowe budynki gospodarcze - PGR. Miejscowość rozbudowała się w kierunku południowym - w latach 70-tych wzniesiono nowe osiedle mieszkaniowe (bloki II i III kondygnacyjne z zapleczem gospodarczym), usytuowane po obu stronach głównej drogi. Na terenie Przybrdy działa Fundacja DOBRO POWRACA prowadząca działalność statutową w zakresie kształtowania życia ludności wiejskiej odpowiadających standardom cywilizacyjnym i pozwalającym mieszkańcom wsi realizować ich cele ekonomiczne, edukacyjne, kulturowe i społeczne. W miejscowości znajduje się Ośrodek Integracji Kulturalnej w Przybrdzie współfinansowany z funduszy UE. Główne problemy występują w sferze społecznej.

Sępólno Wielkie – W XIX w. we wsi istniał majątek ziemski obejmujący wówczas 1200 ha. Uprawiano na nim zboża, hodowano owce, świnie i konie. Po II wojnie światowej został upaństwowiony - założono PGR. W latach 80-tych w południowej części wsi, wzniesiono trzy II-kondygnacyjne bloki mieszkalne dla pracowników PGR. Główne problemy występują w sferze społecznej i gospodarczej.

Stepień – We wsi funkcjonował dwór z majątkiem ziemskim, który obejmował m.in. folwark, młyn wodny, później hodowlę bydła i koni. W latach 1945-47 majątek administrowany był przez wojskową komendanturę radziecką. Do początków lat 70-tych był samodzielnym Zakładem Rolnym, później wszedł w skład utworzonego Kombinatoru PGR Przybrda. Z dawnego Dworu częściowo rozebranego w 1984 r. pozostały tylko pomieszczenia dobudowane w latach 20-tych. Na terenie miejscowości działalność prowadziło również 16 indywidualnych gospodarstw rolnych. W latach 70-tych w zachodniej części wsi, wzdłuż drogi wiejskiej, daleko odsunięte od linii zabudowy wzniesiono II i III kondygnacyjne bloki mieszkalne. Obecnie były PGR to nieruchomości wchodzące w skład Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa przeznaczonej do dzierżawy. Nieruchomość rolna jest niezabudowana, oznaczona w ewidencji gruntów jako działka nr 4/3 z obrębem Stepień o ogólnej powierzchni 3,8 ha. Główne problemy występują w sferze społecznej, gospodarczej i technicznej.

Świerszczewo – Obecny zespół folwarczny wraz z dworem i parkiem powstał w połowie XIX wieku. W końcu XIX wieku folwark liczył 44 mieszkańców, było 5 domów. W 1928 roku gospodarstwo o powierzchni 386 ha, było już uprzemysłowione. Gospodarstwo to specjalizowało się w hodowli koni,

bydła, owiec i świń. W majątku istniały: gorzelnia, mleczarnia i greplarnia. Po 1945 roku majątek w Świerczewie przejął PGR Przybrda. Zespół folwarczny uległ rozbudowie o nowe budynki gospodarcze (np. suszarnie). W latach 70-tych przebudowano czworaki usytuowane po stronie północnej drogi i podwyższono je o jedną kondygnację. Po wschodniej stronie parku dworskiego wzniesiono w latach 80-tych nowe osiedle mieszkalne (III-kondygnacyjne bloki). Nieruchomości dawnego PGR-u są dzisiaj użytkowane. W miejscowości Świerzczewo znajduje się Centrum Kształcenia powstałe w ramach projektu „Wioska internetowa – kształcenie na odległość na terenach wiejskich” współfinansowane z funduszy UE. Główne problemy występują w sferze gospodarczej.

Trzebiele – We wsi w latach 80-tych XIX wieku wybudowano folwark. Miejscowość liczyła wówczas 43 osoby. We wsi znajdowało się 10 budynków gospodarczych folwarcznych i 4 domy mieszkalne. Na początku XX wieku wybudowano dwór wraz z zapleczem gospodarczym. Po II wojnie światowej w miejscowości powstało Państwowe Gospodarstwo Rolne. W latach 70-tych XX wieku rozbudowano dwór o 1 kondygnację. W 1998 roku PGR przekształcono w spółkę rolną, a mieszkania sprzedano byłym pracownikom, organizując spółdzielnię mieszkaniową. Wieś pełni funkcję rolniczą, w mniejszym stopniu mieszkaniową oraz usługowo-produkcyjną. Główne problemy występują w sferze społecznej, gospodarczej i przestrzenno-funkcjonalnej.

W opisanych miejscowościach, byli pracownicy PGR-ów w większości są już aktualnie na emeryturze. Osoby, które nadal są zdolne do pracy (niewielka część) znalazły zatrudnienie w alternatywnych miejscach pracy. Obecne zasoby mieszkaniowe wielorodzinne zarządzane są przez lokalne Spółdzielnie Mieszkaniowe, a byli pracownicy mają wykupione mieszkania z zasobów Agencji Nieruchomości Rolnych. Dzisiejsze tereny rolne nadal są zagospodarowane rolniczo, lecz zostały przejęte przez nowe podmioty gospodarcze. Infrastruktura techniczna (wodociągi, kanalizacja) zostały przejęte przez gminę Biały Bór.

Porównując opisane wcześniej wskaźniki delimitacji zauważono, że na terenach jednostek pomocniczych, w których zlikwidowano kiedyś istniejące PGR-y występuje zwiększone bezrobocie i wzrost patologii społecznych. Zaobserwowany jest również wzrost liczby osób pobierających świadczenia z pomocy społecznej. Tuż po likwidacji PGR-ów nawarstwienie problemów społecznych na tych terenach gminy było większe i obecnie różnice te, jak widać, nie uległy wystarczającemu zatarciu.

Każda z opisanych wsi posiada Plan Odnowy Miejscowości, który jest narzędziem niezbędnym w procesie planowania zadań służących rozwojowi obszarów wiejskich. Dokumenty poddają miejscowości diagnozie stanu i na jej podstawie określają kierunki rozwoju miejscowości oraz wyznaczają zadania polegające na poprawie ich sytuacji w poszczególnych obszarach rozwoju,

prezentując możliwe źródła ich współfinansowania, w tym w szczególności fundusze Unii Europejskiej. Tak więc omówione środowiska popegeerowskie są już poddawane powolnej naprawie i przechodzą pozytywne przemiany.

5. ANALIZA SWOT

Technika analityczna SWOT polega na posegregowaniu posiadanych informacji o danej sprawie na cztery grupy (cztery kategorie czynników strategicznych):

- STRENGTHS (mocne strony gminy, które należy wykorzystane będą sprzyjać jego rozwojowi, a w chwili obecnej pozytywnie wyróżniające gminę w otoczeniu);
- WEAKNESSES (słabe strony gminy, których niewyeliminowanie bądź niezniwelowanie siły ich oddziaływania będzie hamować rozwój gminy);
- OPPORTUNITIES (szanse – uwarunkowania, które przy umiejętnym wykorzystaniu mogą wpływać pozytywnie na rozwój gminy);
- THREATS (zagrożenia – czynniki obecnie nie paraliżujące funkcjonowania gminy, ale mogące być zagrożeniem w przyszłości dla sprawności gminy).

Przeprowadzone wśród interesariuszy badania ankietowe dały możliwość poznania gminy poprzez pryzmat ich opinii, pozwoliły dodatkowo przybliżyć i określić najważniejsze jej problemy. Ankietowani oceniali aspekty funkcjonowania gminy, z jakimi gmina boryka się trudnościami i jak można je zwalczać, wykorzystując rysujące się szanse. Wyniki ankiet były jedną z podstaw do przeprowadzenia analizy SWOT. Analiza dotyczy sytuacji, w jakiej obecnie znajduje się gmina, pozwala sformułować koncepcje zrównoważonego rozwoju.

Przedstawiona poniżej analiza mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń jest syntezą poszczególnych sfer gminy. Wiele kwestii podnoszonych było w sposób nieomal identyczny przez interesariuszy, można je zatem nazwać uniwersalnymi. Wiele zaś było tak szczegółowych, iż można by je traktować jako punkt wyjścia do konstruowania już nawet nie celu, a właściwie konkretnego działania rewitalizacyjnego.

Poniższy zbiór informacji o mocnych i słabych stronach gminy i stojących przed nią szansach i zagrożeniach jest uzgodnioną wypadkową wiedzy o stanie i potrzebach gminy wynikającej z danych zebranych na opracowanie niniejszego Programu oraz z innych dokumentów strategicznych i planistycznych gminy. Analiza SWOT jest kontynuacją i podsumowaniem diagnozy stanu gminy i w niej znajduje się uzasadnienie większości dalszych ustaleń Programu.

Tabela 34. Analiza SWOT.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
• atrakcyjne położenie geograficzne, • wysokie walory przyrodnicze: czyste środowisko, jeziora, lasy, urozmaicony teren, • drogi krajowe i szlaki komunikacyjne, • prawidłowe rozpoznanie potrzeb osób wykluczonych społecznie, • dobry obieg informacji o formach pomocy, • dostateczna dostępność do jednostki organizacyjnej pomocy społecznej dla osób starszych, • wysoki poziom koordynacji działań oraz współpracy podmiotów zajmujących się problematyką dzieci i młodzieży, • prowadzenie działań socjalnych i zapobiegających dysfunkcjom rodziny, • dobra współpraca pomiędzy sferą rządową i pozarządową, • bardzo dobra współpraca z PCPR, Kościołem, organizacjami pozarządowymi oraz sołtysami, • wyspecjalizowana kadra pracowników socjalnych, przygotowana do pracy z osobami uzależnionymi, bezrobotnymi i starszymi, • dobra dostępność do domów pomocy społecznej, • duża dostępność terenów wypoczynkowych i rekreacyjnych, • atrakcje turystyczne, • brak uciążliwego przemysłu i transportu dla środowiska naturalnego, • infrastruktura sportowa (boiska, zaplecze socjalne, sale sportowe, orliki), • szlaki rowerowe, konne, piesze, nordic-walking, • szlaki komunikacyjne (linie dalekobieżne), • wielokulturowość, • plaża miejska w Białym Borze, • baza służby zdrowia, • zaplecze kulturalne w miejscowościach gminy (świątlice), • zapewnione bezpieczeństwo publiczne (policja, straż pożarna), • różnorodność zainteresowań organizacji pozarządowych, • duża liczba miejsc noclegowych, • centra kulturalno-religijne, • centra sportu (jeździectwo, łucznictwo, kajakarstwo, lekkoatletyka).	• niski kapitał wewnętrzny, • brak zakładów produkcyjnych bazujących na wykorzystaniu surowców własnych, • niski poziom kwalifikacji zawodowych mieszkańców gminy, szczególnie ludzi bezrobotnych, • występowanie wysokiego bezrobocia długotrwałego oraz zjawiska dziedziczenia bezrobocia, • niedostateczna baza zabezpieczająca potrzeby społeczne (niedostateczna liczba mieszkań socjalnych i komunalnych, brak placówek pomocy dla samotnych matek z dziećmi, brak miejsc dla ofiar przemocy), • wzrost przestępczości wśród młodzieży, • brak wystarczającej oferty pomocy społecznej oraz rehabilitacyjnej dla osób niepełnosprawnych, • brak małych form pomocy społecznej dla osób starszych, umożliwiających kontynuację zainteresowań i aktywności zawodowej, • przeciążenie pracowników socjalnych ilością zadań, • marginalizacja problemów osób starszych – brak placówki zajmującej się opieką nad osobami starszymi, • rozdrobnione gospodarstwa rolne, • społeczna niezaradność części mieszkańców, • małe zaplecze gospodarczo – usługowe, • zły stan dróg gminnych i infrastruktury okołodrogowej, • niski standard i niedostatek bazy turystycznej, • słabo rozwinięta kanalizacja w sołectwach.

SZANSE	ZAGROŻENIA
• racjonalne wykorzystanie zasobów naturalnych, • rozwój przemysłu, działalności gospodarczej i inwestycji, • ciągłe doskonalenie się kadry pomocy społecznej, • upowszechnianie problematyki niepełnosprawności, • wzrost społecznej akceptacji i podmiotowe traktowanie osób niepełnosprawnych, starszych, samotnych i chorych psychicznie, • wzrost znaczenia organizacji pozarządowych na rzecz dzieci i młodzieży, • możliwość korzystania ze środków finansowych Unii Europejskiej, • dostosowanie standardów usług socjalnych do wymogów UE, • współpraca fachowców z różnych dziedzin na rzecz przeciwdziałania uzależnieniom, • skuteczność i efektywność podejmowanych działań na rzecz osób uzależnionych, • rosnący ruch turystyczny, • rosnąca świadomość ekologiczna, • zapotrzebowanie na agroturystykę, • rozwój gospodarstw z żywnością ekologiczną, • utworzenie źródeł energii odnawialnej wiatrowych w gminie, • rozwój wydarzeń kulturalnych, sportowych o zasięgu ponadregionalnym, międzynarodowym, • rosnące więzi i współpraca z ludnością ukraińską, • wymiana międzynarodowa.	• wzrost patologii spowodowanych bezrobociem, • emigracja osób w wieku produkcyjnym, szczególnie młodzieży, • utrzymujące się ubóstwo, brak środków do życia, apatia, • postępująca degradacja wartości rodziny, zniechęcenie oraz upadek „kultury pracy”, • brak wzrostu kształcenia ustawicznego na obszarach wiejskich, • niska klasa ziem rolnych hamująca rozwój rolnictwa, • brak standaryzacji w usługach socjalnych, • zła sytuacja ekonomiczno- gospodarcza kraju źle wpływająca na pomoc niepełnosprawnym, • wzrost zapotrzebowania na placówki opieki stacjonarnej i usługi opiekuńcze, • rozwój zjawiska wykluczenia społecznego niektórych grup społecznych, • brak lokalnych i regionalnych działań kierowanych do długotrwale bezrobotnych, • brak wzrostu mobilności zawodowej, • istnienie zjawiska nielegalnego zatrudnienia, • występowanie zjawiska „uzależnienia” od pomocy społecznej, • złe zabezpieczenie przez państwo poziomu życia osób w podeszłym wieku, • rozpad więzi społecznych, • istnienie zjawiska wyuczonej bezradności wśród społeczeństwa, • starzenie się społeczeństwa, • bierność społeczna, • wyludnianie się terenów wiejskich, • ubożenie społeczeństwa, • malejąca liczba uczniów w szkołach, • malejąca liczba turystów, • duża odległość od aglomeracji miejskich, położenie na granicy województwa, duża odległość od stolicy województwa, • zmiany klimatyczne i rosnące zanieczyszczenie środowiska.

Źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o.

6. ANALIZA STATYSTYCZNA I WYZNACZENIE OBSZARU ZDEGRADOWANEGO

6.1 Koncentracja zjawisk negatywnych w sferach

Poniżej zaprezentowano tabelarycznie zakres wartości poszczególnych wskaźników delimitacji (danych ilościowych odzwierciedlających sytuację w jednostce pomocniczej), a także wartości wskaźników częściowych (znormalizowanych zmiennych w celu sprowadzenia ich do porównywalnej skali).

W tabeli wskaźników delimitacji oznaczono jednostki pomocnicze, które posiadają wartość wskaźnika mniej korzystną niż wartość referencyjna dla gminy (średnią) w danym wskaźniku, a także wskazana została łączna liczba wskaźników delimitacji, które posiadały wartość wskaźnika mniej korzystną niż wartość referencyjna dla gminy na terenie danej jednostki pomocniczej w danej sferze.

W tabeli wskaźników częściowych zsumowano znormalizowane wartości wskaźników częściowych w każdej sferze (stworzono wskaźniki syntetyczne), aby wskazać, na których jednostkach pomocniczych występuje największa kumulacja negatywnych zjawisk w danej sferze. Koncentracja zjawisk negatywnych w danej sferze występuje, jeśli wskaźnik syntetyczny dla danej jednostki pomocniczej przekracza wartość średnią w danej sferze.

Zdiagnozowano, iż jednostkami pomocniczymi z koncentracją negatywnych zjawisk (obszarami kryzysowymi) są:

- w sferze społecznej: **Stare Miasto, Biała, Biały Dwór, Drzonowo, Grabowo, Kaliska, Kołtki, Przybrda, Sępolno Wielkie, Sępolno Małe, Stepień, Świerszczewo;**
- w sferze gospodarczej: **Stare Miasto, Biały Dwór, Drzonowo, Grabowo, Kołtki, Przybrda, Sępolno Wielkie, Stepień, Świerszczewo, Trzebiele;**
- w sferze technicznej: **Biały Dwór, Brzeźnica, Drzonowo, Dyminek, Kazimierz, Kołtki, Przybrda, Stepień, Świerszczewo, Trzebiele;**
- w sferze przestrzenno-funkcjonalnej: **Bielica, Biskupice, Brzeźnica, Grabowo, Kaliska, Kazimierz, Kołtki, Sępolno Małe, Stepień;**
- w sferze środowiskowej: **Biała, Bielica, Biskupice, Brzeźnica, Dyminek, Grabowo, Kazimierz, Stepień.**

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY BIAŁY BÓR

Tabela 35. Zestawienie wskaźników delimitacji w sferze społecznej.

L.p.	Jednostka pomocnicza	Sfera społeczna																Przekroczenia
		1.1	1.2	1.3	1.4	1.5	1.6	1.7	1.8	1.9	1.10	1.11	1.12	1.13	1.14	1.15	1.16	
0	Stare Miasto	-1,62	22,79	17,35	0,32	3,24	0,16	0,32	1,05	1,21	0,73	0,40	1,05	4,13	0,66	0,24	2,18	7
1	Biały Bór	-0,82	25,49	14,64	0,00	1,64	0,12	0,23	0,59	0,59	0,35	0,23	0,59	2,00	0,35	0,12	0,00	2
2	Biała	0,00	23,81	15,08	0,00	4,00	0,00	0,00	2,29	1,71	1,14	1,14	1,71	5,14	0,00	0,57	0,00	8
3	Biały Dwór	2,25	33,12	11,04	0,00	7,66	0,00	2,25	1,80	2,25	0,90	0,00	1,35	9,01	0,00	0,45	12,16	8
4	Bielica	-0,92	14,46	16,87	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	2,75	0,00	1,83	0,92	0,00	0,92	0,00	6
5	Biskupice	2,53	29,82	8,77	0,00	5,06	0,00	0,00	0,00	1,27	1,27	0,00	0,00	6,33	0,00	0,00	0,00	1
6	Brzeźnica	1,44	33,68	12,63	0,00	4,32	0,00	0,00	0,00	1,44	0,00	0,00	0,00	4,32	0,00	0,00	5,04	1
7	Drzonowo	-0,50	27,94	18,38	0,00	6,53	1,01	1,01	2,51	2,01	1,01	0,00	2,51	8,04	1,51	0,50	0,00	13
8	Dyminek	2,70	33,33	20,83	0,00	4,05	0,00	0,00	0,00	1,35	0,00	1,35	1,35	6,76	0,00	1,35	0,00	5
9	Grabowo	-0,89	40,18	9,82	0,00	5,95	0,00	1,49	1,19	2,38	1,19	2,38	1,49	6,25	0,89	0,00	0,00	9
10	Kaliska	0,00	27,12	16,95	0,00	6,47	0,00	1,18	2,94	2,35	0,00	0,00	1,18	7,65	0,59	0,00	0,00	8
11	Kazimierz	5,88	43,33	26,67	0,00	3,92	0,00	0,00	0,00	0,00	1,96	0,00	0,00	7,84	0,00	1,96	0,00	4
12	Kołtki	-5,96	26,13	9,91	0,00	3,31	0,00	0,00	1,99	1,32	1,99	0,00	1,99	5,96	1,99	0,00	0,00	6
13	Przybrda	-0,28	32,63	16,10	0,00	7,12	0,57	0,57	1,14	2,56	0,85	0,00	1,42	8,83	1,14	0,00	0,00	9
14	Sępólno Wielkie	-1,30	12,70	12,70	0,00	9,61	0,52	0,00	1,30	3,38	0,78	0,00	1,56	10,91	0,26	0,26	0,00	8
15	Sępólno Małe	2,70	33,96	5,66	0,00	9,46	0,00	0,00	0,00	2,70	1,35	0,00	2,70	10,81	2,70	0,00	0,00	6
16	Stepień	2,43	21,34	16,32	0,00	6,08	0,30	0,30	0,61	2,13	1,22	0,91	2,13	7,90	0,91	0,00	0,00	10
17	Świerszczewo	-1,34	34,02	19,59	0,00	4,70	0,67	0,67	0,67	1,34	0,67	0,00	2,68	5,37	1,34	0,67	3,36	8
18	Trzebiele	2,99	19,53	10,94	0,00	8,38	0,00	0,00	3,59	2,99	0,60	0,00	0,00	10,18	0,00	0,00	0,00	5
ŚREDNIA		0,49	28,18	14,75	0,02	5,34	0,18	0,42	1,14	1,74	0,99	0,34	1,34	6,75	0,65	0,37	1,20	

Źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o.

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY BIAŁY BÓR

Tabela 36. Zestawienie wskaźników delimitacji w pozostałych sferach.

L.p.	Jednostka pomocnicza	Sfera gospodarcza						Sfera techniczna			Sfera przestrzenno-funkcjonalna				Sfera środowiskowa	
		2.1	2.2	2.3	2.4	2.5	Przekroczenia	3.1	3.2	Przekroczenia	4.1	4.2	4.3	Przekroczenia	5.1	Przekroczenia
0	Stare Miasto	11,79	32,69	48,08	11,33	0,81	2	8,21	3,61	0	0,73	100,00	100,00	0	57,14	0
1	Biały Bór	5,76	31,43	45,71	11,03	0,47	2	16,31	3,50	0	1,53	99,29	95,74	0	65,34	0
2	Biała	9,52	25,00	50,00	20,57	0,57	2	23,81	12,74	1	0,57	85,71	64,29	2	42,04	1
3	Biały Dwór	24,68	21,05	50,00	0,00	0,00	2	45,45	11,61	2	0,45	90,91	81,82	1	47,00	0
4	Bielica	0,00	0,00	0,00	4,59	0,92	2	12,50	4,30	0	0,92	93,75	0,00	1	0,00	1
5	Biskupice	12,28	14,29	71,43	7,59	0,00	3	11,43	12,46	1	0,00	57,14	0,00	3	4,00	1
6	Brzeźnica	11,58	18,18	63,64	10,79	0,00	1	38,24	16,16	2	0,72	100,00	0,00	1	15,05	1
7	Drzonowo	8,82	58,33	33,33	12,06	0,50	2	13,79	23,90	1	0,50	93,97	76,72	1	45,95	0
8	Dyminek	6,25	0,00	100,00	6,76	0,00	2	23,81	14,95	1	1,35	95,24	0,00	1	14,02	1
9	Grabowo	16,07	16,67	61,11	4,17	0,60	4	30,99	8,44	1	0,60	88,73	0,00	3	1,01	1
10	Kaliska	6,78	12,50	87,50	12,35	0,00	1	9,43	2,33	0	0,59	86,79	9,43	3	85,02	0
11	Kazimierz	0,00	0,00	0,00	5,88	0,00	1	29,41	22,43	1	0,00	94,12	0,00	2	0,00	1
12	Kołtki	14,41	18,75	31,25	5,30	0,66	3	34,29	12,92	2	0,66	77,14	0,00	2	100,00	0
13	Przybrda	11,86	28,57	75,00	0,00	0,00	3	68,42	10,44	1	0,57	100,00	100,00	1	73,96	0
14	Sępólno Wielkie	21,17	23,08	53,85	6,23	1,04	4	28,99	10,75	0	0,26	97,10	76,81	1	98,02	0
15	Sępólno Małe	24,53	15,38	61,54	21,62	0,00	2	28,00	5,32	0	0,00	84,00	0,00	3	89,02	0
16	Stepień	15,06	47,22	58,33	4,26	0,00	4	29,09	17,12	1	0,61	76,36	60,00	2	31,97	1
17	Świerszczewo	12,37	41,67	83,33	0,00	0,00	4	50,00	8,03	1	0,67	100,00	92,86	0	50,03	0
18	Trzebiele	14,84	31,58	73,68	0,00	0,00	4	75,00	12,76	2	1,20	85,00	85,00	1	46,08	0
	ŚREDNIA	11,99	22,97	55,15	7,61	0,29		30,38	11,25		0,63	89,75	44,35		45,56	

Źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o.

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY BIAŁY BÓR

Tabela 37. Zestawienie wskaźników cząstkowych i syntetycznych w sferze społecznej.

L.p.	Jednostka pomocnicza	Sfera społeczna																Wskaźnik syntetyczny
		1.1	1.2	1.3	1.4	1.5	1.6	1.7	1.8	1.9	1.10	1.11	1.12	1.13	1.14	1.15	1.16	
0	Stare Miasto	0,67	0,56	0,63	1,00	0,34	0,16	0,14	0,29	0,36	0,26	0,17	0,39	0,32	0,24	0,12	0,18	5,85
1	Biały Bór	0,58	0,43	0,57	0,00	0,17	0,12	0,10	0,16	0,17	0,13	0,10	0,22	0,11	0,13	0,06	0,00	3,05
2	Biała	0,64	0,45	0,50	0,00	0,42	0,00	0,00	0,64	0,51	0,42	0,48	0,63	0,42	0,00	0,29	0,00	5,39
3	Biały Dwór	0,33	0,26	0,31	0,00	0,80	0,00	1,00	0,50	0,67	0,33	0,00	0,50	0,81	0,00	0,23	1,00	6,73
4	Bielica	0,94	0,53	0,57	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1,00	0,00	0,68	0,00	0,00	0,47	0,00	4,20
5	Biskupice	0,44	0,15	0,28	0,00	0,53	0,00	0,00	0,00	0,37	0,46	0,00	0,00	0,54	0,00	0,00	0,00	2,78
6	Brzeźnica	0,32	0,33	0,38	0,00	0,45	0,00	0,00	0,00	0,43	0,00	0,00	0,00	0,34	0,00	0,00	0,41	2,65
7	Drzonowo	0,50	0,61	0,54	0,00	0,68	1,00	0,45	0,70	0,60	0,37	0,00	0,93	0,71	0,56	0,26	0,00	7,89
8	Dyminek	0,33	0,72	0,27	0,00	0,42	0,00	0,00	0,00	0,40	0,00	0,57	0,50	0,58	0,00	0,69	0,00	4,48
9	Grabowo	0,10	0,20	0,57	0,00	0,62	0,00	0,66	0,33	0,71	0,43	1,00	0,55	0,53	0,33	0,00	0,00	6,04
10	Kaliska	0,53	0,54	0,50	0,00	0,67	0,00	0,52	0,82	0,70	0,00	0,00	0,44	0,67	0,22	0,00	0,00	5,60
11	Kazimierz	0,00	1,00	0,00	0,00	0,41	0,00	0,00	0,00	0,00	0,71	0,00	0,00	0,69	0,00	1,00	0,00	3,81
12	Kołtki	0,56	0,20	1,00	0,00	0,34	0,00	0,00	0,55	0,39	0,72	0,00	0,74	0,50	0,74	0,00	0,00	5,75
13	Przybrda	0,35	0,50	0,52	0,00	0,74	0,57	0,25	0,32	0,76	0,31	0,00	0,53	0,79	0,42	0,00	0,00	6,06
14	Sępólno Wielkie	1,00	0,34	0,61	0,00	1,00	0,52	0,00	0,36	1,00	0,28	0,00	0,58	1,00	0,10	0,13	0,00	6,91
15	Sępólno Małe	0,31	0,00	0,27	0,00	0,98	0,00	0,00	0,00	0,80	0,49	0,00	1,00	0,99	1,00	0,00	0,00	5,84
16	Stepień	0,72	0,51	0,29	0,00	0,63	0,30	0,13	0,17	0,63	0,44	0,38	0,79	0,70	0,34	0,00	0,00	6,03
17	Świerszczewo	0,30	0,66	0,61	0,00	0,49	0,67	0,30	0,19	0,40	0,24	0,00	0,99	0,45	0,50	0,34	0,28	6,41
18	Trzebiele	0,78	0,25	0,24	0,00	0,87	0,00	0,00	1,00	0,89	0,22	0,00	0,00	0,93	0,00	0,00	0,00	5,18
ŚREDNIA																		5,30

Źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o.

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY BIAŁY BÓR

Tabela 38. Zestawienie wskaźników cząstkowych i syntetycznych w pozostałych sferach.

L.p.	Jednostka pomocnicza	Sfera gospodarcza						Sfera techniczna			Sfera przestrzenno-funkcjonalna				Sfera środowiskowa	
		2.1	2.2	2.3	2.4	2.5	Wskaźnik syntetyczny	3.1	3.2	Wskaźnik syntetyczny	4.1	4.2	4.3	Wskaźnik syntetyczny	5.1	Wskaźnik syntetyczny
0	Stare Miasto	0,48	0,56	0,48	0,48	0,78	2,77	0,00	0,06	0,06	0,52	0,00	0,00	0,52	0,43	0,43
1	Biały Bór	0,23	0,54	0,46	0,49	0,45	2,17	0,12	0,05	0,18	0,00	0,02	0,04	0,06	0,35	0,35
2	Biała	0,39	0,43	0,50	0,05	0,55	1,91	0,23	0,48	0,72	0,63	0,33	0,36	1,32	0,58	0,58
3	Biały Dwór	1,00	0,36	0,50	1,00	0,00	2,86	0,56	0,43	0,99	0,70	0,21	0,18	1,10	0,53	0,53
4	Bielica	0,00	0,00	0,00	0,79	0,88	1,67	0,06	0,09	0,16	0,40	0,15	1,00	1,54	1,00	1,00
5	Biskupice	0,50	0,24	0,71	0,65	0,00	2,11	0,05	0,47	0,52	1,00	1,00	1,00	3,00	0,96	0,96
6	Brzeźnica	0,47	0,31	0,64	0,50	0,00	1,92	0,45	0,64	1,09	0,53	0,00	1,00	1,53	0,85	0,85
7	Drzonowo	0,36	1,00	0,33	0,44	0,48	2,62	0,08	1,00	1,08	0,67	0,14	0,23	1,04	0,54	0,54
8	Dyminek	0,25	0,00	1,00	0,69	0,00	1,94	0,23	0,59	0,82	0,11	0,11	1,00	1,23	0,86	0,86
9	Grabowo	0,65	0,29	0,61	0,81	0,57	2,93	0,34	0,28	0,62	0,61	0,26	1,00	1,87	0,99	0,99
10	Kaliska	0,27	0,21	0,88	0,43	0,00	1,79	0,02	0,00	0,02	0,61	0,31	0,91	1,83	0,15	0,15
11	Kazimierz	0,00	0,00	0,00	0,73	0,00	0,73	0,32	0,93	1,25	1,00	0,14	1,00	2,14	1,00	1,00
12	Końtki	0,58	0,32	0,31	0,75	0,64	2,61	0,39	0,49	0,88	0,57	0,53	1,00	2,10	0,00	0,00
13	Przybrda	0,48	0,49	0,75	1,00	0,00	2,72	0,90	0,38	1,28	0,63	0,00	0,00	0,63	0,26	0,26
14	Sępólno Wielkie	0,86	0,40	0,54	0,71	1,00	3,50	0,31	0,39	0,70	0,83	0,07	0,23	1,13	0,02	0,02
15	Sępólno Małe	0,99	0,26	0,62	0,00	0,00	1,87	0,30	0,14	0,43	1,00	0,37	1,00	2,37	0,11	0,11
16	Stepień	0,61	0,81	0,58	0,80	0,00	2,81	0,31	0,69	1,00	0,60	0,55	0,40	1,55	0,68	0,68
17	Świerszczewo	0,50	0,71	0,83	1,00	0,00	3,05	0,63	0,26	0,89	0,56	0,00	0,07	0,63	0,50	0,50
18	Trzebiele	0,60	0,54	0,74	1,00	0,00	2,88	1,00	0,48	1,48	0,22	0,35	0,15	0,72	0,54	0,54
ŚREDNIA							2,36			0,75				1,38		0,54

Źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o.

6.2 Wyznaczenie obszaru zdegradowanego

Obszar zdegradowany to obszar wykazujący koncentrację negatywnych zjawisk społecznych oraz dodatkowo koncentrację negatywnych zjawisk gospodarczych, technicznych, przestrzenno-funkcjonalnych lub/i środowiskowych. Wiąże się to bezpośrednio z obszarami wprost generującymi zidentyfikowane problemy, zarówno społeczne występujące przeważnie na obszarach zamieszkałych przez miejscową ludność, jak również problemy bezpośrednio związane ze stabilnością rynku pracy, warunkami mieszkalnymi i stanem technicznym obiektów, czy przestrzenią i środowiskiem, w którym społeczność żyje.

Na bazie wcześniej obliczonych wskaźników syntetycznych wytypowano jednostki pomocnicze, które przekroczyły średnią wskaźników syntetycznych (są obszarami kryzysowymi) w sferze społecznej, jak i dodatkowo w sferze gospodarczej, technicznej, przestrzenno-funkcjonalnej i/lub środowiskowej, co pozwoliło zakwalifikować je jako obszar zdegradowany.

Na podstawie przeprowadzonej diagnozy, ze względu na szereg przeplatających się niekorzystnych zjawisk społecznych oraz gospodarczych, technicznych, przestrzenno-funkcjonalnych i/lub środowiskowych za obszar zdegradowany uznano jednostki pomocnicze:

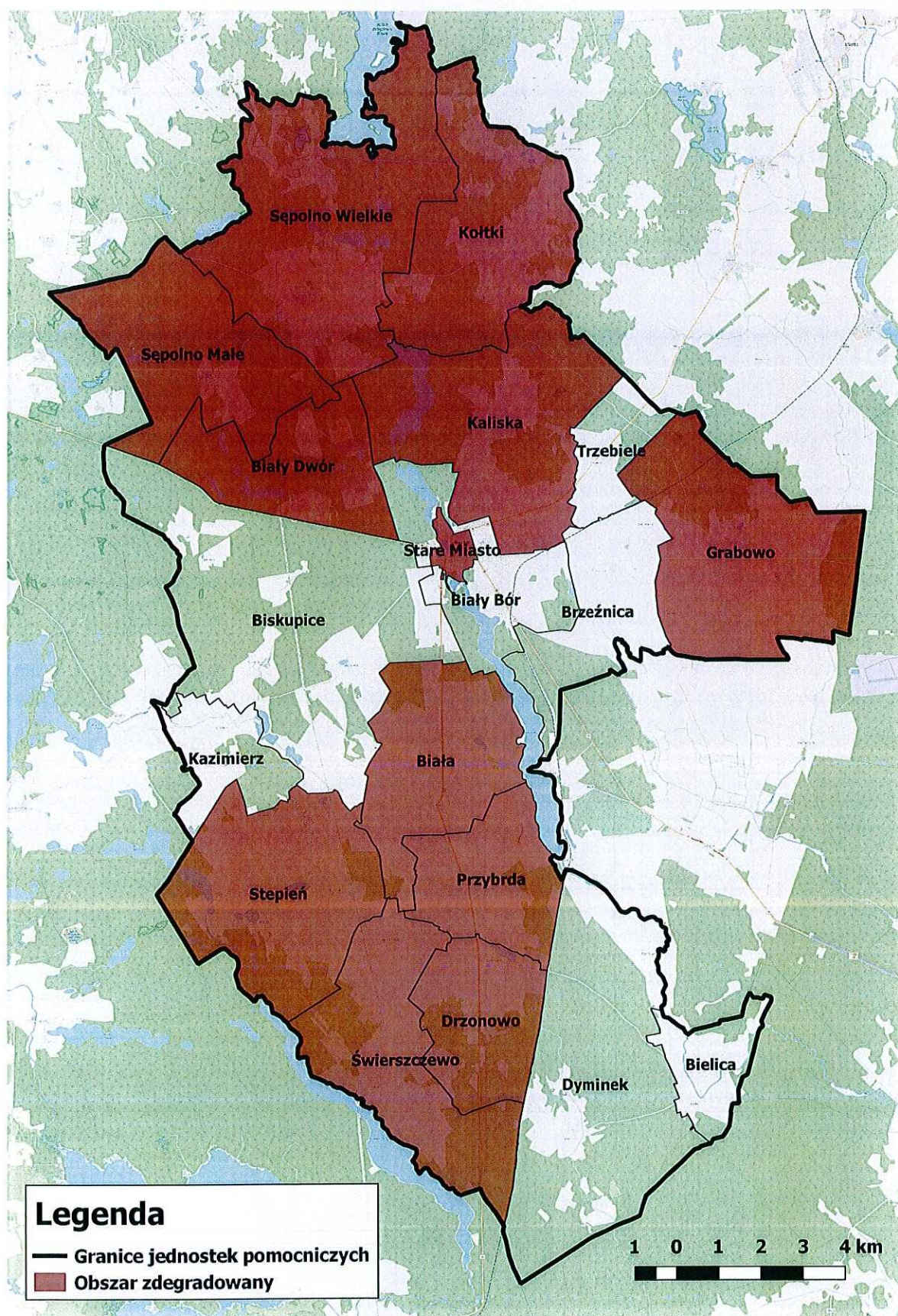
- **Stare Miasto, Biała, Biały Dwór, Drzonowo, Grabowo, Kaliska, Kołtki, Przybrda, Sępólno Wielkie, Sępólno Małe, Stepień, Świerszczewo.**

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY BIAŁY BÓR

Tabela 39. Wyznaczenie obszaru zdegradowanego z nałożenia się zdiagnozowanej koncentracji zjawisk negatywnych.

L.p.	Jednostka pomocnicza	Sfera społeczna	Sfera gospodarcza	Sfera techniczna	Sfera przestrzenno-funkcjonalna	Sfera środowiskowa	Obszar zdegradowany
0	Stare Miasto	5,85	2,77	0,06	0,52	0,43	X
1	Biały Bór	3,05	2,17	0,18	0,06	0,35	
2	Biała	5,39	1,91	0,72	1,32	0,58	X
3	Biały Dwór	6,73	2,86	0,99	1,10	0,53	X
4	Bielica	4,20	1,67	0,16	1,54	1,00	
5	Biskupice	2,78	2,11	0,52	3,00	0,96	
6	Brzeźnica	2,65	1,92	1,09	1,53	0,85	
7	Drzonowo	7,89	2,62	1,08	1,04	0,54	X
8	Dyminek	4,48	1,94	0,82	1,23	0,86	
9	Grabowo	6,04	2,93	0,62	1,87	0,99	X
10	Kaliska	5,60	1,79	0,02	1,83	0,15	X
11	Kazimierz	3,81	0,73	1,25	2,14	1,00	
12	Kołtki	5,75	2,61	0,88	2,10	0,00	X
13	Przybrda	6,06	2,72	1,28	0,63	0,26	X
14	Sępolno Wielkie	6,91	3,50	0,70	1,13	0,02	X
15	Sępolno Małe	5,84	1,87	0,43	2,37	0,11	X
16	Stepień	6,03	2,81	1,00	1,55	0,68	X
17	Świerszczewo	6,41	3,05	0,89	0,63	0,50	X
18	Trzebiele	5,18	2,88	1,48	0,72	0,54	

Źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o.

Rysunek 8. Obszar zdegradowany wyznaczony na terenie gminy Biały Bór.

Źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o.

7. DELIMITACJA OBSZARU REWITALIZACJI

7.1 Wyznaczenie obszaru rewitalizacji

Z uwagi na to, że Biały Bór jest gminą miejsko-wiejską, a jej najbardziej reprezentacyjną częścią jest miasto Biały Bór, uznano, że to właśnie na obszarze miasta powinny skupić się działania rewitalizacyjne, co wynika ze zdiagnozowanych problemów i zakwalifikowania terenu części miasta (JP **Stare Miasto**) jako obszaru zdegradowanego. Ponadto tereny wiejskie gminy są już wspomagane dzięki pomocy finansowej z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, a wszystkie wsie posiadają Plany Odnowy Miejscowości.

Miasto zamieszkuje ponad 70% mieszkańców całej gminy. Jest to obszar gminy cechujący się największą dynamiką zmian i posiadający największy potencjał rozwojowy. Funkcjami wiodącymi miasta, biorąc pod uwagę strukturę funkcjonalną sieci osadniczej miasta i gminy Biały Bór są: mieszkalnictwo, usługi lokalne i ponadlokalne (administracja, oświata, kultura, handel, zdrowie i opieka społeczna), natomiast funkcje uzupełniające to: działalność gospodarcza o profilu drobnej wytwórczości, turystyka i wypoczynek.

Opierając się o diagnozę obecnej sytuacji w sferach społecznej, gospodarczej, technicznej, przestrzenno-funkcjonalnej i środowiskowej w Starym Mieście, dokonano hierarchizacji potrzeb, której celem było zidentyfikowanie kluczowych potrzeb dla obszaru rewitalizacji i określenie priorytetowych kierunków działania.

Działania rewitalizacyjne powinny skupić się na polepszeniu sytuacji gospodarczej oraz podniesieniu atrakcyjności miasta, zarówno dla mieszkańców, turystów jak i inwestorów, co jest możliwe do osiągnięcia poprzez poprawę infrastruktury technicznej, zagospodarowanie przestrzeni publicznych, miejsc zielonych i terenów rekreacyjnych, renowację obiektów dziedzictwa kulturowego i stworzenie dobrych warunków (również lokalowych) do rozwoju przedsiębiorczości, przy jednoczesnym przygotowywaniu potencjalnej kadry pracowniczej. Należy przy tym również dążyć do ograniczenia problemów społecznych (głównie wykluczenia społecznego) i poprawienia bezpieczeństwa na terenie miasta (skupionym na przeciwdziałaniu przemocy).

Rewitalizacją zostanie objęty teren jednostki pomocniczej **Stare Miasto**.

Suma powierzchni obszaru rewitalizacji to **1,05 km²**, co w skali całości terenów gminy Biały Bór stanowi **0,39%**, a miasta Biały Bór **8,19%**. Suma mieszkańców całego obszaru rewitalizacji to **1236 osób**, co w skali ogółu mieszkańców gminy Biały Bór stanowi **23,55%**, a miasta Biały Bór **59,19%**.

Obszar rewitalizacji wybrany został spośród obszarów zdegradowanych gminy Biały Bór, cechujących się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk. Obszar ten spełnia wszystkie warunki obszaru rewitalizacji, tj.:

Warunek I - obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym – w analizie teren JP Stare Miasto został uwidoczniony jako posiadający nagromadzenie negatywnych zjawisk społecznych (przekraczając wartość referencyjną) przy 7 wskaźnikach z 16 obrazujących stan sfery społecznej;

Warunek II - występowanie na obszarze ponadto co najmniej jednego z następujących negatywnych zjawisk: gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych lub technicznych – w analizie teren JP Stare Miasto został uwidoczniony jako posiadający nagromadzenie negatywnych zjawisk gospodarczych (przekraczając wartość referencyjną) przy 2 wskaźnikach z 5 obrazujących stan sfery gospodarczej;

Warunek III - szczególna koncentracja negatywnych zjawisk – pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji wskazuje, że na jego terenie występuje wyższa koncentracja zjawisk negatywnych, niż w porównaniu z terenem całego miasta i przy niektórych wskaźnikach w porównaniu z wartością referencyjną dla całej gminy;

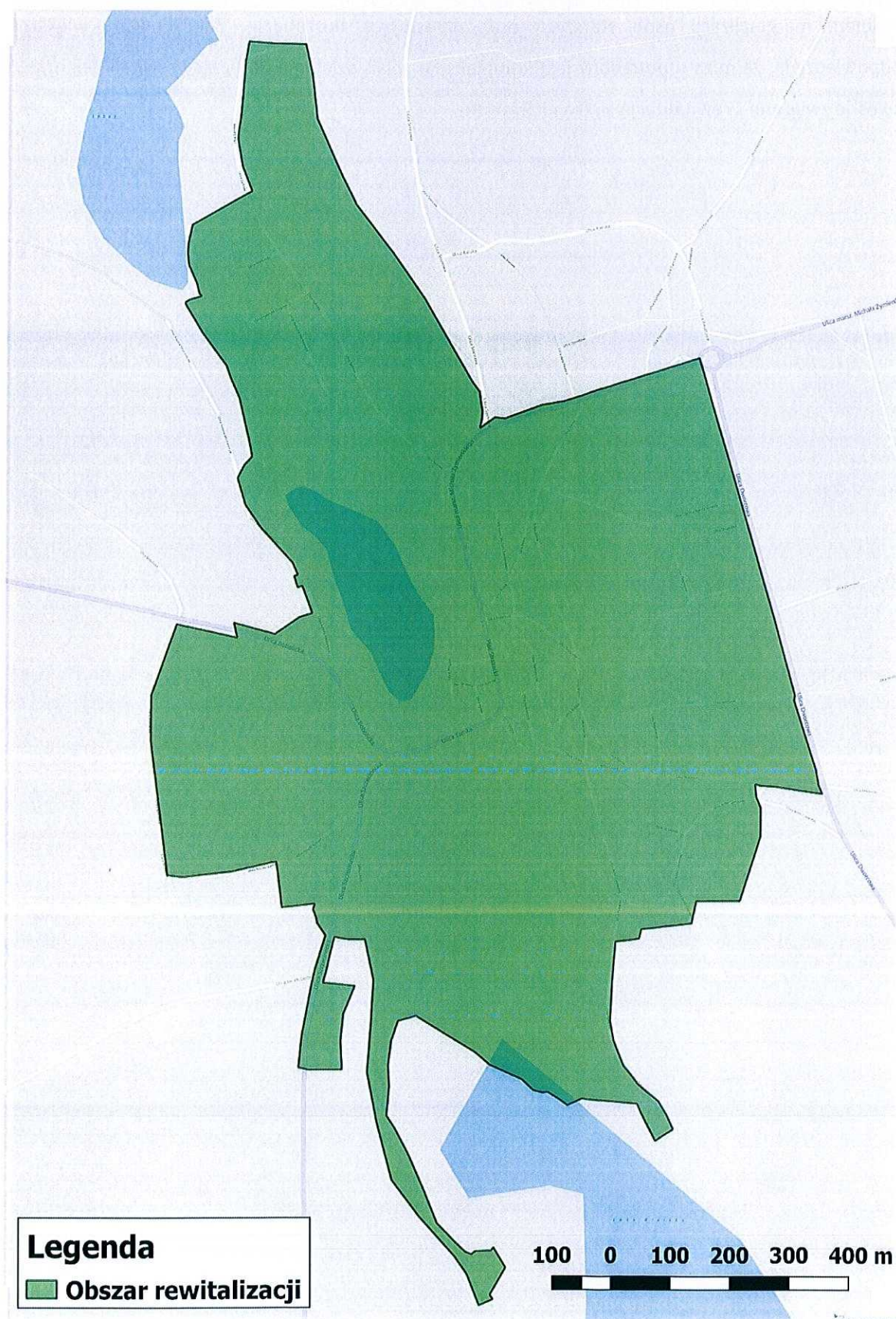
Warunek IV - istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego – przez swoje położenie oraz specyfikę obszar JP Stare Miasto jest kluczowy dla rozwoju całego miasta i gminy. Istotny zdaje się być fakt, iż obszar ten położony jest w centrum miasta, więc kumulują się tutaj usługi i miejsca spędzania czasu wolnego. Interesariuszami na tym terenie nie są wyłącznie mieszkańcy, ale także osoby prowadzące tam swoje przedsiębiorstwa, klienci sklepów czy w końcu osoby chcące spędzić czas wolny. JP Stare Miasto swoją specyfiką generuje bardzo dużą liczbę interesariuszy procesów rewitalizacyjnych. Prawidłowo rozwinięte centrum miasta może służyć zatem nie tylko samo sobie, ale generować także pożądane oddziaływanie na obszary peryferyjne;

Warunek V - powierzchnia nie większa niż 20% powierzchni gminy – zachowany (0,39%);

Warunek VI - liczba mieszkańców nie większa niż 30% mieszkańców gminy – zachowany (23,55%);

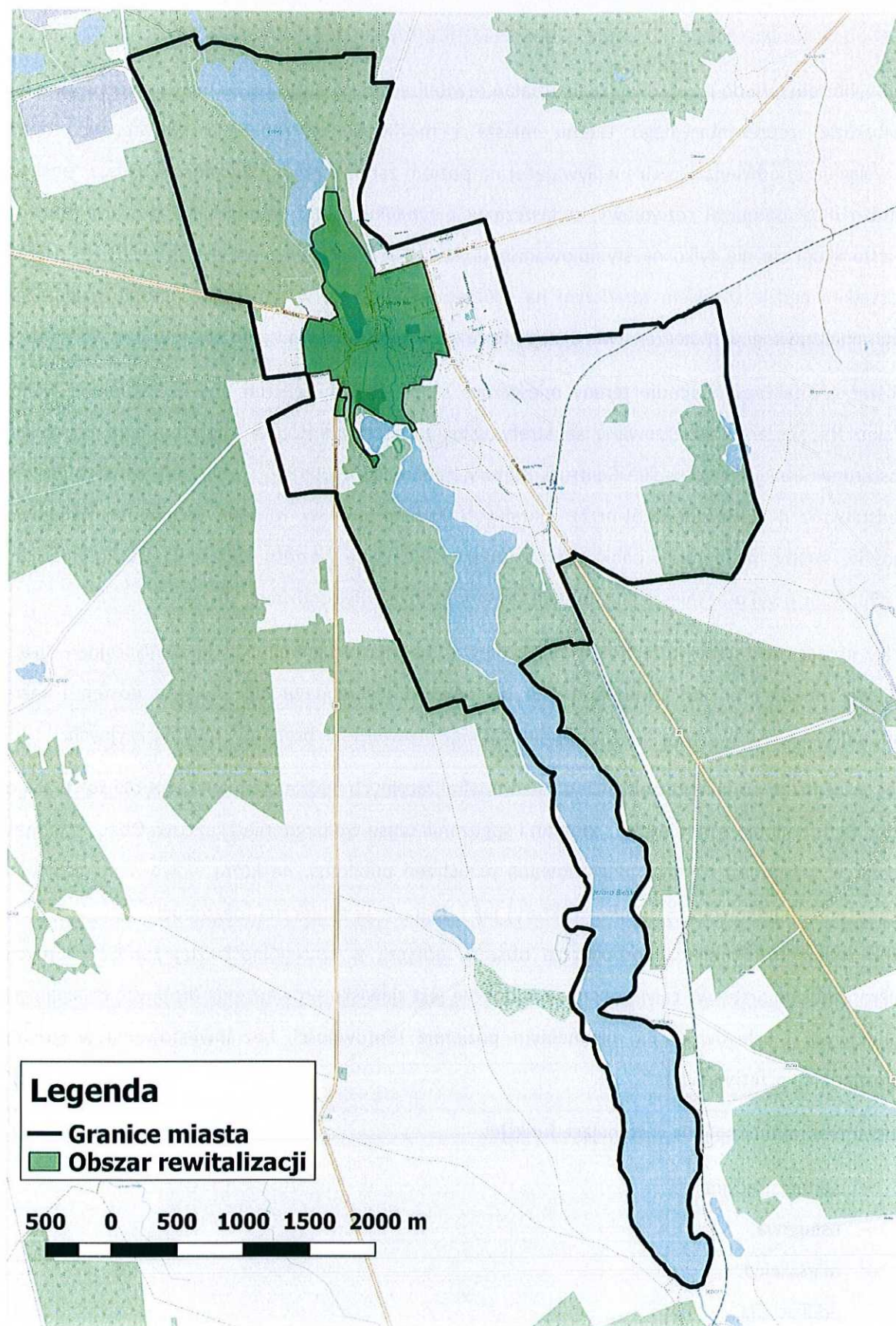
Warunek VII (uzupełniający) - głos interesariuszy rewitalizacji – większość osób, które zabrały głos w trakcie konsultacji społecznych zwróciło uwagę na problemy występujące w centralnej części miasta. Wśród wymienianych problemów najczęściej pojawiały się te związane ze złym stanem technicznym budynków, niezagospodarowaną przestrzenią publiczną czy brakiem wystarczającej liczby miejsc oraz oferty na spędzanie wolnego czasu. Interesariusze zauważyli również, że w mieście istnieje znaczący

problem marginalizacji osób starszych oraz narastające bezrobocie. Zdecydowana większość odpowiedziała, że miastu potrzebny jest kompleksowy plan działania dotyczący rewitalizacji oraz że kwestie związane z rewitalizacją są dla nich istotne.

Rysunek 9. Obszar rewitalizacji wyznaczony na terenie gminy Biały Bór.

Źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o.

Rysunek 10. Położenie obszaru rewitalizacji na tle granic miasta Biały Bór.

Źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o.

7.2 Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji

Na wybór obszaru do przeprowadzenia działań rewitalizacyjnych duży wpływ miał stopień degradacji najbardziej reprezentacyjnego terenu miasta i możliwość wykreowania swoistej wizytówki, przyciągającej odwiedzających i wpływającej na poziom zadowolenia mieszkańców. Obszar posiada bardzo duży potencjał rozwojowy, zwłaszcza w przypadku usług. Rewitalizacja obszaru centrum miasta skupi się nie tylko na stymulowaniu turystyki i rekreacji oraz usług lokalnych, ale przede wszystkim będzie środkiem zaradczym na problemy społeczne, w tym pomoc grupie najbardziej zmarginalizowanej w społeczeństwie Białego Boru – osobom starszym.

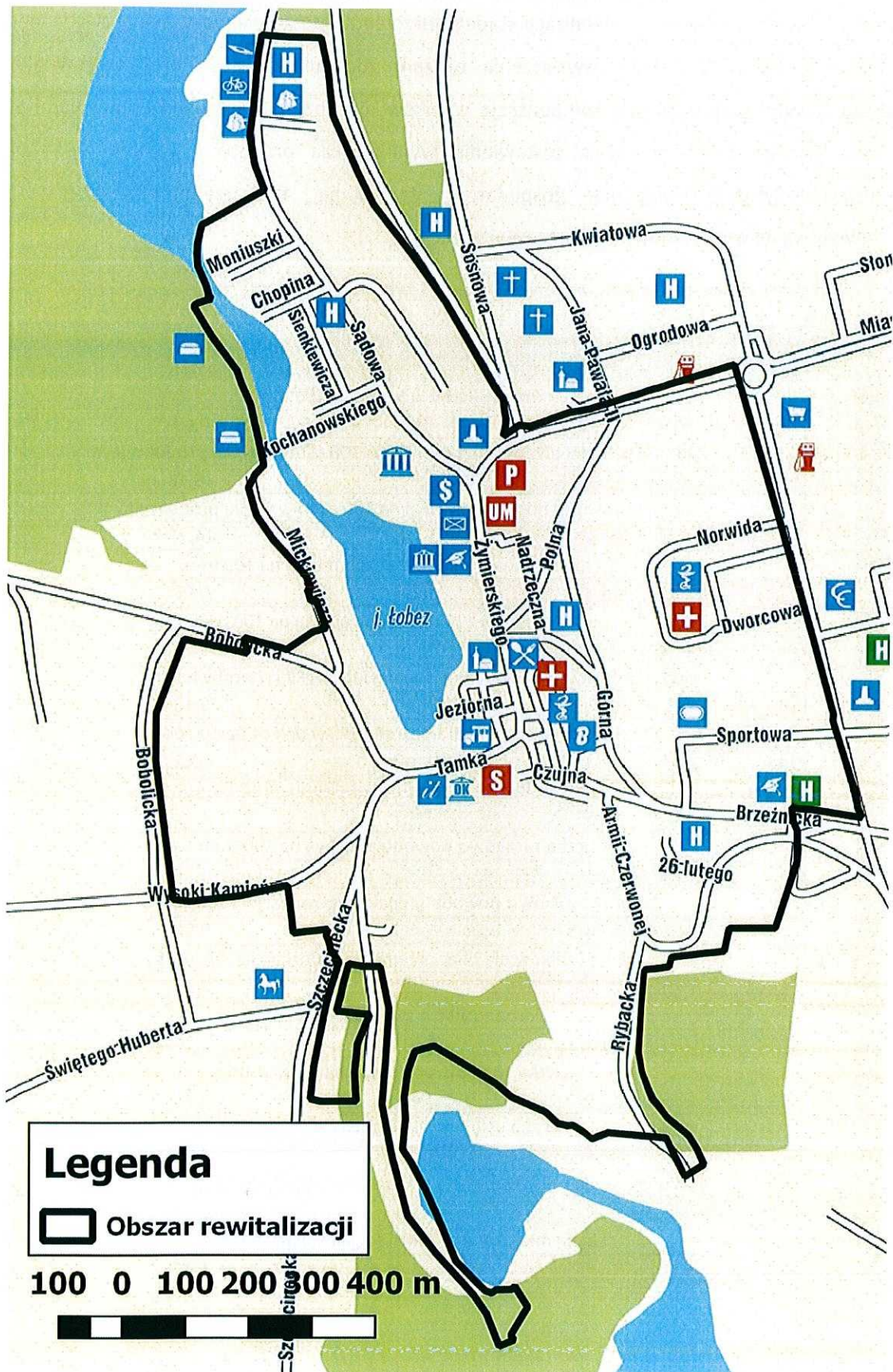
Obszar rewitalizacji obejmuje tereny mieszczące się w ścisłym centrum miasta, skupione wokół rynku. Na obszarze zlokalizowane są strefy usług publicznych (Urząd Miejski, Urząd Pocztowy, Posterunek Policji, Białoborskie Centrum Kultury i Rekreacji, Biblioteka Publiczna), oświaty (Szkoła Podstawowa nr 2, Zespół Szkół nr 7), sakralnych (Kościół p.w. Św. Michała Archanioła), usługowe (hotele, sklepy, restauracje, bank, przychodnie), rekreacyjne (Jezioro Łobez, kąpielisko miejskie, stadion sportowy) oraz mieszkalne (budynki jednorodzinne, wielorodzinne, socjalne).

Przez obszar rewitalizacji przechodzą najważniejsze dla miasta i gminy ciągi komunikacyjne – drogi krajowe nr 20 i nr 25. Oznacza to, że do obszaru jest zapewniony świetny dostęp i takie skomunikowanie powinno w dużym stopniu ułatwiać prowadzenie procesów rewitalizacyjnych.

Obszar centrum po przeprowadzeniu działań rewitalizacyjnych będzie stanowić „wizytówkę” Białego Boru. Będzie ulubionym miejscem spotkań i spędzania czasu wolnego mieszkańców. Obecnie jednak obszar w większości stanowi zdegradowaną przestrzeń publiczną, na którą wpływ mają zarówno degradacja majątku trwałego (infrastruktury) jak i degradacja społeczna (bezrobocie, marginalizacja osób starszych). Problemy gospodarcze obszaru dotyczą w szczególności złej kondycji licznych mikroprzedsiębiorstw. W całym obszarze widoczne jest zjawisko prowadzenia drobnych działalności handlowych i usługowych na minimalnym poziomie rentowności, bez inwestowania w rozwój („gospodarka przetrwania”).

Obszar rewitalizacji spełnia następujące funkcje:

- administracyjna,
- usługowa,
- mieszkalna,
- edukacyjna,
- rekreacyjna.

Rysunek 11. Poglądowa mapa obiektów pełniących funkcje publiczno-usługowe na terenie obszaru rewitalizacji.

Źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o.

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY BIAŁY BÓR

Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji stanowi uszczegółowienie diagnozy przeprowadzonej dla gminy Biały Bór na potrzeby wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Zaprezentowane dane stanowią kompensację wyników diagnozy dla jednostki pomocniczej Stare Miasto. Poniższa tabela wskazuje zestawienie wyników dla przyjętych wartości wskaźników opisujących sytuację społeczną, gospodarczą, techniczną, przestrzenno-funkcjonalną oraz środowiskową na wyznaczonym obszarze rewitalizacji.

Tabela 40. Zestawienie wartości wskaźników obszaru rewitalizacji z wartością referencyjną dla gminy.

Sfera	Nr	Wskaźnik	
		Obszar rewitalizacji	Gmina
SPOŁECZNA	1.1	Zmiana liczby ludności na 100 osób	
		-1,62	0,49
	1.2	Ludność w wieku przedprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	
		22,79	28,18
	1.3	Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	
		17,35	14,75
	1.4	Liczba zasiłków z powodu bezdomności na 100 osób	
		0,32	0,02
	1.5	Liczba zasiłków z powodu bezrobocia na 100 osób	
		3,24	5,34
	1.6	Liczba zasiłków z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby na 100 osób	
		0,16	0,18
	1.7	Liczba zasiłków z powodu bezradności w opiece na 100 osób	
		0,32	0,42
	1.8	Liczba zasiłków z powodu alkoholizmu na 100 osób	
		1,05	1,14
	1.9	Liczba zasiłków z powodu ubóstwa na 100 osób	
		1,21	1,74
	1.10	Liczba zasiłków z powodu niepełnosprawności na 100 osób	
		0,73	0,99
	1.11	Liczba zasiłków dla ofiar przemocy w rodzinie na 100 osób	
		0,40	0,34
	1.12	Liczba zasiłków stałych na 100 osób	
		1,05	1,34
	1.13	Liczba zasiłków okresowych na 100 osób	
		4,13	6,75
	1.14	Liczba usług opiekuńczych na 100 osób	
		0,66	0,65
	1.15	Liczba dopłat do kosztów pobytu w Domu Pomocy Społecznej na 100 osób	
		0,24	0,37
	1.16	Liczba mieszkańców lokali socjalnych na 100 osób	
		2,18	1,20

GOSPODARCZA	2.1	Liczba osób bezrobotnych ogółem na 100 osób w wieku produkcyjnym	11,79	11,99
	2.2	Liczba osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia na 100 osób bezrobotnych	32,69	22,97
	2.3	Liczba osób długotrwale pozostających bez pracy na 100 osób bezrobotnych	48,08	55,15
	2.4	Liczba podmiotów gospodarczych na 100 osób	11,33	7,61
	2.5	Liczba wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych na 100 osób	0,81	0,29
TECHNICZNA	3.1	Liczba budynków zawierających azbest na 100 budynków	8,21	30,38
	3.2	Masa azbestu [Mg] na 100 osób	3,61	11,25
PPRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA	4.1	Liczba obiektów sportowo-rekreacyjnych na 100 osób	0,73	0,63
	4.2	Liczba budynków podłączonych do sieci wodociągowej na 100 budynków	100,00	89,75
	4.3	Liczba budynków podłączonych do sieci kanalizacyjnej na 100 budynków	100,00	44,35
ŚRODOWISKOWA	5.1	Udział powierzchni obszarów chronionych w ogólnej powierzchni [%]	57,14	45,56

Źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o.

Jak widać na powyższym zestawieniu obszar rewitalizacji posiada problemy przede wszystkim w sferze społecznej i gospodarczej.

Główne problemy jakie zdiagnozowano na obszarze rewitalizacji na podstawie wskaźników to:

- depopulacja obszaru,
- duże obciążenie demograficzne i starzenie się społeczeństwa – wysoki udział osób starszych w populacji obszaru,
- występowanie zjawiska bezdomności,
- podwyższony poziom pobierania zasiłków dla osób schorowanych,
- występowania przemocy w rodzinie,
- wysoka liczba osób wymagających opieki (wysoki poziom pobierania zasiłków opiekuńczych),
- uzależnienie części społeczeństwa od pomocy społecznej (wysoki odsetek mieszkańców lokali socjalnych wśród mieszkańców obszaru),
- wysoki poziom bezrobocia, w tym duża liczba osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia,

- i) niestabilny rynek pracy i niestabilne warunki gospodarcze – wysoki odsetek likwidowanych podmiotów gospodarczych.

Obszar rewitalizacji został zdiagnozowany jako objęty w całości koncentracją powiązanych ze sobą problemów społecznych i gospodarczych. Wywiad środowiskowy ujawnił koncentrację problemów społecznych wśród mieszkańców budynków wielorodzinnych (ul. Norwida, ul. Dworcowa) – wysoka liczba osób starszych i duża liczba pobieranych zasiłków z pomocy społecznej. Duże nasilenie problemów dotyczy również mieszkańców lokali socjalnych (ul. Brzeźnicka). Problemami tymi są w szczególności bezrobocie i ubóstwo. Osoby te również są uzależnione od pomocy społecznej. Problemy gospodarcze dotyczą przede wszystkim osób prowadzących działalność gospodarczą zlokalizowaną w centrum obszaru rewitalizacji oraz bezrobotnych zamieszkujących obszar rewitalizacji i bezskutecznie poszukujących pracy na jego terenie.

Przyczyny problemów na obszarze rewitalizacji możliwe do zniwelowania poprzez działania rewitalizacyjne:

- sfera społeczna – brak przestrzeni dedykowanej osobom starszym, brak opieki skierowanej dla osób starszych, brak działań środowiskowych hamujących patologie społeczne, brak miejsc i ofert spędzania czasu wolnego;
- sfera gospodarcza – brak miejsc/ofert pracy, brak wykwalifikowanej kadry pracowników, niski poziom rentowności działalności handlowo-usługowych, słabnące zyski z turystyki.

W związku z tym potrzeby w zakresie rewitalizacji to:

- 1) Zapewnienie starszym osobom miejsca i warunków do funkcjonowania, zapobiegając przy tym ich wykluczeniu ze społeczeństwa;
- 2) Zapewnienie odpowiednich warunków społeczno-gospodarczych i przestrzenno-funkcjonalnych, w celu zahamowania „ucieczki” osób i podmiotów gospodarczych z centrum miasta;
- 3) Zwiększenie bezpośredniej pomocy społecznej (działania środowiskowe, rozwiązywanie problemów u źródła) na rzecz uzależniania osób od pośredniej pomocy społecznej (zasiłki pieniężne tylko łagodzące dotyczące ich problemy);
- 4) Polepszenie funkcjonowania rynku pracy poprzez zapewnienie wykwalifikowanych pracowników dla przedsiębiorców oraz zapewnienie źródeł przychodów w sektorze usługowym poprzez zapewnienie warunków do ich rozwoju i utrzymania.

Obszar rewitalizacji ma jednak także kluczowe potencjały, na których można się oprzeć przeciwdziałając wyżej zdefiniowanemu kryzysowi.

7.3 Lokalny potencjał obszaru rewitalizacji

Centrum miasta silnie umocowane w sieci przepływów wiedzy, towarów, usług, informacji i symboli będzie kształtowało swój potencjał odpowiedni do wyzwań i potrzeb. Przyjmuje się, że wszyscy interesariusze procesów rozwojowych wykorzystają szanse jakie stwarza położenie obszaru rewitalizacji. Na obszarze rewitalizacji miasto Biały Bór będzie partnerem instytucji i organizacji, które swoim działaniem mogą przyczynić się do podniesienia poziomu jakości życia społeczności lokalnych. Promocja gospodarcza powinna promować otwartość i gotowość najważniejszych procesów rozwojowych do przyjmowania inwestorów czy wykwalifikowanych pracowników wzmacniających potencjał lokalnej gospodarki.

Ludzie młodzi wchodzący na rynek pracy wymagają szczególnej uwagi, gdyż posiadają najwyższy potencjał rozwoju osobistego jak i cało-społecznego. Miasto będzie aktywnie wpisywało się w programy wsparcia dla ludzi młodych rozpoczynających życie zawodowe. Będzie współpracowało ze służbami zatrudnienia, instytucjami rynku pracy, instytucjami otoczenia biznesu i pracodawcami dla efektywnego wykorzystania dostępnych i planowanych instrumentów wsparcia.

Otoczenie terenami rekreacyjnymi (jeziorami, lasami) sprawia, że obszar rewitalizacji ma niesamowity potencjał turystyczny. Wspomożenie lokalnej gospodarki i usług nastawionych na turystykę (np. gastronomia) pozwoli przyciągnąć turystów do centrum miasta, w którym będą mogli zrobić postój na dowolnym etapie swojej podróży lub wypoczynku. Rekreacji dopomaga również bogaty program imprez kulturalno-rozrywkowych oraz edukacyjnych realizowanych na obszarze rewitalizacji.

Rysunek 12. Budynek byłego młyna wodnego gotowego stać się ważnym miejscem noclegowo-gastronomicznym obszaru rewitalizacji.

Źródło: www.google.pl/maps

Na terenie miasta działa kilka instytucji i związków z otoczenia biznesu, które zajmują się wspieraniem przedsięwzięć gospodarczych stymulujących lokalny rozwój. Organizacje te wspierają przedsiębiorców i pomagają osobom bezrobotnym poprzez rozwijanie i propagowanie wszelkich form działalności gospodarczej, a także uczestniczą w inicjatywach służących tworzeniu nowych miejsc pracy. Skierowanie ich uwagi na obszar rewitalizacji z jednoczesną silną współpracą samorządu pomoże „podnieść z kolan” lokalny rynek pracy.

Obszar rewitalizacji posiada miejsca z potencjałem do lokowania działalności gospodarczej i usług. Koncentracja działalności opiewa wokół centrum miasta, gdzie często mieszkańcy odległych rejonów gminy w celu skorzystania z usług zobowiązani są przyjechać do centrum. Sytuacja ta wynika z lepszej dostępności do infrastruktury drogowej, aniżeli w pozostałych rejonach (główny węzeł komunikacyjny Białego Boru).

O potencjale i atrakcyjności danego obszaru świadczą także warunki przestrzenno-funkcjonalne, mogą one stać się przyczynkiem do przyciągania nowych mieszkańców lub potencjalnych inwestorów. Właściwe zagospodarowanie centrum miasta może silnie zwiększyć chęć do zamieszkania lub inwestowania na obszarze rewitalizacji.

Rysunek 13. Gotowy na przemiany Rynek w Białym Borze.

Źródło: www.google.pl/maps

Wysoki poziom aktywności organizacji pozarządowych i M-GOPS pozwala na szybkie reagowanie na potrzeby lokalnej społeczności, głównie na pomoc osobom marginalizowanym w społeczeństwie lub często już z niego wykluczonych. Coraz większa pomoc skupia się na osobach starszych, lecz z biegiem czasu same działania społeczno-środowiskowe są niewystarczające dla tej powiększającej się grupy społecznej. Seniorzy wymagają własnych miejsc do spędzania czasu wolnego lub dla najbardziej potrzebujących – miejsc opieki. Na obszarze rewitalizacji znajdują się potencjalne obiekty mogące przyjąć owe funkcje.

Rysunek 14. Budynek byłego sądu grodzkiego nadający się na centrum opieki nad osobami starszymi.

Źródło: www.google.pl/maps

Podsumowując, najważniejsze zalety obszaru rewitalizacji to:

- koncentracja ludności - prawie 60% mieszkańców samego miasta,
- zrzeszanie szerokiego grona interesariuszy (mieszkańców, przedsiębiorców, organizacji społecznych),
- obecność infrastruktury administracyjnej, oświatowej, zdrowotnej, kulturalnej, rekreacyjnej,
- koncentracja podmiotów gospodarczych działających na terenie gminy,
- dostępność usług i punktów handlowych,
- położenie dające możliwości "promieniowania" przeprowadzonych efektów działań rewitalizacyjnych na obszar całej gminy, obejmując wszystkich mieszkańców.

8. WIZJA, CELE, DZIAŁANIA

8.1 Wizja

Wizja realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji to obraz oczekiwanego stanu gminy Biały Bór oraz obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji jaki społeczność lokalna chciałaby osiągnąć po wdrożeniu Programu. Dzięki analizie wewnętrznych potencjałów, zewnętrznych uwarunkowań oraz wyzwań i potrzeb rozwojowych, które zidentyfikowane zostały na podstawie analizy sytuacji gminy i obszaru rewitalizacji oraz partycypacji społecznej, możliwe było sformułowanie głównej wizji rewitalizacji dla gminy Biały Bór wraz z jej szczegółowym rozwinięciem.

WIZJA:

*Stare Miasto miejscem
społecznie¹ oraz gospodarczo¹¹
wkomponowanym w rozwój miasta i gminy Biały Bór*

I. Sfera społeczna

Mieszkańcy obszaru rewitalizacji stanowią świadomą, zaangażowaną społecznie i obywatelsko społeczność. Liczne inicjatywy społeczne i programy aktywizacji zawodowej wspierane przez gminę pozwoliły ograniczyć zjawisko marginalizacji, bezrobocia i ubóstwa. Osoby starsze (których będzie przybywać ze względu na trend starzenia się społeczeństwa) przestają być wykluczane z życia codziennego lokalnej społeczności, otrzymując właściwą pomoc. Osoby ciężko chore i wymagające opieki otrzymają do niej dostęp. Zadbane i zagospodarowane przestrzenie publiczne sprzyjają integracji i ożywieniu kulturalno-turystycznemu. Prowadzone inwestycje realizowane są w sposób świadomy społecznie, co pozwala na stworzenie gminnej infrastruktury przyjaznej osobom starszym i niepełnosprawnym, wpływając na poprawę jakości ich uczestnictwa w życiu społecznym. Aktywność zawodowa mieszkańców spójna jest z kierunkami rozwoju gospodarczego gminy (co obniża uzależnienie części społeczeństwa od pomocy społecznej). Zwalniają się miejsca w lokalach socjalnych, co pozwala na udzielenie bezpośredniej pomocy osobom bezdomnym. Mieszkańcy uczestniczą w rozwoju sektora kreatywnego oraz usług turystycznych i rekreacyjnych. Regionalna tradycja i kultura Białego Boru, przejawiająca się poprzez działalność licznych organizacji pozarządowych i instytucji kultury, stanowi filar integracji społecznej i tożsamości lokalnej. Obiekty i tereny o wysokich wartościach rekreacyjnych i społecznych zostały przywrócone do funkcjonowania. Mieszkańcy, dla których wartości związane z historią i kulturą gminy są ważne, przyczyniają się do jej rozwoju i wykorzystania ogromnego potencjału turystycznego gminy z jej niebywałymi walorami przyrodniczymi. Projekty edukacyjne realizowane przez placówki oświatowe, podmioty świadczące

usługi sportowo-rekreacyjne, doprowadziły do poprawy wyników edukacyjnych uczniów na wszystkich poziomach nauczania, a organizowane zajęcia dodatkowe pozwalają na rozwój pasji i umiejętności dzieci i młodzieży, budując tym samym kapitał ludzki na kolejne lata. Szeroka oferta wydarzeń i zajęć kulturalno-artystycznych i sportowych pozwala na rozwój pasji i zdobywanie nowych zdolności przez osoby w każdym wieku. Uwrażliwienie na sprawy współobywateli oraz dbałość o otoczenie i wizerunek obszarów rewitalizowanych wpływają na zmniejszenie przestępczości, wzrost poczucia bezpieczeństwa wśród mieszkańców gminy (w tym obniżenia zjawiska występowania przemocy w rodzinie), a także silniejsze utożsamianie się z miejscem zamieszkania.

II. Sfera gospodarcza

Sfera gospodarcza obszaru rewitalizacji poprzez rozwój sektora turystycznego i rekreacyjnego czy przemysłu rozrywki, a także handlu i usług specjalistycznych jest kołem napędowym rozwoju obszaru rewitalizacji. Jej rozwój wspierają inwestycje w infrastrukturę turystyczną, rekreacyjną i kulturalną, udogodnienia dla młodych przedsiębiorców i specjalizacje zasobów ludzkich. Odnowiona przestrzeń gminy sprzyja integracji, przyciągając zainteresowanie mieszkańców i turystów. Dzięki aktywnej promocji i przygotowaniu atrakcyjnej oferty inwestycyjnej przez gminę Biały Bór, inwestorzy chętnie lokują swoją działalność na terenach rekreacyjnych, dając nowy impuls prorozwojowy tym terenom i ich otoczeniu. Zwiększył się udział w strukturze gospodarczej obszaru rewitalizacji firm o potencjale do generowania innowacji, z sektora kreatywnego, turystycznego, a także przemysłu rozrywki. Mieszkańcy gminy chętnie podejmują samozatrudnienie, w czym pomocne jest otrzymywane wsparcie od lokalnych instytucji otoczenia biznesu. Maleje liczba osób bezrobotnych, w tym liczba długotrwale bezrobotnych i powyżej 50 roku życia. Prężnie rozwijający się sektor MŚP przekłada się na wzrost zatrudnienia i poprawę sytuacji bytowej mieszkańców. Rynek pracy stabilizuje się – liczba powstających podmiotów gospodarczych przeważa liczbę likwidowanych podmiotów. Atrakcyjna oferta na lokalnym rynku pracy skłania młode osoby do osiedlania się na terenie obszaru rewitalizacji (co przyczyni się do zahamowania postępującej depopulacji obszaru) i wiązania swojej przyszłości zawodowej i osobistej z gminą.

Należy mieć na uwadze, że jednym z głównych założeń rewitalizacji jest ożywianie obszarów będących w stagnacji. Celem jest takie wsparcie obszarów będących w sytuacji kryzysowej, aby obszar całej gminy mógł rozwijać się równomiernie dla korzyści wszystkich mieszkańców.

Rewitalizacja wyznaczonego obszaru gminy to proces, którego efektem będzie:

- wzmocnienie relacji między mieszkańcami, w szczególności w oparciu o wspólnie podejmowane działania na rzecz społeczności lokalnej,

- nawiązanie współpracy z sektorem samorządowym, biznesowym, pozarządowym, parafiami i nieformalnymi gremiami funkcjonującymi w gminie,
- podnoszenie poziomu aspiracji mieszkańców w wymiarze zawodowym, rodzinnym i osobistym,
- wyrównywanie szans rozwoju mieszkańców, poszerzanie możliwości rozwijania swoich zainteresowań bez względu na wiek, sytuację ekonomiczną, poziom sprawności,
- odbudowanie poczucia wartości grup mieszkańców, którzy obecnie są lub czują się marginalizowani,
- podniesienie jakości przestrzeni zamieszkania,
- podniesienie potencjału turystyczno-rekreacyjnego gminy,
- stworzenie mechanizmów utrwalających samodzielność mieszkańców oraz rozwój gminy.

Należy zakładać, że skala nagromadzonych problemów, hamujących rozwój obszaru wskazanego do rewitalizacji, powoduje, iż ich całkowite wyeliminowanie nie będzie możliwe w przyjętym horyzoncie czasowym programu. Zintegrowane działania ujęte w programie mają zatem w jak najszerszym zakresie ograniczyć wpływ zdiagnozowanych czynników negatywnych, tworząc tym samym trwały fundament dla pełnej odnowy społecznej i gospodarczej obszaru rewitalizowanego gminy Biały Bór.

8.2 Cele

Odpowiedzią na zidentyfikowane podczas delimitacji oraz pogłębionej diagnozy obszaru rewitalizacji problemy, są cele rewitalizacji. Mają one służyć eliminacji lub ograniczeniu negatywnych zjawisk, o których mowa w poprzednich rozdziałach. Wyznaczone cele rewitalizacji odpowiadają wcześniej sformułowanej wizji.

Wskaźniki osiągnięcia celów są równoznaczne ze wskaźnikami programowymi (monitoringu) przedstawionymi na końcu rozdziału dotyczącego systemu monitoringu Programu.

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY BIAŁY BÓR

Tabela 41. Cele główne i szczegółowe Programu.

CELE STRATEGICZNE	CELE OPERACYJNE	KIERUNKI
I. Wysoki poziom integracji i rozwoju społeczności lokalnej	I.1. Zmniejszenie stopnia wykluczenia społecznego	• Zapobieganie marginalizacji osób starszych • Zwiększenie dostępu do opieki dla osób starszych • Wzrost dostępności do bezpłatnych porad prawnych oraz terapeutycznych • Tworzenie systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie • Realizacja programów aktywizacji zawodowej i społecznej
	I.2. Zapewnione warunki do rozwoju społecznego i osobistego	• Przygotowanie i wdrożenie szerokiej, dostosowanej do różnych grup społecznych i wiekowych, oferty spędzania czasu wolnego i integracji • Wspieranie i tworzenie warunków do wprowadzania lokalnych inicjatyw społecznych
II. Wysoki poziom warunków rozwoju gospodarczego	II.1. Wysoki poziom przedsiębiorczości mieszkańców	• Tworzenie warunków do pracy na własny rachunek, rozwoju przedsiębiorczości i tworzenia firm w sektorze MŚP • Organizacja kursów i programów edukacyjnych o przedsiębiorczości • Rozwój współpracy z pracodawcami i tworzenie programów aktywizujących osoby bezrobotne na rynku pracy
	II.2. Atrakcyjny rynek pracy	• Udostępnianie i przygotowanie miejsc pod inwestycje tworzące nowe miejsca pracy • Organizacja szkoleń i kursów pozwalających podnieść lub zmienić kwalifikacje zawodowe bezrobotnych
III. Wysokiej jakości warunki życia mieszkańców w spójnie zagospodarowanej i dostępnej przestrzeni	III.1. Podniesienie konkurencyjności obszaru rewitalizacji jako miejsca prowadzenia działalności gospodarczej i korzystania z usług lokalnych	• Udostępnianie miejsc do prowadzenia działalności gospodarczych/lokali usługowych • Stworzenie miejsca gwarantującego usługi opiekuńcze
	III.2. Polepszenie warunków do rozwoju rekreacji i turystyki	• Stworzenie z obszaru rewitalizacji „wizytówki” miasta i gminy • Stworzenie atrakcyjnych miejsc w przestrzeni publicznej sprzyjających rekreacji i turystyce

Źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o.

8.3 Działania

Przedstawione działania winny łączyć cele społeczne z ekonomicznymi, inwestycyjne z zadaniami socjalnymi lub gospodarczymi, umożliwiając bardziej skuteczne pokonywanie zjawisk kryzysowych. Powyższe, zasadnicze założenia koncepcyjne tworzą warunki ramowe dla całej operacji poprawy funkcjonowania gminy. Ujęcie koncepcji rewitalizacji w kategoriach rekonstrukcji i integracji przestrzenno-funkcjonalnej struktury gminy Biały Bór wynika z potrzeby wzmocnienia i dowartościowania istniejących na obszarze potencjałów oraz usuwania (lub przynajmniej łagodzenia) deficytów rozwojowych.

W celu stworzenia zbioru działań jakie należy przeprowadzić w okresie krótkoterminowym i perspektywicznym na terenie gminy Biały Bór posłużono się przede wszystkim wskaźnikami i diagnozą zjawisk występujących na terenie gminy, sugestiami mieszkańców oraz wynikami analizy SWOT.

Dla osiągnięcia zarysowanej wizji, a także celów rewitalizacji, w oparciu o identyfikację potrzeb społecznych, gospodarczych i po części przestrzenno-funkcjonalnych, a także możliwości inwestycyjnych, wyznaczono zbiór 10 projektów wdrożeniowych, w tym:

- projekty główne o numerach od **1** do **8**,
- projekty uzupełniające o numerach od **9** do **10**.

Projekty te można podzielić również na:

- twarde (inwestycyjne) – numery **3, 4, 6**,
- miękkie (społeczne) – numery **1, 2, 5, 7, 8, 9, 10**.

Projekty rewitalizacyjne zostały zestawione poniżej w postaci szablonów.

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY BIAŁY BÓR

PROJEKT 1

Nazwa projektu	„Przekwalifikuj się!” – szkolenia i kursy zawodowe
Cele rewitalizacji realizowane przez projekt	II.2
Zakres realizacji zadań	Organizacja bezpłatnych szkoleń dla osób bezrobotnych zamierzających przekwalifikować się zawodowo. Szkolenia zawodowe prowadzące do nabycia, podniesienia lub uzupełnienia kwalifikacji zawodowych składać się będą z następujących bloków tematycznych: - identyfikacja potrzeb oraz diagnozowanie możliwości w zakresie doskonalenia zawodowego (prześledzenie swojego doświadczenia i potencjalnych ścieżek rozwoju, potrzeby na lokalnym rynku pracy i możliwości przekwalifikowania się, poprawne sporządzanie własnego CV); - zajęcia komputerowe – warsztaty z obsługi komputera (m.in. pakiet MS Office) i Internetu (podstawy wyszukiwania ogłoszeń o pracę, zakładania i obsługi poczty elektronicznej) w szkolnej pracowni komputerowej; - kompleksowe pośrednictwo pracy. Dla osób z największymi chęciami i potencjałem zostaną zagwarantowane kursy i staże pozwalające zmienić kwalifikacje zawodowe na potrzeby lokalnego rynku pracy.
Lokalizacja	Obszar gminy, w tym obszar rewitalizacji *
Podmiot realizujący projekt	Gmina Biały Bór we współpracy z placówkami oświatowymi i M-GOPS
Okres realizacji projektu	2019-2020
Szacowana wartość projektu i źródło finansowania	140 000 zł Środki będą wydatkowane w ramach limitów ustalanych dla Budżetu Gminy (wkład min. 15%). Ponadto przewiduje się możliwość zaangażowania środków programów operacyjnych (w tym EFS w ramach RPO WZ 2014-2020 - wkład max. 85%) oraz innych możliwych źródeł zewnętrznych (wkład zależny od rodzaju źródła).
Opis powiązań i synergii z innymi projektami	Projekt 2 – komplementarność w zakresie szerszego oddziaływania na obniżenie bezrobocia; Projekt 3 – synergia w zakresie możliwości znalezienia pracy w powstających lokalach; Projekt 4 – synergia w zakresie możliwości rozpoczęcia pracy w usługach skierowanych na turystykę.
Opis oddziaływania projektu na zdiagnozowany kryzys	Projekt ma wpłynąć na zjawiska kryzysowe w sferze gospodarczej (w tym wysokie bezrobocie, w tym bezrobocie osób będących po 50 roku życia) poprzez pomoc osobom bezrobotnym w przekwalifikowaniu zawodowym i znalezieniu pracy.
Wskaźniki produktu	Wskaźniki produktu – liczba zorganizowanych szkoleń [8 szt.], docelowa liczba uczestników [80 os., w tym 50 os. z obszaru rewitalizacji]
Wskaźniki rezultatu	Wskaźniki rezultatu – liczba osób, które znalazły pracę po ukończeniu szkoleń [10 os.].
Prognozowane rezultaty	Prognozowane rezultaty – spadek bezrobocia, aktywizacja zawodowa mieszkańców, podnoszenie kluczowych kompetencji i umiejętności mieszkańców.

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY BIAŁY BÓR

* projekt kierowany jest do wszystkich chętnych z obszaru gminy, lecz prawo skorzystania z projektu, w pierwszej kolejności przysługiwać będzie osobom z obszaru rewitalizacji

PROJEKT 2

Nazwa projektu	„Może mały zakładzik?” – szkolenia z zakresu zakładania działalności gospodarczej
Cele rewitalizacji realizowane przez projekt	II.1
Zakres realizacji zadań	Organizacja bezpłatnych szkoleń dla osób bezrobotnych zamierzających rozpocząć działalność gospodarczą. Szkolenia składać się będą z następujących bloków tematycznych: - zajęcia nt. działalności gospodarczej (pomysł na własny biznes, analiza SWOT, wymogi przy rejestracji własnej firmy, biznes plan, źródła finansowania działalności gospodarczej, zatrudnianie pracowników, marketing w małej firmie); - zajęcia komputerowe – warsztaty z obsługi komputera (m.in. pakiet MS Office) i Internetu (podstawy wyszukiwania informacji, zakładania i obsługi poczty elektronicznej) w szkolnej pracowni komputerowej; - zajęcia grupowe i indywidualne z psychologiem – zajęcia skupiają się na budowaniu pozytywnego myślenia, zwiększenia motywacji, wzmacnianie wiary we własne możliwości, pozytywnej samooceny, poznanie technik radzenia sobie ze stresem. Każdemu uczestnikowi zapewnione zostaną samodzielne stanowisko komputerowe, ciepły posiłek i przerwy kawowe oraz materiały szkoleniowe.
Lokalizacja	Obszar gminy, w tym obszar rewitalizacji *
Podmiot realizujący projekt	Gmina Biały Bór we współpracy z placówkami oświatowymi i M-GOPS
Okres realizacji projektu	2019-2020
Szacowana wartość projektu i źródło finansowania	100 000 zł Środki będą wydatkowane w ramach limitów ustalanych dla Budżetu Gminy (wkład min. 15%). Ponadto przewiduje się możliwość zaangażowania środków programów operacyjnych (w tym EFS w ramach RPO WZ 2014-2020 - wkład max. 85%) oraz innych możliwych źródeł zewnętrznych (wkład zależny od rodzaju źródła).
Opis powiązań i synergii z innymi projektami	Projekt 1 – komplementarność w zakresie szerszego oddziaływania na obniżenie bezrobocia; Projekt 3 – synergia w zakresie możliwości inwestycji w powstające lokale; Projekt 4 – synergia w zakresie możliwości otworzenia usług skierowanych na turystykę.
Opis oddziaływania projektu na zdiagnozowany kryzys	Projekt ma wpłynąć na zjawiska kryzysowe w sferze gospodarczej (w tym wysokie bezrobocie i spadek liczby podmiotów gospodarczych) poprzez pomoc w rozpoczęciu własnej działalności gospodarczej.
Wskaźniki produktu	Wskaźniki produktu – liczba zorganizowanych szkoleń [6 szt.], docelowa liczba uczestników [60 os. w tym min. 30 os. z obszaru rewitalizacji].
Wskaźniki rezultatu	Wskaźniki rezultatu – liczba osób, które założyły działalność gospodarczą po ukończeniu szkoleń [6 os.].
Prognozowane rezultaty	Prognozowane rezultaty – rozwój przedsiębiorczości na terenie obszaru rewitalizacji, spadek bezrobocia, aktywizacja

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY BIAŁY BÓR

zawodowa mieszkańców, podnoszenie kluczowych kompetencji i umiejętności mieszkańców.

* projekt kierowany jest do wszystkich chętnych z obszaru gminy, lecz prawo skorzystania z projektu, w pierwszej kolejności przysługiwać będzie osobom z obszaru rewitalizacji

PROJEKT 3	
Nazwa projektu	Adaptacja „Starego Młyna” na hostel z lokalem gastronomicznym oraz na usługi rzemieślnicze
Cele rewitalizacji realizowane przez projekt	III.1
Zakres realizacji zadań	Zadanie polega na przebudowie budynku byłego młyna wodnego na hotel z usługami gastronomicznymi, izbą pamięci z drobnymi usługami rzemieślniczymi.
Lokalizacja	działki nr 191, 192, 193/11 obręb 04 miasta Biały Bór
Podmiot realizujący projekt	Bojarski Mateusz, ul. Mieczysława Biernackiego 22, 20-089 Lublin
Okres realizacji projektu	2018-2020
Szacowana wartość projektu i źródło finansowania	4 500 000 zł Środki będą wydatkowane w ramach środków własnych (wkład min. 40%). Ponadto przewiduje się możliwość zaangażowania środków programów operacyjnych (w tym EFRR w ramach RPO WZ 2014-2020 - wkład max. 60%) oraz innych możliwych źródeł zewnętrznych (wkład zależny od rodzaju źródła).
Opis powiązań i synergii z innymi projektami	Projekt 1 – synergia w zakresie oddziaływania na obniżenie bezrobocia poprzez udostępnienie miejsc pracy; Projekt 2 – synergia w zakresie umożliwienia inwestorom otwarcia lokali usługowych; Projekt 4 – synergia w zakresie szerszego oddziaływania na zwiększenie potencjału turystycznego.
Opis oddziaływania projektu na zdiagnozowany kryzys	Adaptacja „Starego Młyna” ma na celu stworzenie turystom dogodnego miejsca noclegowego oraz „wypadowego” na szlaki turystyczne. Usługi gastronomiczne będą służyć nie tylko odwiedzającym gminę, ale również mieszkańcom. Lokalne wyroby rzemieślnicze będą wyjątkową pamiątką po wizycie w Białym Borze. Projekt ma wpłynąć na zjawiska kryzysowe w sferze gospodarczej poprzez poszerzenie potencjału dla ruchu turystycznego, co przełoży się na powiększenie kapitału lokalnych przedsiębiorców. Udostępnienie odnowionych pomieszczeń da szansę przedsiębiorcom na otworenie nowego biznesu i stworzenie nowych miejsc pracy.
Wskaźniki produktu Wskaźniki rezultatu Prognozowane rezultaty	Wskaźniki produktu – liczba zmodernizowanych obiektów [1 szt.]. Wskaźniki rezultatu – liczba założonych działalności [3 szt.] (w tym hostel, lokal gastronomiczny, izba pamięci). Prognozowane rezultaty – rozwój przedsiębiorczości na terenie obszaru rewitalizacji, wzrost atrakcyjności i funkcjonalności obszaru, rozwój turystyki.

PROJEKT 4

Nazwa projektu	Przebudowa płyty Rynku i Placu Strażackiego wraz z rewitalizacją skweru miejskiego przy rzece Biała
Cele rewitalizacji realizowane przez projekt	III.2
Zakres realizacji zadań	Zadanie polega na zrealizowaniu zagospodarowania centralnej części Białego Boru z wykonaniem infrastruktury rekreacyjnej (tereny zieleni, fontanna, uliczki spacerowe).
Lokalizacja	działki nr 86, 87, 132/1 obręb 04 miasta Biały Bór
Podmiot realizujący projekt	Gmina Biały Bór
Okres realizacji projektu	2020-2023
Szacowana wartość projektu i źródło finansowania	1 450 000 zł Środki będą wydatkowane w ramach limitów ustalanych dla Budżetu Gminy (wkład min. 15%). Ponadto przewiduje się możliwość zaangażowania środków programów operacyjnych (w tym EFRR w ramach RPO WZ 2014-2020 - wkład max. 85%) oraz innych możliwych źródeł zewnętrznych (wkład zależny od rodzaju źródła).
Opis powiązań i synergii z innymi projektami	Projekt 1, 2, 3 – komplementarność w obszarze aktywizacji zawodowej poprzez zwiększenie potencjału turystycznego i możliwości rozwoju usług w tym zakresie.
Opis oddziaływania projektu na zdiagnozowany kryzys	Rewitalizacja centralnej części Białego Boru ma za zadanie stworzenie „wizytówki” miasta, mającej przyciągać mieszkańców i turystów w celu rekreacji i korzystania z usług okolicznych sprzedawców. Projekt ma wpłynąć na zjawiska kryzysowe w sferze gospodarczej (w tym wzrastającą liczbę wyrejestrowujących się podmiotów gospodarczych) poprzez zachęcanie mieszkańców i turystów do spędzania większej ilości czasu w centrum miasta, co przełoży się na powiększenie kapitału lokalnych przedsiębiorców lub stworzenie nowych usług skierowanych na turystykę.
Wskaźniki produktu	Wskaźniki produktu – powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją [1 ha].
Wskaźniki rezultatu	Wskaźniki rezultatu – zrewitalizowane przestrzenie publiczne umożliwiające spędzanie wolnego czasu [3 szt.] (protokół odbioru robót budowlanych).
Prognozowane rezultaty	Prognozowane rezultaty – poprawa ładu przestrzeni publicznej, aktywizacja społeczności lokalnej, pobudzenia ruchu turystycznego, rozwój przedsiębiorczości na terenie obszaru rewitalizacji.

PROJEKT 5	
Nazwa projektu	Centrum Usług Senioralnych
Cele rewitalizacji realizowane przez projekt	I.1
Zakres realizacji zadań	Projekt przewiduje następujące kompleksowe zadania: - mobilne specjalistyczne usługi opiekuńcze (pracownik socjalny, pielęgniarka, dietetyk), - wsparcie terapeutyczne dla seniorów (psycholog, geriatra), - zapewnienie asystentów osób starszych, - zwiększenie dostępu do usług prawnika, poradnictwa przedemerytalnego, fryzjera itp., - zwiększenie bezpieczeństwa osób starszych poprzez współpracę z policją, strażą pożarną.
Lokalizacja	Obszar gminy, w tym obszar rewitalizacji *
Podmiot realizujący projekt	Gmina Biały Bór we współpracy z M-GOPS i jednostkami bezpieczeństwa publicznego
Okres realizacji projektu	2020-2023
Szacowana wartość projektu i źródło finansowania	120 000 zł Środki będą wydatkowane w ramach limitów ustalanych dla Budżetu Gminy (wkład min. 15%). Ponadto przewiduje się możliwość zaangażowania środków programów operacyjnych (w tym EFS w ramach RPO WZ 2014-2020 - wkład max. 85%) oraz innych możliwych źródeł zewnętrznych (wkład zależny od rodzaju źródła).
Opis powiązań i synergii z innymi projektami	Projekt 6 – synergia oddziaływania w obszarze zmniejszenia zjawiska wykluczenia osób starszych; osoby zatrudnione w nowopowstającym domu spokojnej starości mogą również w ramach etatów zajmować się pomocą środowiskową osób starszych spoza placówki, pomoc środowiskowa poza placówką pozwoli również zachować potencjalne miejsca dla osób starszych, które bardziej wymagają całodobowej pomocy na terenie specjalistycznej placówki.
Opis oddziaływania projektu na zdiagnozowany kryzys	Centrum Usług Senioralnych ma na celu zmniejszenie zjawiska wykluczenia osób starszych poprzez organizację usług dla osób z ograniczoną sprawnością ruchową, nie radzących sobie z trudnościami życia dnia codziennego. Projekt ma wpłynąć na zjawiska kryzysowe w sferze społecznej (w tym zauważalny wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym, dla których konieczne będzie zagwarantowanie opieki, oraz wysoki odsetek pobieranych zasiłków na usługi opiekuńcze) poprzez zmniejszenie marginalizacji osób starszych.
Wskaźniki produktu	Wskaźniki produktu – liczba kontraktów socjalnych na środowiskowe usługi opiekuńcze [30 szt.].
Wskaźniki rezultatu	Wskaźniki rezultatu – liczba seniorów objętych programem CUS [30 os.].
Prognozowane rezultaty	Prognozowane rezultaty – wzrost liczby osób korzystających z usług społecznych (w szczególności opiekuńczych w

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY BIAŁY BÓR

miejscu pobytu seniora), edukacja służb pomocowych i integracja środowisk senioralnych, umożliwienie rodzinom osób starszych i niesamodzielnych podjęcia pracy poprzez zapewnienie wielospecjalistycznej opieki i usług, wzrost aktywności społecznej, zapobieganie wykluczeniu społecznemu.

* projekt kierowany jest do wszystkich chętnych z obszaru gminy, lecz prawo skorzystania z projektu, w pierwszej kolejności przysługiwać będzie osobom z obszaru rewitalizacji

PROJEKT 6

Nazwa projektu	Adaptacja budynku byłego sądu grodzkiego na „Dom Spokojnej Starości” wraz z zagospodarowaniem terenu przyległego
Cele rewitalizacji realizowane przez projekt	III.1
Zakres realizacji zadań	Zadanie polega na modernizacji pomieszczeń budynku byłego sądu grodzkiego dla potrzeb pracowników i podopiecznych przyszłego „Domu Spokojnej Starości” (odświeżenie wystroju, umeblowanie, wymiana wszelkich instalacji, dostosowanie do zasad BHP i PPOŻ, ułatwienia dla niepełnosprawnych). Dodatkowo przeprowadzona zostanie rewitalizacja przyległych terenów na cele odpoczynku (ścieżki, zieleni niska, ławki).
Lokalizacja	działki nr 41, 42, 43, 33/2, 7/17 obręb 04 miasta Biały Bór
Podmiot realizujący projekt	Pankau Karolina, Rzeczenica, ul. Leśna 7a
Okres realizacji projektu	2018-2020
Szacowana wartość projektu i źródło finansowania	10 500 000 zł Środki będą wydatkowane w ramach środków własnych (wkład min. 40%). Ponadto przewiduje się możliwość zaangażowania środków programów operacyjnych (w tym EFRR w ramach RPO WZ 2014-2020 - wkład max. 60%) oraz innych możliwych źródeł zewnętrznych (wkład zależny od rodzaju źródła).
Opis powiązań i synergii z innymi projektami	Projekt 5 – synergia oddziaływania w obszarze zmniejszenia zjawiska wykluczenia osób starszych; dom spokojnej starości będzie miejscem dla osób starszych, które wymagają całodobowej pomocy i sama pomoc środowiskowa nie jest dla nich wystarczająca.
Opis oddziaływania projektu na zdiagnozowany kryzys	Stworzenie „Domu Spokojnej Starości” ma na celu zmniejszenie zjawiska wykluczenia osób starszych poprzez udostępnienie im miejsca gwarantującego całodobową opiekę, wyższy komfort życia i możliwość uczestniczenia w szeregu atrakcyjnych zajęć. Projekt ma wpłynąć na zjawiska kryzysowe w sferze społecznej (w tym zauważalny wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym, dla których konieczne będzie znalezienie miejsca i zajęć w celu włączenia społecznego oraz m.in. wzrastająca liczba dopłat do kosztów pobytu w Domu Pomocy Społecznej) poprzez zmniejszenie marginalizacji osób starszych. Projekt po części wpłynie również na sferę gospodarczą (zmniejszenie bezrobocia) poprzez zatrudnienie pracowników

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY BIAŁY BÓR

Wskaźniki produktu Wskaźniki rezultatu Prognozowane rezultaty

do opieki nad osobami starszymi oraz utrzymujących porządek na terenie placówki.
Wskaźniki produktu – liczba zmodernizowanych obiektów [1 szt.].
Wskaźniki rezultatu – liczba udostępnionych miejsc dla seniorów [30 szt.], liczba stworzonych miejsc pracy [8 szt.].
Prognozowane rezultaty – wzrost liczby osób korzystających z usług społecznych, edukacja służb pomocowych i integracja środowisk senioralnych, umożliwienie rodzinom osób starszych i niesamodzielnych podjęcia pracy poprzez zapewnienie wielospecjalistycznej opieki i usług, wzrost aktywności społecznej, zmniejszenie bezrobocia, zapobieganie wykluczeniu społecznemu.

PROJEKT 7

Nazwa projektu	Centrum Integracji Międzypokoleniowej
Cele rewitalizacji realizowane przez projekt	I.2
Zakres realizacji zadań	Projekt polega na realizacji zajęć: a) komputerowych dla osób starszych zagrożonych wykluczeniem ze środowiska IT - wymiana doświadczeń międzypokoleniowych wspólny udział dzieci i ich dziadków w nauce obsługi komputera, b) sportowych - wspólne gry i zabawy sportowe dla dzieci i ich dziadków promujące zdrowy styl życia, c) artystycznych - dla dzieci prowadzonych wspólnie z dziadkami. Istotą tych zajęć jest integracja międzypokoleniowa połączona z wymianą doświadczeń, wzajemnym uczeniem się od siebie. Pogłębianie i kształtowanie właściwych relacji w kontaktach dzieci z osobami starszymi – przełamywanie barier wiekowych.
Lokalizacja	Obszar gminy, w tym obszar rewitalizacji *
Podmiot realizujący projekt	Gmina Biały Bór we współpracy z jednostkami oświatowymi
Okres realizacji projektu	2018-2023
Szacowana wartość projektu i źródło finansowania	60 000 zł Środki będą wydatkowane w ramach limitów ustalanych dla Budżetu Gminy (wkład min. 15%). Ponadto przewiduje się możliwość zaangażowania środków programów operacyjnych (w tym EFS w ramach RPO WZ 2014-2020 - wkład max. 85%) oraz innych możliwych źródeł zewnętrznych (wkład zależny od rodzaju źródła).
Opis powiązań i synergii z innymi projektami	Projekt 5, 6, 10 – komplementarność w obszarze zmniejszenia zjawiska wykluczenia osób starszych; Projekt 9 – komplementarność w zakresie organizacji czasu wolnego dla dzieci i młodzieży.
Opis oddziaływania projektu na zdiagnozowany kryzys	Projekt ma wpłynąć na zjawiska kryzysowe w sferze społecznej (w tym zauważalny wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym, dla których konieczne będzie znalezienie miejsca i zajęć w celu włączenia społecznego) poprzez m.in. zapobieganie przedwczesnemu wykluczeniu informatycznemu ludzi starszych. Projekt wpłynie pozytywnie na więź międzypokoleniową i wzbogaci ofertę na nowe formy spędzania czasu wolnego przez dzieci.

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY BIAŁY BÓR

Wskaźniki produktu	Wskaźniki produktu – liczba zorganizowanych zajęć [60 szt.].
Wskaźniki rezultatu	Wskaźniki rezultatu – docelowa liczba uczestników CIM [20 os./1 spotkanie, w tym minimum 10 os. z obszaru rewitalizacji].
Prognozowane rezultaty	Prognozowane rezultaty – zapobieganie wykluczeniu społecznemu osób starszych, organizacja czasu wolnego i rozwój dzieci i seniorów, aktywizacja i integracja społeczeństwa.

PROJEKT 8

Nazwa projektu	STOP przemocy domowej
Cele rewitalizacji realizowane przez projekt	I.1
Zakres realizacji zadań	Projekt polega na zorganizowaniu pomocy osobom poszkodowanym przez przemoc domową. Organizacja polegałaby na udostępnieniu w pierwszej kolejności miejsca, do którego poszkodowane osoby mogą się udać (tymczasowego lokum) oraz pomocy prawnej, wsparcia psychologów i doradców zawodowych. Profilaktycznie zostałby opracowany i wydany informator zawierający podstawową wiedzę o zjawisku przemocy w rodzinie, możliwościach pomocnych działań dla osób dotkniętych przemocą, świadków przemocy oraz sprawców, w tym informacje prawne oraz informacje o miejscach, w których mieszkańcy mogą uzyskać pomoc (nazwa, adres, telefon, obszar działań).
Lokalizacja	Obszar gminy, w tym obszar rewitalizacji *
Podmiot realizujący projekt	Gmina Biały Bór we współpracy z M-GOPS i jednostkami bezpieczeństwa publicznego
Okres realizacji projektu	2018-2022
Szacowana wartość projektu i źródło finansowania	80 000 zł Środki będą wydatkowane w ramach limitów ustalanych dla Budżetu Gminy (wkład min. 15%). Ponadto przewiduje się możliwość zaangażowania środków programów operacyjnych (w tym EFS w ramach RPO WZ 2014-2020 - wkład max. 85%) oraz innych możliwych źródeł zewnętrznych (wkład zależny od rodzaju źródła).
Opis powiązań i synergii z innymi projektami	Projekt 9 – projekt po części jest komplementarny ze względu na to, że półkolonie są organizowane dla dzieci z najuboższych rodzin, a więc takich, w których może częściej dochodzić do zjawiska przemocy domowej wywołanej stresem z brakiem możliwości utrzymania rodziny; zapewnienie dzieciom zajęcia w okresie wakacyjnym odciąży rodziców i zmniejszy „zagęszczenie” domowej atmosfery.
Opis oddziaływania projektu na zdiagnozowany kryzys	Projekt ma wpłynąć na zjawiska kryzysowe w sferze społecznej (w tym wysoką liczbę procedur „Niebieskiej karty”) poprzez zapobieganie zjawisku przemocy w rodzinie oraz działań mających na celu łagodzenie skutków wystąpienia tego zjawiska.

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY BIAŁY BÓR

Wskaźniki produktu
Wskaźniki rezultatu
Prognozowane rezultaty

Wskaźniki produktu – liczba udostępnionych tymczasowych miejsc pobytu dla ofiar [2 szt.].
Wskaźniki rezultatu – spadek liczby ofiar przemocy w rodzinie [docelowo do 10 os.].
Prognozowane rezultaty – spadek liczby ofiar przemocy w rodzinie, wzrost świadomości społecznej, zapobieganie wykluczeniu społecznemu.

* projekt kierowany jest do wszystkich chętnych z obszaru gminy, lecz prawo skorzystania z projektu, w pierwszej kolejności przysługiwać będzie osobom z obszaru rewitalizacji

PROJEKT 9

Nazwa projektu	„Półkolonie pełne wyzwań i zabawy”
Cele rewitalizacji realizowane przez projekt	I.2
Zakres realizacji zadań	Organizacja w białoborskich placówkach oświatowych i innych odpowiednich do tego miejscach w gminie, wypoczynku dzieci w miejscu zamieszkania. W wypoczynku planowany jest udział uczniów ze szkół podstawowych, których rodzice często znajdują się w trudnej sytuacji życiowej lub nie mają czasu i możliwości na organizację wakacji. Półkolonie organizowane będą na przełomie lipca i sierpnia danego roku. Rekrutacja dzieci odbywać się będzie za pośrednictwem szkół podstawowych, pedagogów, M-GOPS, strony internetowej. Na półkoloniach będą zapewnione wyżywienie i udział uczestników w różnego typu zajęć sportowych, zabaw i wypraw pokazujących uczniom lokalne ciekawe lub nieznane miejsca w gminie.
Lokalizacja	Obszar gminy, w tym obszar rewitalizacji *
Podmiot realizujący projekt	Gmina Biały Bór we współpracy z placówkami oświatowymi i M-GOPS
Okres realizacji projektu	2018-2022
Szacowana wartość projektu i źródło finansowania	80 000 zł Środki będą wydatkowane w ramach limitów ustalanych dla Budżetu Gminy (wkład min. 15%). Ponadto przewiduje się możliwość zaangażowania środków programów operacyjnych (w tym EFS w ramach RPO WZ 2014-2020 - wkład max. 85%) oraz innych możliwych źródeł zewnętrznych (wkład zależny od rodzaju źródła).
Opis powiązań i synergii z innymi projektami	Projekt 7 – komplementarność w zakresie organizacji czasu wolnego dla dzieci i młodzieży; Projekt 8 – komplementarność w zakresie zmniejszenia wykluczenia społecznego osób w trudnej sytuacji życiowej.
Opis oddziaływania projektu na zdiagnozowany kryzys	Projekt ma wpłynąć na zjawiska kryzysowe w sferze społecznej (w tym wysoki poziom bezrobocia, co jest jednoznaczne z brakiem finansów niektórych jednostek na organizację wypoczynku) poprzez pomoc w organizacji czasu wolnego dla najbiedniejszych dzieci. To działania idące w kierunku ułatwienia mieszkańcom dostępu do edukacji, kultury, rozrywki, sportu, rekreacji oraz wypoczynku. Dla dzieci, w okresie wakacyjnym stworzy możliwość atrakcyjnej formy wypoczynku, wzbogaci zasób wiedzy uczestników poprzez odpowiednie treści programowe, rodzicom umożliwi większą swobodę

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY BIAŁY BÓR

	dysponowania w okresie popołudniowym swoim czasem, polepszy sytuację rodziny, wpłynie na poprawę bezpieczeństwa osobistego dzieci objętych wypoczynkiem oraz wyrobi nawyk aktywnego spędzania czasu wolnego osobiście oraz w grupach zorganizowanych
Wskaźniki produktu	Wskaźniki produktu – liczba zorganizowanych półkolonii [5 szt.].
Wskaźniki rezultatu	Wskaźniki rezultatu – docelowa liczba uczestników [40 os./1 półkolonie, w tym minimum 20 os. z obszaru rewitalizacji].
Prognozowane rezultaty	Prognozowane rezultaty – zapobieganie wykluczeniu społecznemu, organizacja czasu wolnego i rozwój dzieci, aktywizacja i integracja społeczeństwa.

* projekt kierowany jest do wszystkich chętnych z obszaru gminy, lecz prawo skorzystania z projektu, w pierwszej kolejności przysługiwać będzie osobom z obszaru rewitalizacji

PROJEKT 10

Nazwa projektu	Klub Seniora
Cele rewitalizacji realizowane przez projekt	I.2
Zakres realizacji zadań	Zadanie polega na organizacji eventów edukacyjnych. Zajęcia i spotkania edukacyjne będą miały na celu: a) propagowanie wiedzy, kultury i zdrowia, dobrych obyczajów oraz idei kształcenia przez całe życie; b) umożliwienie i ułatwienie ludziom dostępu do zdobyczy nauki i techniki, dóbr kultury i twórczości intelektualnej; c) propagowanie aktywnych form spędzania czasu wolnego oraz zdrowego stylu życia; d) angażowanie wszystkich chętnych osób do różnego rodzaju form aktywności intelektualnej i fizycznej, odpowiednio do wieku, stopnia sprawności i zainteresowań, zapobiegających marginalizacji społecznej osób starszych.
Lokalizacja	Obszar gminy, w tym obszar rewitalizacji *
Podmiot realizujący projekt	Gmina Biały Bór we współpracy z Białoborskim Uniwersytetem Trzeciego Wieku
Okres realizacji projektu	2018-2023
Szacowana wartość projektu i źródło finansowania	50 000 zł Środki będą wydatkowane w ramach limitów ustalanych dla Budżetu Gminy (wkład min. 15%). Ponadto przewiduje się możliwość zaangażowania środków programów operacyjnych (w tym EFS w ramach RPO WZ 2014-2020 - wkład max. 85%) oraz innych możliwych źródeł zewnętrznych (wkład zależny od rodzaju źródła).
Opis powiązań i synergii z innymi projektami	Projekt 5, 6, 7 – komplementarność w obszarze zmniejszenia zjawiska wykluczenia osób starszych.
Opis oddziaływania projektu na zdiagnozowany kryzys	Klub Seniora ma na celu zmniejszenie zjawiska wykluczenia osób starszych poprzez organizację wspólnych zajęć edukacyjnych. Projekt ma wpłynąć na zjawiska kryzysowe w sferze społecznej (w tym zauważalny wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym, dla których konieczne będzie znalezienie miejsca i zajęć w celu włączenia społecznego) poprzez zmniejszenie marginalizacji osób starszych.

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY BIAŁY BÓR

Wskaźniki produktu	Wskaźniki produktu – liczba zorganizowanych zajęć [70 szt.].
Wskaźniki rezultatu	Wskaźniki rezultatu – docelowa liczba uczestników [80 os. w tym minimum 40 os. z obszaru rewitalizacji].
Prognozowane rezultaty	Prognozowane rezultaty – zapobieganie wykluczeniu społecznemu osób starszych, organizacja czasu wolnego i rozwój seniorów, aktywizacja i integracja społeczeństwa.

* projekt kierowany jest do wszystkich chętnych z obszaru gminy, lecz prawo skorzystania z projektu, w pierwszej kolejności przysługiwać będzie osobom z obszaru rewitalizacji

Harmonogram realizacji projektów

Poniższy harmonogram przedstawia rzeczywistą perspektywę wdrażania projektów głównych i uzupełniających uwzględniając możliwości finansowe i instytucjonalne gminy. Uwzględniono w nim zależności pomiędzy projektami miękkimi i infrastrukturalnymi. W celu umożliwienia przeprowadzenia całościowej rewitalizacji, gmina zdecydowała, że w pierwszej kolejności zrealizowane zostaną projekty inwestycyjne, od których zależne jest przeprowadzenie części działań społecznych.

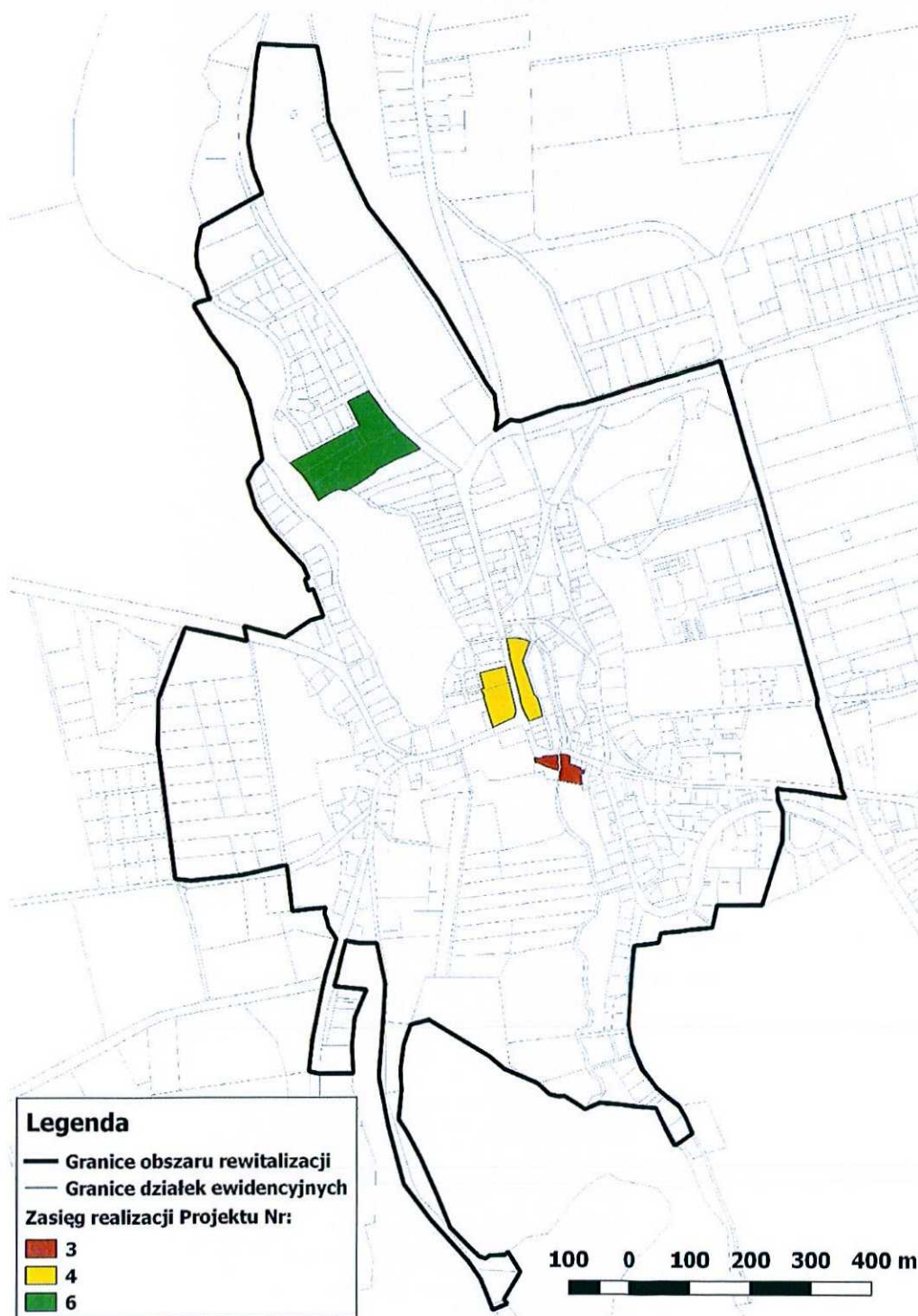
Tabela 42. Harmonogram realizacji projektów.

Nr	Nazwa Projektu	Rok					
		2018	2019	2020	2021	2022	2023
1	„Przekwalifikuj się!” – szkolenia i kursy zawodowe						
2	„Może mały zakładzik?” – szkolenia z zakresu zakładania działalności gospodarczej						
3	Adaptacja „Starego Młyna” na hostel z lokalem gastronomicznym oraz na usługi rzemieślnicze						
4	Przebudowa płyty Rynku i Placu Strażackiego wraz z rewitalizacją skweru miejskiego przy rzece Biała						
5	Centrum Usług Senioralnych						
6	Adaptacja budynku byłego sądu grodzkiego na „Dom Spokojnej Starości” wraz z zagospodarowaniem terenu przyległego						
7	Centrum Integracji Międzypokoleniowej						
8	STOP przemocy domowej						
9	„Półkolonie pełne wyzwań i zabawy”						
10	Klub Seniora						

Źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o.

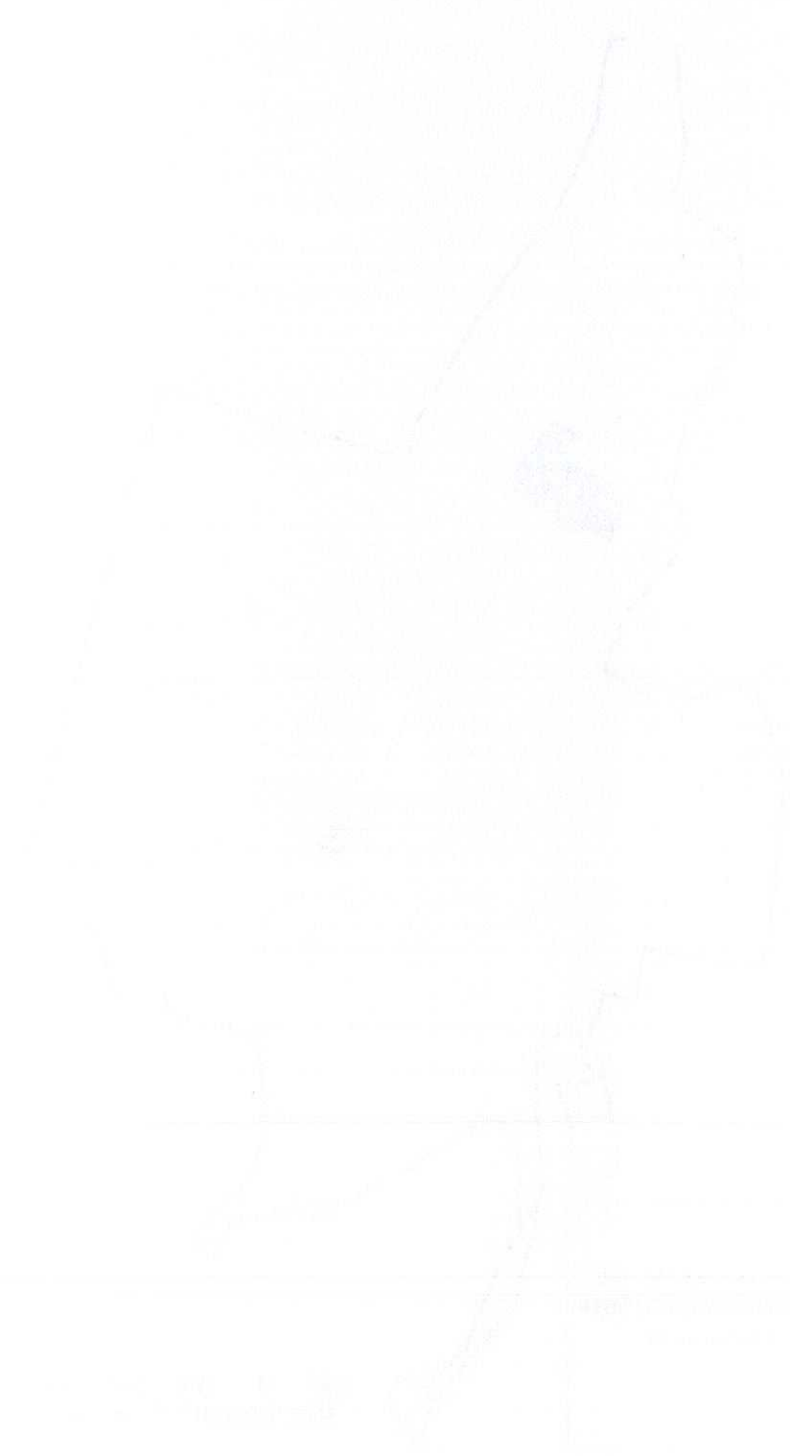
8.4 Kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych obszaru rewitalizacji

Na poniższej mapie obszaru rewitalizacji zaprezentowano zasięg przestrzenny działań inwestycyjnych. Zasięg funkcjonalny działań miękkich nie został oznaczony ze względu na to, że działania społeczne swoim zasięgiem będą obejmowały cały obszar rewitalizacji lub ich oddziaływanie wyjdzie poza obszar.

Rysunek 15. Wytyczone miejsca realizacji projektów inwestycyjnych na obszarze rewitalizacji.

Źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o.

9. MECHANIZMY INTEGROWANIA DZIAŁAŃ REWITALIZACYJNYCH

9.1 Komplementarność przestrzenna

Wyznaczone projekty rewitalizacyjne skupiają się na obszarze rewitalizacji i będą na nim realizowane, lecz ich zasięg funkcjonalny może wykraczać poza obszar rewitalizacji, np. może skupić osoby spoza obszaru rewitalizacji, które zaliczają się do grona zdiagnozowanych w gminie problemów społeczno-gospodarczych. Ma to na celu zapewnić rzeczywiste i trwałe rozwiązanie problemów, dopełnienie przestrzenne oraz mechanizm synergii efektów oddziaływania. Projekty są odpowiedzią na główne problemy dla wyznaczonego obszaru rewitalizacji, które zostały wskazane dzięki przeprowadzonej diagnozie i konsultacjom społecznym.

Dzięki realizacji projektów pozytywne skutki widoczne będą na całym obszarze rewitalizacji, a także poza nim, ponieważ kilka z nich dotyczy działań podejmowanych dla miejsc przestrzeni publicznych (Projekt 4) lub byłych obiektów użyteczności publicznej (Projekt 6), przez co korzystać z nich będą mogli mieszkańcy całego miasta jak i regionu. Realizacja Projektu 3 i 4 sprowadzi na obszar rewitalizacji turystów, co sprawi, że na rewitalizacji skorzystają także odwiedzający gminę.

Zgodnie z charakterem projektów inwestycyjnych ich realizacja będzie punktowa w różnych rejonach obszaru rewitalizacji, ale ich oddziaływanie w komplementarności z działaniami społecznymi będzie obejmowało całość obszaru rewitalizacji i w odpowiednich warunkach wykraczało poza jego granicę.

Realizacja przestrzenna projektów społecznych będzie losowa i konkretne miejsca ich realizacji zostaną dopiero wyznaczone przy wprowadzaniu projektów w życie. Aczkolwiek niektóre z nich np. dotyczące zajęć komputerowych (Projekt 1, 2, 7) lub półkolonii (Projekt 9) będą powiązane z budynkiem szkoły, natomiast część działań może również zostać przeprowadzona na terenie Białoborskiego Centrum Kultury i Rekreacji (Projekt 7, 9, 10).

Zgodnie z charakterem projektów społecznych ich realizacja będzie dotyczyła nie przestrzeni, lecz osób zamieszkujących obszar rewitalizacji, a w odpowiednich warunkach także osób z poza obszaru. Projekty społeczne zostały tak dobrane, aby objąć swoim procesem jak największą liczbę osób, których dotyczą zdiagnozowane problemy i aby jak najlepiej uzdrowić społeczeństwo objęte zjawiskami kryzysowymi. Naprzemienne działania w sferach społecznej i gospodarczej powinny dać szybkie efekty poprawy sytuacji na obszarze rewitalizacji i solidne fundamenty do realizacji rewitalizacji również w późniejszym czasie w innych sferach.

Zapewnienie komplementarności przestrzennej projektów rewitalizacyjnych służyć ma efektywnemu oddziaływaniu programu rewitalizacji na cały dotknięty kryzysem obszar (a nie punktowo, w pojedynczych miejscach). Zaplanowane działania rewitalizacyjne mają więc wzajemnie się dopełniać

przestrzenie, aby zachodził między nimi efekt synergii, co pozwoli na realizację kompleksowych działań i co powinno zapewnić dyfuzję efektów oddziaływania.

Program uwzględnia również wzajemne powiązania pomiędzy projektami rewitalizacyjnymi realizowanymi zarówno poza jak i na obszarze rewitalizacji. Kompleksowa realizacja projektu w pierwszej kolejności w granicach obszaru realizacji, a później w ramach potrzeb i możliwości także poza nim, w pełni pozwoli opanować zdiagnozowaną sytuację kryzysową.

Tabela 43. Realizacja i oddziaływanie projektów na obszarze rewitalizacji i wykraczające poza jego granice.

Nr	Projekt	Realizacja na obszarze rewitalizacji	Oddziaływanie na obszarze rewitalizacji	Realizacja poza obszarem rewitalizacji	Oddziaływanie poza obszarem rewitalizacji
1	„Przekwalifikuj się!” – szkolenia i kursy zawodowe	TAK	TAK	TAK	TAK
2	„Może mały zakładzik?” – szkolenia z zakresu zakładania działalności gospodarczej	TAK	TAK	TAK	TAK
3	Adaptacja „Starego Młyna” na hostel z lokalem gastronomicznym oraz na usługi rzemieślnicze	TAK	TAK	NIE	TAK
4	Przebudowa płyty Rynku i Placu Strażackiego wraz z rewitalizacją skweru miejskiego przy rzece Biała	TAK	TAK	NIE	TAK
5	Centrum Usług Senioralnych	TAK	TAK	TAK	TAK
6	Adaptacja budynku byłego sądu grodzkiego na „Dom Spokojnej Starości” wraz z zagospodarowaniem terenu przyległego	TAK	TAK	NIE	TAK
7	Centrum Integracji Międzypokoleniowej	TAK	TAK	TAK	TAK
8	STOP przemocy domowej	TAK	TAK	TAK	TAK
9	„Półkolonie pełne wyzwań i zabawy”	TAK	TAK	TAK	TAK
10	Klub Seniora	TAK	TAK	TAK	TAK

Źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o.

Zapewnienie komplementarności przestrzennej interwencji to także konieczność prowadzenia działań rewitalizacyjnych w taki sposób, aby ich realizacja nie skutkowałą przesuwaniem (wypychaniem) problemów na inne obszary lub nie prowadziła do niepożądanych efektów społecznych, takich jak segregacja społeczna i wykluczenie. Działania zaplanowane w Lokalnym Programie Rewitalizacji zostały tak przygotowane, aby rozwiązywać problemy zidentyfikowane w obszarze rewitalizacji i eliminować czynniki powodujące zjawiska kryzysowe. Zadbano zatem o to, aby nie następowało przenoszenie problemów na inne obszary miasta. Przy potencjalnym przenoszeniu/wywołaniu problemów, miasto będzie dokładać wszelkich starań, aby zminimalizować ten wpływ.

Ważne jest również zweryfikowanie czy zbiór projektów będzie odpowiadał na potrzeby rewitalizacyjne w każdej z analizowanych sfer, w których zaobserwowano stan kryzysowy. Poniżej przedstawiono w jakiej sferze mieści się oddziaływanie danego przedsięwzięcia.

Tabela 44. Oddziaływanie projektu na łagodzenia stanu kryzysowego w danej sferze.

Projekt	Sfera		
	Społeczna	Gospodarcza	Techniczna
„Przekwalifikuj się!” – szkolenia i kursy zawodowe			
„Może mały zakładzik?” – szkolenia z zakresu zakładania działalności gospodarczej			
Adaptacja „Starego Młyna” na hostel z lokalem gastronomicznym oraz na usługi rzemieślnicze			
Przebudowa płyty Rynku i Placu Strażackiego wraz z rewitalizacją skweru miejskiego przy rzece Biała			
Centrum Usług Senioralnych			
Adaptacja budynku byłego sądu grodzkiego na „Dom Spokojnej Starości” wraz z zagospodarowaniem terenu przyległego			
Centrum Integracji Międzypokoleniowej			
STOP przemocy domowej			
„Półkolonie pełne wyzwań i zabawy”			
Klub Seniora			

Źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o.

Oddziaływanie w sferze

9.2 Komplementarność problemowa

Odpowiedzią na zidentyfikowane w ramach diagnozy i konsultacji społecznych potrzeby rewitalizacji jest układ celów, wyznaczających kierunki podejmowanych działań. Jest on zaplanowany w sposób umożliwiający kompleksową i komplementarną realizację potrzeb oraz rozwiązań problemów na obszarze rewitalizowanym. Wskazane cele i projekty mają charakter zintegrowany (wielowymiarowy), tworzą spójną i komplementarną logikę interwencji. Każdy z wyznaczonych celów przyczynia się do realizacji wielu potrzeb rewitalizacyjnych, łącząc w sobie różne wymiary problemów i potrzeb rewitalizacji.

Tabela 45. Komplementarność i logika powiązań pomiędzy projektami a celami rewitalizacji.

Nr projektu	Cele					
	I		II		III	
	1	2	1	2	1	2
1						
2						
3						
4						
5						
6						
7						
8						
9						
10						

Źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o.

	Wpisywanie się projektu w cel
--	-------------------------------

Współgranie projektów pod względem komplementarności problemowo-kompleksowej sprowadza się do analizy pod kątem ich wzajemnego dopełniania. W Programie zasada ta jest realizowana poprzez organizowanie działań zarówno o charakterze inwestycyjnym jak i społecznym. Szczegółowe powiązania i synergia projektów oraz synchronizacja efektów oddziaływania działań rewitalizacyjnych na sytuację kryzysową została przedstawiona w szablonach projektów. Działania społeczne będą dotyczyły rozwijania aktywnych form integracji społecznej, zapobieganiu wykluczenia społecznego, czy aktywizacji zawodowej mieszkańców. Modernizacja obiektów wpisze się bezpośrednio w aspekty infrastrukturalne, ale także przestrzenne (np. uporządkowanie otoczenia), a pośrednio wpłynie na poprawę sytuacji społeczno-gospodarczej obszaru rewitalizacji. W aspekcie komplementarności problemowej ważne jest precyzyjne określenie pożądanych efektów rewitalizacji. Każdy projekt posiada zatem wskazane w szablonie rezultaty wynikające z jego realizacji.

Tabela 46. Wzajemne powiązania oraz synergia projektów rewitalizacyjnych.

Nr	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1										
2										
3										
4										
5										
6										
7										
8										
9										
10										

Źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o.

	Występowanie efektu uzupełniania się działań
--	--

Analizując komplementarność problemową należy wyjść od głównego postulatu wizji obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji. Brzmi on następująco „Stare Miasto miejscem społecznie oraz gospodarczo wkomponowanym w rozwój miasta i gminy Biały Bór”. Zaplanowane projekty rewitalizacyjne „wypełniają” tak spisany postulat, wzajemnie się uzupełniając.

Wśród projektów rewitalizacyjnych znaczną liczbę stanowią te, dla których kluczową dziedziną jest zapobieganie marginalizacji wszystkich grup mieszkańców zagrożonych wykluczeniem społecznym, czy to ze względu na podeszły wiek czy też trudną sytuację życiową. Ważne są również projekty dopasowujące przestrzeń do potrzeb rekreacji i wypoczynku mieszkańców, a co za tym idzie udostępniające miejsca na potrzeby np. integracji społecznej. Uzdrowiona sfera społeczna stanowić ma pierwszy główny filar rozwojowy obszaru rewitalizacji. Do działań z tej dziedziny zaliczyć należy przede wszystkim następujące projekty społeczne:

- Centrum Usług Senioralnych,
- Klub Seniora,
- Centrum Integracji Międzypokoleniowej,
- „Półkolonie pełne wyzwań i zabawy”,
- STOP przemocy domowej,

które będą bezpośrednio wspierane przez następujące projekty inwestycyjne:

- Adaptacja budynku byłego sądu grodzkiego na „Dom Spokojnej Starości” wraz z zagospodarowaniem terenu przyległego,
- Przebudowa płyty Rynku i Placu Strażackiego wraz z rewitalizacją skweru miejskiego przy rzece Biała.

Drugi filar rozwojowy obszaru rewitalizacji stanowić będzie aktywnie rozwijający się sektor gospodarczy. Na atrakcyjność terenów rewitalizacji do inwestowania mają wpływać działania bezpośrednio przyczyniające się do polepszenia warunków prowadzenia działalności gospodarczej (np. ukierunkowanie przepływu osób do miejsc z potencjałem usługowym), ożywienia gospodarczego i odpowiadające za podniesienie kwalifikacji potencjalnych pracowników. Zgodnie z podstawowymi założeniami rewitalizacji, kluczowa dla sukcesu jej przeprowadzenia jest koncentracja na potrzebach społecznych i rozwiązywaniu problemów związanych z niską aktywnością zawodową mieszkańców obszaru. Do działań w tym zakresie zaliczyć należy przede wszystkim następujące projekty społeczne:

- „Przekwalifikuj się!” – szkolenia i kursy zawodowe,
- „Może mały zakładzik?” – szkolenia z zakresu zakładania działalności gospodarczej,

które będą bezpośrednio wspierane przez następujące projekty inwestycyjne:

- Adaptacja „Starego Młyna” na hostel z lokalem gastronomicznym oraz na usługi rzemieślnicze,
- Przebudowa płyty Rynku i Placu Strażackiego wraz z rewitalizacją skweru miejskiego przy rzece Biała.

9.3 Komplementarność proceduralno-instytucjonalna

Wśród struktur, które biorą udział w realizacji Programu można wyróżnić podmioty wykonawcze – jednostki realizujące poszczególne zadania oraz podmioty zarządzające – jednostki nadzorujące oraz koordynujące wdrożenie Programu, a przy tym prowadzące monitoring i ocenę Programu.

Monitoring (w tym ewaluacja) realizacji Programu będzie prowadzony przez Komisję Rozwoju Gospodarczego, Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej oraz Bezpieczeństwa Publicznego. Monitoring w zakresie realizacji poszczególnych projektów będzie należał do Białoborskiego Zespołu Rewitalizacji.

Za realizację działań inwestycyjnych odpowiadać będą zgłaszający je projektodawcy. Działaniami społecznymi będą zajmować się ośrodki pomocy społecznej, organizacje pozarządowe czy odpowiednie jednostki Urzędu Miejskiego w Białym Borze.

Określenie odpowiednich instrumentów zarządzania, wdrażania i monitoringu Programu jest konieczne do pełnego wykorzystania narzędzi finansowych i instytucjonalnych. Zagadnienia te zostały opisane szczegółowo w dalszych rozdziałach dotyczących systemu realizacji i systemu monitoringu Programu.

9.4 Komplementarność międzyokresowa

Analizując projekty pod kątem okresu finansowania, należy zwrócić uwagę na ciągłość programową. Program budowano z myślą o spełnieniu wymogów komplementarności międzyokresowej i spójności jego przedsięwzięć rewitalizacyjnych z działaniami finansowanymi w poprzednim okresie programowania. Na terenie gminy nie prowadzono jeszcze działań *stricto* rewitalizacyjnych (wynikających z programu rewitalizacji). Natomiast rozwój gminy, który był realizowany w latach 2007-2015 poprzez takie dokumenty jak Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Gminy Biały Bór, ma swoją kontynuację. Przy obecnie realizowanych przedsięwzięciach są wzięte pod uwagę doświadczenia projektów zrealizowanych w poprzednim okresie.

Projekty i kierunki działań, które wpisują się w cele niniejszego opracowania, a które były prowadzone w poprzednim okresie rozwoju gminy, to m.in.:

- Promocja dobrych warunków inwestycyjnych z otoczeniem biznesu (budowa otoczenia biznesu).
- Budowa przestrzeni rekreacyjnej i wypoczynkowej oraz działań integracyjnych.
- Umożliwienie rozwoju inwestycji hotelowych o wyższym standardzie.
- Zabezpieczenie opieki dla osób sędziwych i niepełnosprawnych.
- Edukacja dorosłych w zakresie pozyskiwania umiejętności w poszukiwaniu pracy.
- Aktywizowanie terenów turystycznych.

Przedsięwzięcia rewitalizacyjne są również zbieżne z aktualnym Programem na rzecz aktywizacji mieszkańców w gminie Biały Bór na lata 2014-2020 i Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie Biały Bór na lata 2014-2020. Zadania przewidziane w tych dokumentach są kontynuacją wieloletniej polityki samorządu, która skoncentrowała się na działaniach społecznych w najważniejszych dla mieszkańców gminy aspektach, podobnie jak działania w Lokalnym Programie Rewitalizacji dla Gminy Biały Bór. Przy czym działania społeczne zostały wsparte odpowiednimi działaniami inwestycyjnymi.

Projekty i kierunki działań, które wpisują się w cele niniejszego opracowania, a które zostały przeznaczone do realizacji w aktualnym okresie rozwoju gminy, to m.in.:

- Prowadzenie działań informacyjno-edukacyjnych na temat czynników ryzyka izolacji i marginalizacji czy wykluczenia społecznego.
- Organizacja i tworzenie programów pomocy i zagospodarowania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży.
- Organizowanie warsztatów szkoleniowych dla osób starszych.
- Ograniczenie zjawiska osób bezrobotnych długotrwale, zdobycie zatrudnienia i kwalifikacji przez część z nich.
- Prowadzenie kampanii i działań informacyjno-edukacyjnych aktywizacji zawodowej i rynku pracy.
- Włączenie osób zagrożonych wykluczeniem do aktywnych form wsparcia.
- Wsparcie psychologiczne, prawne i socjalne osób dotkniętych przemocą w rodzinie.
- Rozwój środowiskowych form opieki dla osób starszych.

9.5 Komplementarność źródeł finansowania

Projekty zawarte w Programie mają zapewnione finansowanie z różnych instrumentów wsparcia. Uwzględniają zaangażowanie środków prywatnych i publicznych. Program zawiera indykatywne ramy finansowe dla wszystkich projektów, w tym kwoty finansowania dla każdego z nich. W Programie zostały wskazane możliwości finansowania projektów rewitalizacyjnych z innych źródeł, w tym z środków programów operacyjnych na lata 2014-2020, z środków polityk i instrumentów krajowych, prywatnych i publicznych źródeł finansowania. Umiejętne wykorzystanie środków finansowania pozwoli uzyskać korzystne i optymalne efekty na obszarze rewitalizacji.

Komplementarność źródeł finansowania projektów rewitalizacyjnych będzie polegać na umiejętnym łączeniu własnych środków budżetowych ze wsparciem dostępnym w ramach środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego i Funduszu Spójności, z wykluczeniem ryzyka podwójnego dofinansowania. Silna koordynacja i synergia projektów rewitalizacyjnych finansowanych szczególnie w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego jest konieczna dla uzyskania korzystnych efektów dla obszarów rewitalizacji.

Ważnym, zewnętrznym źródłem finansowania większości ujętych w LPR działań rewitalizacyjnych będzie RPO WZ 2014-2020, w ramach którego wskazano działania służące wsparciu rewitalizacji, na których sfinansowanie wyodrębniono odrębną pulę alokacji i zastosowano zróżnicowane mechanizmy preferencji. Należy podkreślić powiązanie finansowania projektów rewitalizacyjnych z funduszy EFRR oraz EFS. Realizacja projektów finansowanych w ramach EFRR (projekty rewitalizacyjne „twarde o charakterze technicznym”) jest uzależniona od realizacji projektu z zakresu

usług społecznych, finansowanych w ramach EFS, a dotyczących określonej grupy społecznej, dotkniętej dysfunkcją lub wykluczeniem. Tak więc projekty muszą wykazywać charakter przedsięwzięć kompleksowych, koordynujących interwencję infrastrukturalną z wsparciem społecznym.

W szablonach projektów przedstawione zostały szacowane wartości działań, a także potencjalne źródła ich finansowania. Z uwagi na brak szczegółowych informacji dotyczących projektów niemożliwe jest precyzyjne określenie wkładu własnego jak i źródła oraz poziomu dofinansowania zewnętrznego, stąd w opisach finansowania pojawiają się jedynie szacowane wartości ogólne projektów oraz ich wstępne dopasowanie do źródeł finansowania. Ostateczne kwoty kosztów całkowitych i kosztów kwalifikowalnych zostaną dookreślone we wnioskach aplikacyjnych na etapie naboru wniosków o dofinansowanie w ramach poszczególnych działań, funduszy lub programów, do których dany projekt zostanie skierowany. Przyjmuje się, iż w przypadku niepowodzenia w staraniach o uzyskanie dofinansowania zewnętrznego głównym źródłem finansowania projektów będą środki własne projektodawców.

10. INDYKATYWNE RAMY FINANSOWE

10.1 Instrumenty finansowania

Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego 2014-2020

Program Regionalny to jedna z metod realizacji Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020. Wsparcie pochodzące z Programu koncentruje się na trzech podstawowych obszarach: gospodarka, infrastruktura i społeczeństwo.

RPO WZ 2014-2020 składa się z 10 Osi Priorytetowych zakładających finansowanie z dwóch uzupełniających się funduszy - Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) i Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS).

Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR)

Zdecydowana większość środków ok. 72% całkowitej alokacji przeznaczonej na program pochodzić będzie z EFRR. Zgodnie z celami funduszu przeznaczona zostanie na rozwój potencjału społeczno-gospodarczego poprzez wspieranie projektów zakładających wzrost zatrudnienia, rozwój przedsiębiorczości, rozbudowę infrastruktury wzrost innowacyjności i konkurencyjności gospodarczej, poprawę ochrony środowiska.

- Oś Priorytetowa: I Gospodarka, innowacje, nowoczesne technologie

Cel Tematyczny: CT 1 Wzmacnianie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji

Cel Tematyczny: CT 3 Wzmacnianie konkurencyjności MŚP, sektora rolnego (w odniesieniu do EFRR) oraz sektora rybołówstwa i akwakultury (w odniesieniu do EFMR)

- Oś Priorytetowa: II Gospodarka niskoemisyjna

Cel Tematyczny: CT 4 Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach

- Oś Priorytetowa: III Ochrona środowiska i zapobieganie zagrożeniom

Cel Tematyczny: CT 5 Promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem

Cel Tematyczny: CT 6 Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami

- Oś Priorytetowa: IV Naturalne otoczenie człowieka

Cel Tematyczny: CT 6 Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami

- Oś Priorytetowa: V Zrównoważony transport

Cel Tematyczny: CT 7 Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszej infrastruktury sieciowej

- Oś Priorytetowa: IX Infrastruktura publiczna

- 9.3 Wspieranie rewitalizacji w sferze fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności i obszarów miejskich i wiejskich

Cel Tematyczny: CT 2 Zwiększanie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości TIK

Cel Tematyczny: CT 9 Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem

Cel Tematyczny: CT 10 Inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie

Europejski Fundusz Społeczny (EFS)

Pozostałe 28% budżetu Programu ukierunkowanych zostanie na wyrównywanie szans na rynku pracy, wzrost zatrudnienia, inwestycje w kapitał ludzki.

- Oś Priorytetowa: VI Rynek pracy

Cel Tematyczny: CT 8 Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników

- Oś Priorytetowa: VII Włączenie społeczne

Cel Tematyczny: CT 9 Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem

- Oś Priorytetowa: VIII Edukacja

Cel Tematyczny: CT 10 Inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie

- Oś Priorytetowa: X Pomoc Techniczna

W oznaczone osie priorytetowe (EFRR - IX; EFS - VI, VII) wpisują się działania przeznaczone do realizacji w ramach niniejszego opracowania.

10.2 Szacunkowe ramy finansowe

Szacunkowe ramy finansowe Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Biały Bór zostały zaplanowane na okres 2018-2023 i przedstawiają się następująco:

1. Całkowita wartość projektów rewitalizacyjnych wyniesie 17 080 000 zł.
2. Na projekty inwestycyjne zostanie przeznaczony 16 450 000 zł.
3. Na projekty społeczne zostanie przeznaczony 630 000 zł.
4. Na projekty główne zostanie przeznaczony 16 950 000 zł.

5. Na projekty uzupełniające zostanie przeznaczony 130 000 zł.
6. Minimalny wkład finansowy na realizację projektów z budżetu gminy przy pozyskaniu środków z innych źródeł wyniesie 312 000 zł.
7. Minimalny wkład finansowy na realizację projektów ze środków własnych pozostałych podmiotów przy pozyskaniu środków z innych źródeł wyniesie 6 000 000 zł.
8. Maksymalny wkład finansowy na realizację projektów z funduszy europejskich wyniesie 10 768 000 zł.

11. MECHANIZMY WŁĄCZANIA INTERESARIUSZY W PROCES REWITALIZACJI

Istotnym aspektem rewitalizacji jest partycypacja społeczna. Aktywowanie i udział mieszkańców oraz włączenie, organizacja i formowanie miejscowej sieci interesariuszy w danym obszarze są warunkami koniecznymi powodzenia długofalowego rozwoju obszarów kryzysowych oraz wyprowadzenia ich z tego stanu. Partycypacja społeczna prowadzona w ramach niniejszego Programu obejmuje przygotowanie, prowadzenie i ocenę rewitalizacji w sposób, który zapewni aktywny udział mieszkańców Białego Boru i innych interesariuszy, w tym prowadzenie konsultacji społecznych oraz powołanie Białoborskiego Zespołu Rewitalizacji.

Białoborski Zespół Rewitalizacji będzie odpowiedzialny za koordynowanie i zarządzanie rewitalizacją, stanowić będzie forum współpracy i dialogu interesariuszy z organami gminy w sprawach dotyczących przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji oraz pełni funkcję opiniodawczo-doradczą Burmistrza. Członkowie BZR reprezentować będą różne grupy interesariuszy (mieszkańców obszaru rewitalizacji, mieszkańców gminy zamieszkujących tereny poza obszarem rewitalizacji, przedsiębiorców, organizacje społeczne) i będą związani z różnymi sferami rewitalizacji (społeczną, gospodarczą, przestrzenno-funkcjonalną).

Białoborski Zespół Rewitalizacji będzie pełnił następujące funkcje:

- doradczą,
- opiniodawczą,
- monitorującą,
- ewaluacyjną.

Działania partycypacyjne, które mają za zadanie włączyć społeczność lokalną w tworzenie Programu, w szczególności polegają na:

- poznaniu oczekiwań i potrzeb interesariuszy, a także dążeniu do spójności planowanych działań z tymi potrzebami i oczekiwaniami;
- prowadzeniu działań edukacyjnych i informacyjnych o procesie rewitalizacji, skierowanych do interesariuszy, w tym o celach, zasadach i procesie przebiegu rewitalizacji – obejmuje działania informacyjne Urzędu Miejskiego za pośrednictwem m.in. strony internetowej;
- inicjowaniu, umożliwianiu i wspieraniu działań, których zadaniem jest rozwijanie dialogu pomiędzy interesariuszami oraz ich integracji wokół rewitalizacji – m.in. powołanie Białoborskiego Zespołu Rewitalizacji;
- wspieraniu inicjatyw mających na celu zwiększanie udziału interesariuszy w przygotowaniu i realizacji Programu – poprzez konsultację diagnozy, zadań i całego dokumentu, a także okresowe konsultacje nowych zadań;
- zapewnieniu w przygotowaniu, prowadzeniu i ocenie rewitalizacji możliwości wypowiedzenia się przez interesariuszy – poprzez okresowe konsultacje nowych zadań.

Formy konsultacji społecznych przeprowadzone dla niniejszego Programu to w szczególności:

1) zbieranie uwag w postaci papierowej lub elektronicznej, w tym za pomocą środków komunikacji elektronicznej (w szczególności poczty elektronicznej), a także formularzy zgłaszania uwag zamieszczonych na stronie Urzędu Miejskiego oraz BIP;

2) spotkania z mieszkańcami połączone ze zbieraniem uwag ustnych.

Zaproszenie do udziału w konsultacjach dotyczących Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Biały Bór wraz z załącznikami (projekt dokumentu, ankieta, formularz zgłaszania uwag) umieszczono i dystrybuowano następującymi kanałami informacyjnymi:

- strona internetowa gminy: www.bialybor.com.pl,
- strona internetowa Biuletynu Informacji Publicznej: www.bip.bialybor.com.pl,
- tablica ogłoszeń zlokalizowana w Urzędzie Miejskim (sposób zwyczajowo przyjęty),
- plakaty i ulotki informacyjne.

Konsultacje społeczne przeprowadzono w następujących formach:

- zbieranie ankiet, opinii i uwag dostarczonych osobiście w formie papierowej (w siedzibie Urzędu Miejskiego),
- zbieranie wypełnionych formularzy w formie elektronicznej (email),
- zbieranie wypełnionych formularzy drogą korespondencyjną (adresowane do Urzędu Miejskiego),

- otwarte spotkania konsultacyjne, które odbyły się 1 oraz 24 marca 2017 r. (w siedzibie Urzędu Miejskiego).

Pierwsze spotkanie konsultacyjne z dnia 1 marca 2017 r. odbyło się z pracownikami Urzędu Miejskiego. Miało formę wstępu do głównych konsultacji społecznych, w którym podczas forum przedstawiono pracownikom Urzędu Miejskiego m.in. wszystkie informacje nt. powoływania Komitetu Rewitalizacji (jego funkcji, działania), włączania grup interesariuszy (kogo i dlaczego ten proces jest ważny). Zostały przedstawione postępy prac na dokumencie oraz wysłuchano opinii na jego temat i propozycji jego modyfikowania. Pracownicy wskazali ich zdaniem lokalizacje i sfery gminy, które wymagają rewitalizacji.

Po spotkaniu konsultacyjnym odbył się spacer studyjny (badawczy) mający na celu udanie się w miejsca wskazanych obszarów problemowych oraz uzyskanie opinii i sugestii interesariuszy w tym zakresie.

Na drugie spotkanie konsultacyjne Burmistrz Białego Boru oficjalnie zaprosił wszystkich mieszkańców, przedsiębiorców, organizacje pozarządowe oraz innych zainteresowanych z terenu Gminy Biały Bór do udziału w spotkaniu konsultacyjnym poświęconym opracowaniu Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Biały Bór. Spotkanie odbyło się 24 marca 2017 r. w godz. 17.00-19.00 w sali posiedzeń Urzędu Miejskiego w Białym Borze.

Celem spotkania było umożliwienie bezpośredniego kontaktu z przedstawicielami władz Gminy Biały Bór oraz przedstawicielami Urzędu Miejskiego i rozmowę na temat rewitalizacji Miasta i Gminy Biały Bór. Była to doskonała okazja do wyrażenia swojej opinii i przedstawienia swoich pomysłów. Udział w konsultacjach umożliwił obywatelom realne włączenie się w proces rewitalizacji miasta, kreowania jego rozwoju oraz wspólnej przyszłości. Spotkanie było prowadzone w formie forum rewitalizacji (czyli „po co przeprowadzać rewitalizację”), warsztatów przyszłościowych (czyli „jaki efekt ma dać rewitalizacja”) oraz wywiadów zogniskowanych (czyli „co i w jaki sposób rewitalizować”).

Podczas spotkania poproszono interesariuszy o wskazanie występowania negatywnych zjawisk w różnych sferach funkcjonowania gminy. Materiał (ankiety, spisane uwagi ustne), który został wypracowany podczas spotkania konsultacyjnego, został wykorzystany i posłużył do wyznaczenia obszaru rewitalizacji. Obszary wskazane przez mieszkańców, zweryfikowano z analizą wskaźnikową i zauważono, iż dane jakościowe pokrywały się z danymi ilościowymi.

Projekty zaproponowane przez interesariuszy zostały poddane weryfikacji (tzn. sprawdzone zostały pod kątem zgodności z procesem rewitalizacji). Poza wypracowaniem kilku projektów społecznych

we współpracy Gminy Biały Bór i miejscowych jednostek, zostały zgłoszone przez lokalnych przedsiębiorców także ważne projekty inwestycyjne.

Na każdym z etapów tworzenia Lokalnego Programu Rewitalizacji (diagnozowanie, programowanie) zapewniono udział interesariuszy. Poprzez uczestnictwo zróżnicowanych grup społecznych możliwe było skonfrontowanie różnych punktów widzenia oraz wypracowanie wspólnej wizji.

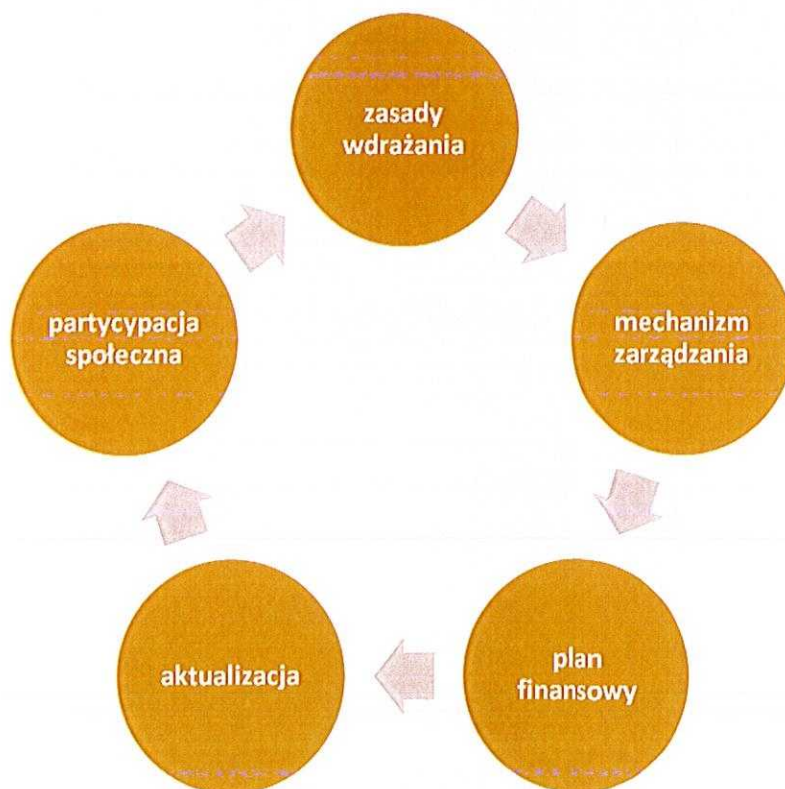
Poza propozycjami na spotkaniach konsultacyjnych i wywiadem środowiskowym, w trakcie trwania całości konsultacji społecznych nie zgłoszono drogą oficjalną żadnych uwag drogą elektroniczną jak również na piśmie w Urzędzie Miejskim.

12. SYSTEM REALIZACJI PROGRAMU

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Biały Bór jest dokumentem, który określa cele i kierunki działań na kilka lat, dlatego ważnym elementem decydującym o skuteczności realizacji jego założeń jest skuteczny i zintegrowany system wdrażania. Pierwszym etapem wdrożenia LPR będzie przyjęcie Programu stosowną uchwałą Rady Miejskiej. Uprzednio zgodnie z ustawą z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko, projekt niniejszego dokumentu został skonsultowany z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska w celu ustalenia konieczności przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

Wśród struktur organizacyjnych, które biorą udział w realizacji Programu, wymienić należy dwa typy podmiotów:

- podmioty wykonawcze - jednostki realizujące poszczególne zadania (projektodawcy),
- podmioty zarządzające - jednostki nadzorujące oraz koordynujące wdrożenie programu, a przy tym prowadzące monitoring i ocenę programu (Kierownik Referatu Inwestycji i Zamówień Publicznych).

Rysunek 16. System wdrażania Programu.

Źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o.

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY BIAŁY BÓR

Tabela 47. Zasady wdrażania i modyfikacji Programu.

L.p.	Zasada	Odpowiedzialność
1	Wprowadzenie przedsięwzięć rewitalizacyjnych, zawartych w programie rewitalizacji, niezwłocznie po uchwaleniu programu, do załącznika do wieloletniej prognozy finansowej gminy. Jeżeli dane dotyczące tych przedsięwzięć nie są wystarczające do wpisania ich do wieloletniej prognozy finansowej, Rada Miejska wprowadza przedsięwzięcia do tej prognozy niezwłocznie po ustaleniu niezbędnych danych.	Rada Miejska, Burmistrz
2	Przekazanie zadań dotyczących wdrażania programu BZR. Zakłada się cykliczność spotkań BZR, w trakcie których omawiane będą poszczególne przedsięwzięcia rewitalizacji, ich stan wdrażania oraz rezultaty programu rewitalizacji. BZR pełnić będzie funkcję multiplikatora, tj. jest zobowiązany do komunikowania się w sprawach istotnych dla rewitalizacji z interesariuszami, których reprezentuje.	Białoborski Zespół Rewitalizacji, Burmistrz
3	Opracowywanie dokumentacji technicznej dla projektów wpisanych do programu rewitalizacji, kosztorysów, uzyskiwanie wszelkich pozwoleń. Opracowanie studiów wykonalności i wniosków aplikacyjnych oraz niezbędnych załączników. Zgodnie z harmonogramami opracowywania, składania, realizacji i rozliczenia poszczególnych projektów na współfinansowanie zadań.	Podmioty realizujące zadania ujęte w programie rewitalizacji
4	Ocena aktualności i stopnia realizacji programu rewitalizacji co najmniej raz na dwa lata, zgodnie z systemem monitorowania i oceny określonym w tym programie. W przypadku stwierdzenia, że program rewitalizacji wymaga zmiany, Burmistrz występuje do Rady Miejskiej z wnioskiem o jego zmianę. Do wniosku załącza się opinię. Zmiana programu rewitalizacji nie wymaga uzyskania opinii ani przeprowadzenia konsultacji społecznych, jeżeli: 1) nie dotyczy przedsięwzięć rewitalizacyjnych, 2) nie wymaga zmiany uchwały.	Burmistrz
5	Uzupełnienie i rozszerzanie programu rewitalizacji o nowe zadania zgłaszane przez instytucje, organizacje i firmy działające na obszarze objętym programem rewitalizacji, w tym także o zadania gminy.	Burmistrz, Podmioty zamierzające realizować przedsięwzięcia rewitalizacyjne w oparciu o zaktualizowany program rewitalizacji
6	Działania na rzecz partycypacji społecznej, bieżąca i stała komunikacja z mieszkańcami gminy nt. założeń rewitalizacji, postępów w realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych oraz efektów. Zbieranie i analizowanie zgłaszanych przez społeczność gminy uwag, opinii, wniosków. Działania komunikacyjne realizowane za pośrednictwem narzędzi komunikacyjnych gminy, lokalnych mediów, BZR oraz podmiotów realizujących przedsięwzięcia rewitalizacyjne.	Burmistrz, Białoborski Zespół Rewitalizacji, Podmioty realizujące przedsięwzięcia rewitalizacyjne

Źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o.

W zakresie propozycji nowych przedsięwzięć zgłaszanych do LPR stosowana będzie następująca ścieżka postępowania:

1. Podmioty zainteresowane realizacją projektów (które realizują cele LPR) zlokalizowanych na obszarze wskazanym do rewitalizacji w ramach przedmiotowego LPR zgłaszają swoje propozycje do Burmistrza,
2. Kierownik Referatu Inwestycji i Zamówień Publicznych, po przeprowadzeniu konsultacji z odpowiednimi Komisjami Urzędu Miejskiego, dokonuje weryfikacji zgłoszonych propozycji i wydaje opinię odnośnie włączenia lub odmowy włączenia zgłoszonego przedsięwzięcia do LPR,
3. Burmistrz na wniosek Kierownika Referatu Inwestycji i Zamówień Publicznych zwołuje posiedzenie Białoborskiego Zespołu Rewitalizacji i przedkłada zgłoszoną propozycję przedsięwzięcia pod obrady BZR,
4. Po rozpatrzeniu złożonej propozycji wniosku, BZR wydaje opinię w zakresie jej włączenia do LPR lub odrzucenia,
5. Burmistrz podejmuje decyzję o wprowadzeniu zmian do LPR,
6. Po sporządzeniu projektu aneksu do LPR, Burmistrz przedkłada dokument Radzie Miejskiej w celu podjęcia stosownej uchwały.

Wdrażanie LPR wiąże się z obowiązkiem zapewnienia odpowiednich mechanizmów oraz procedur umożliwiających współpracę wszystkich partnerów zaangażowanych w jego realizację (efektywne działanie na rzecz różnych instytucji).

Podstawowym elementem tego systemu jest powołanie jednostki odpowiedzialnej za kwestie związane z koordynacją działań wewnątrz struktury Urzędu Miejskiego lub też przyporządkowanie zadań związanych z koordynacją konkretnemu stanowisku. Wspomniana jednostka, w niniejszym wypadku Kierownik Referatu Inwestycji i Zamówień Publicznych, będzie odpowiedzialny za harmonizowanie współpracy wszystkich podmiotów zaangażowanych we wdrażanie LPR, tj.:

- poszczególne Komisje Urzędu Miejskiego,
- jednostki organizacyjne gminy (instytucje oświatowe, M-GOPS, BCKiR),
- pozostałe podmioty publiczne zaangażowane w realizację LPR (m.in. Powiatowy Urząd Pracy, Komenda Powiatowa Policji, itp.);
- organizacje pozarządowe,
- pozostałe podmioty prywatne, w tym pracodawcy, przedsiębiorcy.

Koszty zarządzania i harmonogram realizacji Programu

Koszty zarządzania Programem zostały uwzględnione w ramach Urzędu Miejskiego i etatów już istniejących wraz z udziałem Białoborskiego Zespołu Rewitalizacji.

Niezwłocznie po uchwaleniu Programu, Rada Miejska powinna wprowadzić przedsięwzięcia rewitalizacyjne służące realizacji zadań własnych gminy, do załącznika do uchwały w sprawie Wieloletniej Prognozy Finansowej.

Poniżej przedstawiony został harmonogram realizacji Programu. Etapy jego realizacji będą odbywały się w oznaczonych latach.

Tabela 48. Harmonogram realizacji Programu.

Lp.	Nazwa działania	Rok						
		2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
1.	Opracowanie i uchwalenie Programu							
2.	Realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych							
3.	Monitoring wdrażania Programu							
4.	Ewaluacja końcowa wdrażania Programu							

Źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o.

13. SYSTEM MONITORINGU PROGRAMU

Proces monitorowania jest jednym z kluczowych elementów procesu zarządzania Lokalnym Programem Rewitalizacji dla Gminy Biały Bór. Celem monitoringu jest prawidłowa i efektywna realizacja założeń Programu, dostarczenie informacji na temat rzeczowego i finansowego stopnia zrealizowania projektów rewitalizacyjnych oraz ocenę tego procesu, a także określenie występujących trudności lub niezgodności.

Monitoring realizacji Programu będzie prowadzony przez Burmistrza i Urząd Miejski (w tym Komisje Rozwoju Gospodarczego, Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej oraz Bezpieczeństwa Publicznego). W zakresie realizacji poszczególnych projektów natomiast monitoring będzie należał do Białoborskiego Zespołu Rewitalizacji. Jego zadaniem będzie bieżący monitoring, polegający na systematycznym zbieraniu oraz analizowaniu ilościowych i jakościowych informacji na temat wdrażanych projektów oraz realizacji całego Programu, a także sprawdzanie czy wdrażane projekty są zgodne z wcześniejszymi celami i założeniami Programu. Ponadto jednostka ta będzie również odpowiedzialna za:

- sporządzanie co najmniej dwóch raportów z realizacji dokumentu, a następnie przedstawienie ich do zatwierdzenia Radzie Miejskiej,
- opublikowanie opracowanych wyników sprawozdań na stronie internetowej Urzędu Miejskiego oraz w Biuletynie Informacji Publicznej.

Efektywne przeprowadzenie działań rewitalizacyjnych w Gminie Biały Bór będzie polegało na monitorowaniu wydatków oraz efektów rzeczowych przedsięwzięć. Monitorowanie powinno obejmować następujące etapy: zbieranie, raportowanie i interpretowanie danych, opisując postęp i efekty realizowanego dokumentu. Monitoring rzeczowy będzie polegał na pozyskiwaniu informacji o postępach w realizacji zaplanowanych działań, przedstawi nam efekty realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych, a także zapewni zgodność z założeniami Programu. Monitorowanie finansowe obejmować będzie dane finansowe z realizacji przedsięwzięć, będących podstawą do oceny efektywności wydatkowania przeznaczonych na nie środków, w oparciu o raporty okresowe uwzględniające wysokość wkładu finansowego pochodzącego ze środków publicznych i prywatnych.

Równolegle, monitoringiem objęte będą także uwarunkowania i zmiany jakie zachodzą w całej gminie i otoczeniu. Zmiany te wpływają na przebieg procesów rewitalizacyjnych, tj. uwarunkowania w wymiarze społecznym, gospodarczym, przestrzennym, w obszarze subregionalnym i regionalnym.

Monitoring procesu rewitalizacji będzie prowadzony na dwóch głównych poziomach: strategicznym – całego Programu i operacyjnym - poszczególnych przedsięwzięć. Ważnym elementem raportu monitoringowego będzie zestawienie wskaźników produktu, które pozwolą na określenie efektów rzeczowych realizacji projektów. Wszystkie wskaźniki mierzone będą cyklicznie. Częstotliwość pomiaru wskaźników jest uzależniona od kategorii wskaźnika. Wskaźniki te są określone w odniesieniu do problemów, które zostały zaplanowane do rozwiązania w ramach Programu w sferach społecznej i gospodarczej oraz przestrzenno-funkcjonalnej.

Stopień wdrażania oraz postępy w realizacji konkretnych projektów powinny być monitorowane za pomocą karty monitoringowej projektu. Przedstawiony poniżej wzór karty oceny projektów powinien zostać wypełniony przez poszczególne podmioty wykonawcze w trakcie i po zakończeniu realizacji projektu. Dzięki takim kartom możliwe będzie monitorowanie rezultatu z perspektywy pojedynczej inwestycji, co umożliwi opisanie i porównanie efektów w sposób przejrzysty i jednoznaczny. Posiadając karty monitoringu projektów już zrealizowanych inwestycji, będzie możliwa ocena ich skuteczności. Ponadto będzie możliwe oszacowanie zagrożeń oraz szans inwestycji o podobnym charakterze. Wszystko to w następnych latach procesu rewitalizacji będzie stanowić doskonały punkt odniesienia do przeprowadzenia monitoringu.

Tabela 49. Wzór karty monitoringu projektu.

Nazwa projektu		
Opis zrealizowanych zadań		
Podmiot realizujący projekt		
Partnerzy realizacji projektu uczestniczący w zadaniach		
Realizacja projektu	Data rozpoczęcia	Data zakończenia
Wskaźniki	Wartość założona	Wartość osiągnięta
Planowane nakłady finansowe na realizację projektu	Własne	Zewnętrzne
Całkowite poniesione nakłady finansowe na realizację projektu		
Możliwe ryzyka dalszej realizacji projektu		
Propozycje działań minimalizujących ryzyka		

Źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o.

Proponuje się, aby w roku 2020 po zakończeniu etapu dofinansowań, przeprowadzić raport podsumowujący działania, aby ustalić, które z nich przynoszą oczekiwane rezultaty oraz czy nie jest konieczna zmiana działań lub wprowadzenie nowych, a co za tym idzie aktualizacja Programu.

Po zakończeniu obowiązywania niniejszego Lokalnego Programu Rewitalizacji wykonana zostanie ewaluacja, która pozwoli na ocenę stopnia realizacji zakładanych celów rewitalizacji, stopień, zakres oraz trwałość zmian jakie zaszły na obszarze objętym rewitalizacją na skutek wdrażania Programu, a także sprawność i skuteczność zarządzania tym procesem. Przewiduje się, iż raport ewaluacyjny zostanie opracowany po zakończeniu okresu programowania niniejszego Programu i zakończeniu wdrażania większości ujętych w nim projektów, tak aby możliwe było dokonanie obiektywnej oceny ich efektów.

Za wykonanie lub zlecenie wykonania badań ewaluacyjnych i opracowania raportu ewaluacyjnego pomiotowi zewnętrznemu odpowiadać będzie Burmistrz. Ewaluacja jest badaniem społeczno-ekonomicznym, realizowanym w celu oceny jakości i efektów prowadzonych działań, w oparciu o odpowiednie kryteria i wykorzystanie źródeł wtórnych i źródeł pierwotnych. Raport ewaluacyjny opracowany zostanie według metodologii określonej przez podmiot wykonujący ewaluację.

Przewiduje się, iż mierząc stopień zmian zachodzących na terenie objętym działaniami rewitalizacyjnymi, przy opracowywaniu raportu ewaluacyjnego Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Biały Bór wykorzystany zostanie zestaw wskaźników rezultatu przypisanych do projektów, a także wskaźników programowych (mających charakter wskaźników oddziaływania). Użycie wskaźników programowych w odniesieniu do ich pierwotnych wartości pozwoli ocenić wpływ działań rewitalizacyjnych na stan społeczno-gospodarczy obszaru wskazanego do rewitalizacji, a także ocenić dynamikę tych zmian w relacji do innych obszarów gminy.

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY BIAŁY BÓR

Tabela 50. Wskaźniki programowe.

Realizowane cele	Projekty realizujące cele	Nazwa wskaźnika	Wartość bazowa (2015 r.)	Wartość docelowa (2023 r.)	Jednostka	Sposób oceny/ źródło danych	Częstotliwość pomiaru
I.1	5	Liczba seniorów objętych programem Centrum Usług Senioralnych	0	30	os.	Sprawozdanie/ M-GOPS	co roku
	8	Liczba ofiar przemocy w rodzinie	21	10	os.	Sprawozdanie/ M-GOPS	co roku
I.2	7	Liczba uczestników spotkań w Centrum Integracji Międzypokoleniowej	0	20	os./spotkanie	Sprawozdanie/ UM	co roku
	9	Liczba dzieci uczestniczących w półkoloniach	0	40	os./półkolonie	Sprawozdanie/ UM	co roku
	10	Liczba uczestników Klubu Seniora	50	80	os.	Sprawozdanie/ UM lub BUTW	co roku
II.1	2	Liczba osób, które założyły działalność gospodarczą po ukończeniu szkoleń	0	6	os.	Sprawozdanie/ UM	co roku
II.2	1	Liczba osób, które znalazły pracę po ukończeniu szkoleń	0	10	os.	Statystyka/ PUP	co roku
III.1	3	Liczba założonych działalności	0	3	szt.	Sprawozdanie/ UM	w roku 2020
	6	Liczba udostępnionych miejsc pobytu dla seniorów	0	30	szt.	Sprawozdanie/ UM	w roku 2020
		Liczba stworzonych miejsc pracy	0	8	szt.	Sprawozdanie/ UM lub PUP	co roku
III.2	4	Liczba zrewitalizowanych przestrzeni publicznych	0	3	szt.	Sprawozdanie/ UM	w roku 2023

Źródło: opracowanie Grupa CDE Sp. z o.o.

Przeprowadzona ewaluacja stanowić będzie cenny materiał analityczny umożliwiający wskazanie działań naprawczych w procesie rewitalizacji (o ile taka potrzeba zostanie zdiagnozowana) oraz zaprogramowanie kolejnych działań rewitalizacyjnych, które powinny zostać ujęte w zaktualizowanym Programie lub innym, równoważnym dokumencie, którego przedmiotem będzie polityka rewitalizacyjna gminy.

Ocena wszystkich projektów i zadań rewitalizacyjnych zostanie dokonana przy współudziale wszystkich interesariuszy rewitalizacji, a także w oparciu o przygotowanie końcowej, kompleksowej oceny efektów realizacji, która będzie brała pod uwagę 5 kryteriów ewaluacyjnych:

1. **SKUTECZNOŚĆ** – kryterium, które pozwala ocenić w jakim stopniu zostały osiągnięte cele dokumentu opracowane na etapie planowania,
2. **EFEKTYWNOŚĆ** – kryterium, które pozwala ocenić stosunek poniesionych nakładów do uzyskanych efektów, czyli określić poziom „ekonomiczności” zrealizowanych projektów,
3. **UŻYTECZNOŚĆ** – kryterium, które pozwala ocenić do jakiego stopnia oddziaływanie Programu odpowiada zdiagnozowanym potrzebom grupy docelowej,
4. **TRAFNOŚĆ** – kryterium, które pozwala ocenić do jakiego stopnia cele określone w Programie odpowiadają potrzebom wskazanym w odniesieniu do obszaru rewitalizowanego,
5. **TRWAŁOŚĆ** – kryterium, które pozwala ocenić w jakim stopniu pozytywne zmiany wywołane oddziaływaniem Programu będą nadal widoczne po zakończeniu jego realizacji.

Zarządzanie, monitoring i ewaluacja przy uwzględnieniu wzajemnych zależności oddziaływania i transparentności działań podejmowanych zarówno przez Białoborski Zespół Rewitalizacji, jak i wszystkich pozostałych beneficjentów Lokalnego Programu Rewitalizacji winno przyczynić się do osiągnięcia wszystkich celów założonych w rewitalizacji, co sumarycznie winno doprowadzić do cywilizacyjnego wzrostu obszaru rewitalizacji, a co za tym idzie także Gminy Biały Bór i podniesienia jakości i komfortu życia mieszkańców.

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Biały Bór służyć winien władzom gminy jako nawigacja do realizacji zadań i pozyskiwania niezbędnych środków finansowych a mieszkańcom, aby czuli, iż realizowana jest „z ludźmi i dla ludzi”.

Spis tabel

Tabela 1. Udział ludności i powierzchni jednostek pomocniczych w gminie Biały Bór.	13
Tabela 2. Wykaz wskaźników wykorzystanych do wyznaczenia obszaru zdegradowanego.	15
Tabela 3. Zmiany liczby ludności w jednostkach pomocniczych gminy Biały Bór w latach 2013-2015 r.	28
Tabela 4. Wskaźniki delimitacji w sferze społecznej – 1.1.	29
Tabela 5. Liczba mieszkańców z podziałem na grupy wiekowe w jednostkach pomocniczych gminy Biały Bór w 2015 r.	30
Tabela 6. Wskaźniki delimitacji w sferze społecznej – 1.2-1.3.	30
Tabela 7. Liczba przyznanych zasiłków z pomocy społecznej z podziałem na powody pomocy na terenie gminy Biały Bór w latach 2013-2015 r.	32
Tabela 8. Liczba przyznanych zasiłków z pomocy społecznej z podziałem na powody pomocy na terenie gminy Biały Bór w 2015 r.	33
Tabela 9. Wskaźniki delimitacji w sferze społecznej – 1.4-1.11.	34
Tabela 10. Liczba przyznanych zasiłków z pomocy społecznej z podziałem na formy pomocy na terenie gminy Biały Bór w 2015 r.	35
Tabela 11. Wskaźniki delimitacji w sferze społecznej – 1.12-1.15.	36
Tabela 12. Wskaźniki delimitacji w sferze społecznej – 1.16.	37
Tabela 13. Uczestnictwo mieszkańców w wyborach parlamentarnych na terenie gminy Biały Bór w 2015 r.	38
Tabela 14. Wykaz organizacji społecznych działających na terenie gminy Biały Bór w 2015 r.	39
Tabela 15. Wydarzenia zanotowane przez policję na terenie gminy Biały Bór w latach 2013-2015 r.	40
Tabela 16. Zmiany liczby zarejestrowanych osób bezrobotnych na terenie gminy Biały Bór w latach 2013-2015 r.	46
Tabela 17. Wskaźniki delimitacji w sferze gospodarczej – 2.1-2.3.	47
Tabela 18. Podmioty gospodarcze wg sekcji PKD na terenie gminy Biały Bór w 2015 r.	48
Tabela 19. Liczba podmiotów gospodarczych na terenie gminy Biały Bór w 2015 r.	49
Tabela 20. Zmiany w rejestracji podmiotów gospodarczych na terenie gminy Biały Bór w latach 2013-2015 r.	50
Tabela 21. Wskaźniki delimitacji w sferze gospodarczej – 2.4-2.5.	51
Tabela 22. Kryterium oceny stopnia degradacji technicznej obiektów zabytkowych z terenu gminy Biały Bór.	52
Tabela 23. Ewidencja zabytków wpisanych do rejestru zabytków na terenie gminy Biały Bór.	52
Tabela 24. Wyroby azbestowe na terenie gminy Biały Bór – stan na 2015 r.	56
Tabela 25. Wskaźniki delimitacji w sferze technicznej – 3.1-3.2.	57

Tabela 26. Liczba obiektów sportowo-rekreacyjnych na terenie gminy Biały Bór – stan na 2015 r.	59
Tabela 27. Wskaźniki delimitacji w sferze przestrzenno-funkcjonalnej – 4.1.....	59
Tabela 28. Charakterystyka infrastruktury technicznej na terenie gminy Biały Bór – stan na 2015 r....	61
Tabela 29. Liczba budynków podłączonych do sieci wodociągowej i kanalizacyjnej na terenie gminy Biały Bór w 2015 r.	62
Tabela 30. Wskaźniki delimitacji w sferze przestrzenno-funkcjonalnej – 4.2-4.3.	63
Tabela 31. Formy ochrony przyrody występujące na terenie gminy Biały Bór.	64
Tabela 32. Powierzchnia obszarów chronionych na terenie gminy Biały Bór.	65
Tabela 33. Wskaźniki delimitacji w sferze środowiskowej – 5.1.....	67
Tabela 34. Analiza SWOT.	73
Tabela 35. Zestawienie wskaźników delimitacji w sferze społecznej.	76
Tabela 36. Zestawienie wskaźników delimitacji w pozostałych sferach.....	77
Tabela 37. Zestawienie wskaźników cząstkowych i syntetycznych w sferze społecznej.....	78
Tabela 38. Zestawienie wskaźników cząstkowych i syntetycznych w pozostałych sferach.	79
Tabela 39. Wyznaczenie obszaru zdegradowanego z nałożenia się zdiagnozowanej koncentracji zjawisk negatywnych.	81
Tabela 40. Zestawienie wartości wskaźników obszaru rewitalizacji z wartością referencyjną dla gminy.	90
Tabela 41. Cele główne i szczegółowe Programu.	99
Tabela 42. Harmonogram realizacji projektów.....	112
Tabela 43. Realizacja i oddziaływanie projektów na obszarze rewitalizacji i wykraczające poza jego granice.	116
Tabela 44. Oddziaływanie projektu na łagodzenia stanu kryzysowego w danej sferze.	117
Tabela 45. Komplementarność i logika powiązań pomiędzy projektami a celami rewitalizacji.....	118
Tabela 46. Wzajemne powiązania oraz synergia projektów rewitalizacyjnych.....	119
Tabela 47. Zasady wdrażania i modyfikacji Programu.....	131
Tabela 48. Harmonogram realizacji Programu.	133
Tabela 49. Wzór karty monitoringu projektu.	135
Tabela 50. Wskaźniki programowe.....	137

Spis rysunków

Rysunek 1. Podział miasta Biały Bór na obręby ewidencyjne.....	9
Rysunek 2. Jednostka pomocnicza Stare Miasto wyodrębniona w granicach miasta Biały Bór.....	11
Rysunek 3. Podział gminy Biały Bór na jednostki pomocnicze.	12
Rysunek 4. Położenie gminy Biały Bór w województwie zachodniopomorskim i powiecie szczecineckim.....	25
Rysunek 5. Poglądowa mapa gminy.	26
Rysunek 6. Rozmieszczenie obiektów i szlaków turystycznych na terenie gminy Biały Bór.....	55
Rysunek 7. Położenie obszarów chronionych w obrębie gminy Biały Bór.....	66
Rysunek 8. Obszar zdegradowany wyznaczony na terenie gminy Biały Bór.	82
Rysunek 9. Obszar rewitalizacji wyznaczony na terenie gminy Biały Bór.....	86
Rysunek 10. Położenie obszaru rewitalizacji na tle granic miasta Biały Bór.....	87
Rysunek 11. Poglądowa mapa obiektów pełniących funkcje publiczno-usługowe na terenie obszaru rewitalizacji.	89
Rysunek 12. Budynek byłego młyna wodnego gotowego stać się ważnym miejscem noclegowo-gastronomicznym obszaru rewitalizacji.....	93
Rysunek 13. Gotowy na przemiany Rynek w Białym Borze.	94
Rysunek 14. Budynek byłego sądu grodzkiego nadający się na centrum opieki nad osobami starszymi.	95
Rysunek 15. Wytyczone miejsca realizacji projektów inwestycyjnych na obszarze rewitalizacji.....	113
Rysunek 18. System wdrażania Programu.....	130

Wiceprzewodnicząca Rady
Agnieszka Czerniecka
Agnieszka Czerniecka

